

Mākslas izstādes izveide un kuratora profesijas iepazīšana mācību uzdevumos

2021./22. mācību gada Valsts konkursa ietvaros Latvijas mākslas skolu pedagogu izstrādātie metodiskie materiāli

Maija Rudovska, mākslas izstāžu kuratore

Kas jāzina par izstādi

Kas ir izstāde?

Izstāde ir pasākums jeb notikums, kurā publiski tiek izstādīti objekti, lietas, materiāli vai prasmes – visbiežāk mākslas darbi (piemēram, gleznas), kas tiek prezentēti ar noteiktu domu, stāstu vai koncepciju.

Izstādes var būt ļoti dažādas:

personālizstāde – vienas personas radītu darbu izstāde; **grupas izstāde** – tajā piedalās vairāki cilvēki ar saviem darbiem; **pop-up izstāde** – izstāde, kas notiek īslaicīgi, piemēram, vienu vai dažas dienas, un tā parasti notiek netradicionālās izstāžu vietās, kā, piemēram, veikals vai kafejnīca; **ceļojošā izstāde** – viena un tā pati izstāde, kas notiek vairākās vietās vai pat vairākās valstīs; **izstāde tiešsaistē jeb/vai digitālajā vidē** – tā neeksistē fiziskajā telpā; **retrospektīva** – izstāde, kas apkopo viena vai vairāku mākslinieku veikumu vēsturiskā nogrieznī.

Kurās vietās notiek izstādes?

Izstādes var notikt ļoti dažādās vietās, taču parasti izstādes notiek mākslas muzejā, mākslas galerijā, mākslas centrā vai jebkurā ar mākslu saistītā telpā. Bieži izstādes notiek arī publiskajā telpā.

Arī netradicionālas izstāžu vietas var tikt piemērotas izstādēm, piemēram, pamestas industriālas telpas, veikali, dzelzceļa stacijas, utml.

Par izstādes vietu var kļūt arī daba – mežs, pludmale, aizaudzis lauks utt.

Kur var tapt izstāde? Lieciet lietā iztēli!

Soļi, kas jāņem vērā izstādes izstrādē

Ideja. Tās attīstība un atskaites punkti. Kā ideja top? Kur meklēt labas idejas? Idejas/koncepcijas attīstībā svarīgs ir pētnieciskais aspekts – kas jāuzzina? Ar ko jāiepazīstas?

Svarīgi domāt par ideju/koncepciju, lai tā būtu atbilstoša mūsdienu procesiem un aktualitātēm.

Dalībnieki. Kādi mākslinieki vai citi radošie cilvēki piedalīsies izstādē? Kā viņi tiks uzaicināti (personisks uzaicinājums vai konkursa kārtībā)? Pēc kādiem kritērijiem tiks atlasīti dalībnieki? Mākslas izstādēs kā dalībniekus var atlasīt ne tikai profesionālus mākslniekus, bet arī pašizglītības ceļā tapušus mākslniekus. Izstādes var būt arī starpdisciplināras, iekļaujot dažādu nozaru pārstāvju darbus.

Vieta/telpa. Kur notiks izstāde? Kādi ir izvēlētas telpas apstākļi? Cik tā ir droša? Kādi sagatavošanās darbi jāveic, lai tur varētu izstādīt mākslas darbus? Kas pieskatīs telpu izstādes laikā? Cik ilgi tā būs atvērta? Saistībā ar fiziskas telpas izmantošanu ir jāapsver visi iespējamie apstākļi, lai dalībnieki un skatītāji tur justos droši un aicināti.

Mērķauditorija. Kam izstāde ir paredzēta? Kādas sabiedrības grupas tā uzrunās un/vai iesaistīs? Šeit būtu svarīgi paredzēt, ka izstāde ir iekļaujoša – pieejama ikvienam indivīdam, neskatoties no piederības, rases vai dzimuma. Svarīgi padomāt, lai ir pieejamība cilvēkiem ar invaliditāti vai tiem, kuri nāk no sociāli maznodrošinātām grupām utt.

Iekārtojums. Kādi tehniskie risinājumi jāņem vērā? Vai izstādei nepieciešama īpaša scenogrāfija? Vai ir jāpiesaista cilvēks/kompānija, kas to veiks? Ja nav finansējuma papildspēku piesaistei, kā tiks uzlikti mākslas darbi? Kas tam ir nepieciešams?

Komunikācija. Kā izstāde tiks popularizēta? Kādos medijos par to parādīsies ziņas – tiešsaistes un/vai drukātajos? Vai izstādes popularizēšanā tiks izmantoti kādi papildu materiāli – plakāti, flaieri, baneri vai tml. Kā izstādes apmeklētāji uzzinās par izstādes koncepciju? Vai izstādes telpās tiks izmantotas anotācijas, audio gids vai varbūt izstādes mediatori – cilvēki, kas apmeklētājiem pastāstīs par izstādi? Kādi komunikācijas veidi ir saistoši un aizraujoši?

Finansiālais nodrošinājums. Kā saņemt finansējumu – valsts vai privāto? Apzināt finansējuma avotus. Kas nepieciešams, lai finansējuma pieteikumi būtu veiksmīgi? Mācīties veidot izstādes budžetu. Noskaidrot, kas ir līdzfinansējums un pašfinansējums.

Profesija – kurators!

Kas ir kurators?

Vārds "kurators" ir cēlies no latīņu valodas vārda *cura*, kas burtiski nozīmē uzņemties rūpes, aizbildniecību, kaut ko uzraudzīt. Pēdējās desmitgadēs vārdu "kurators" saista arī ar radošu darbību/jaunradi.

Kurators var būt: radītājs, mediators, aģents, ideju ģenerators, diskusiju iniciators, mākslas skaidrotājs, komunikators, starpnieks (starp mākslinieku un auditoriju, skatītāju un ideju, utml.), menedžeris, interpretētājs, atklājējs...

Ko kurators dara? Par ko kurators atbild?

Rada idejas un koncepcijas – spēj tās pamatot gan vārdiski, gan rakstiski.

Ir speciālists/eksperts savā nozarē – vai tā būtu mūsdienu māksla, dizains, arhitektūra, mode vai jebkas cits.

Spēj organizēt un vadīt dažāda veida un apjoma projektus, piemēram, izstādi vai konferenci.

Spēj radoši un kritiski izvērtēt un interpretēt gan vēsturiskus, gan mūsdienu procesus kultūrā un sabiedrībā kopumā.

Iesaistās un vada izpētes procesu – tas var būt saistīts gan ar jaunradi, gan vēsturisku/arhivāru procesu un objektu analīzi un interpretāciju.

Aktīvi iesaistās komunikācijā ar māksliniekiem vai citiem radošo nozaru pārstāvjiem.

Skaidro, interpretē un analizē kultūru un mākslu. Var būt mediators starp indivīdu, iestādēm/organizācijām un sabiedrību vai tās atsevišķām grupām.

Jautājumi, kurus vērts paturēt prātā, kad notiek kuratoriāls darbs!

Kas? Kādēļ? Kur? Kam?

Kas ir jāņem vērā, kūrējot izstādi?

Ideja/koncepcija; mākslinieki/dalībnieki; vieta/telpa/institūcija; auditorija/mērķauditorija; iekārtojums/scenogrāfija; komunikācija (teksti, izdales materiāli, iesaistītie mediji utt.); finansiālais nodrošinājums.

Jautājumi, lai pārbaudītu esošās zināšanas:

Ar ko kurators nodarbojas?

Kādi ir svarīgākie jautājumi, kas sev jāuzdod, lai kūrētu izstādi?

Kādus izstāžu veidus tu zini? Kur tā varētu tapt? Kādās netradicionālās vietās var tapt izstāde?

Kā izstādes projektā iesaistīt dažādas sabiedrības grupas? Kas būs izstādes primārā mērķauditorija?

Attiecības starp kuratoru, ideju un mākslinieku. Kurš kuru iedvesmo? Kurš kuru ietekmē?

Nozīmīgas izstādes Rietumeiropas kuratoriālajā vēsturē un mūsdienās:

Haralds Szēmans (*Harald Szeeman*) "Dzīvo savā galvā. Kad attieksmes kļūst par formu" (*Live in Your Head: When Attitudes Become Form*), 1969;

Hanss Ulrihs Obrists (*Hans Ulrich Obrist*) "Dari to" (*do it*), aizsākums Parīzē, 1993;

"Documenta" izstādes, kas notiek ik pēc 5 gadiem Kaselē, Vācijā;

Starptautiskā Venēcijas mākslas biennāle, kas notiek ik pēc 2 gadiem Venēcijā, Itālijā;

"Manifesta" biennāle – nomadiska (ceļojoša) biennāle, kas ik pēc 2 gadiem notiek kādā no Eiropas pilsētām.

Konkursa uzdevums "Mākslas izstādes koncepcijas izveide"

2021./2022. mācību gadā Latvijas mākslas skolu audzēkņi strādāja pie vienota uzdevuma – Valsts konkursa tēmas – mākslas izstādes koncepcijas izveide. Konkursa uzdevumu detalizētāk izstrādāja mācību priekšmeta pedagogs atbilstoši konkrētajam audzēkņu vecumposmam, klasei, apgūstamajiem mācību priekšmetiem un konkursa nosacījumiem. Pedagogs palīdzēja audzēkņiem apzināt un izvirzīt personiski nozīmīgu tēmu izstādes koncepcijas izveidei, balstoties uz audzēkņu interesēm, mākslas darbu un/vai kultūrvides piemēru izpēti. Konkursa uzdevuma izpratnei skolotāji iepazīstināja audzēkņus ar daudzveidīgiem mūsdienu mākslas izstāžu veidošanas piemēriem.

Konkursa labākie darbi – 170 izstāžu projekti – tika prezentēti JAUNO KURATORU IZSTĀDĒ, kas notika 2022. gada pavasarī Salacgrīvā.

Konkursa uzdevums: iejūtoties izstādes kuratora lomā, izstrādāt ieceri mākslas izstādei.

Soļi konkursa uzdevuma veikšanai

1. Ierosmes jautājumi – intervija. Audzēknis atbild uz jautājumiem, kas palīdz viņam aktualizēt savas intereses, palīdz noskaidrot to, kas viņam patīk mākslā. *Piemēram, kā tu raksturotu sevi? Kādu mūziku tu klausies? Kas tev patīk? Vai ir kāds mākslinieks, kura darbi tevi iedvesmo?* u.c.
2. Audzēknis izvēlas vienu ierosmes avotu (mākslas darbs, kultūras kontekstā nozīmīgs attēls, objekts vai vieta kultūrvidē), kas būs pamats vai sākuma punkts iecerētai izstādei.
3. Audzēknis analizē izvēlēto darbu un domā par izstādes ideju. Papildina izvēlēto darbu ar citiem mākslas darbiem, attēliem vai objektiem, kuri paspilgtina ierosmes avota izteiksmi vai autora domu. Precizē izstādes ieceri, vēstījumu. Konkretizē izstādes vidi (piemēram, iekštelpa vai ārtelpa, utopiska vide) un eksponēšanas veidu.
4. Pievieno vizītkarti, kas ietver atbildes uz jautājumiem par izstādi, izstādes ideju. Vizītkarte ietver paplašinātas atbildes uz jautājumiem: *Kas ir tavs izvēlētais ierosmes objekts izstādei? Kāpēc tu to izvēlējies? Kāda ir izstādes ideja? Vai tu zini konkrētus cilvēkus, kuriem šī izstāde liktos apskatīšanas vērts? Kur notiks iecerētā izstāde? Kādi darbi tev kā kuratoram būtu jāveic, lai to īstenotu?*
5. Izstādes projektu noformē uz planšetes.

Ilze Vītola, Latvijas Mākslas akadēmijas docente

Vizuālās mākslas mācīšanās un konkursi

Kāpēc ir vajadzīgi konkursi?

Konkursi izglītībā, tostarp, mākslas izglītībā ir ierasta prakse, tomēr tiem ir sava specifika. Mākslas pedagogs nereti runā par tādām vērtībām kā unikalitāti, oriģinalitāti, savdabību. Skolotāji cenšas saskatīt katra audzēkņa unikālo, tikai viņam vienam raksturīgo, talanta potenciālu, jau sastopoties ar jauniešiem iestājpārbaudījumos. Turpretī konkursos izcelt unikalitāti nav racionāli, jo to gluži vienkārši nevar objektīvi izvērtēt, neesot klāt darba procesā.

Labam konkursam raksturīgs skaidrs un zināmā mērā vienādojošs nolikums, kurā izceltas konkrētas prasības, visbiežāk izteiktas darba mērķa, uzdevuma un vērtēšanas kritēriju formā. Izprotot šo pretrunu, rodas jautājums – kāpēc vizuālajā mākslā vajadzīgi konkursi? Vai piedalīšanās konkursos tiešām papildina iespējas atklāt un stimulēt apdāvinātāko un darba spējīgāko audzēkņu interesi dziļāku interesi mākslā?

Audzēkņu ieguvumi, piedaloties konkursā

Audzēkņi, piedaloties konkursos, apgūst no ierastā mācību procesa atšķirīgus spēles noteikumus, mācās secīgi un iedziļinoties lasīt konkursa nolikumu, analizēt informāciju, identificēt neskaidro, meklēt risinājumu ceļus, iepazīst mākslinieka profesijas specifiku – tostarp, ka vērtētājs ne vienmēr spēj saskatīt autora vēstījumu. Negaidītas vilšanās un pārsteigums par necerētiem panākumiem ilgtermiņā liek audzēkņim pārdomāt, vai šāda daļēji neparedzama panākumu un neveiksmju ķēde ir tas, ko viņš vēlas un spēj sadzīvot ilgtermiņā. Neparedzamība mākslinieka un dizainera profesijā ir ļoti augsta.

Spēle pēc noteikumiem

Konkursam ir vajadzīgi skaidri spēles noteikumi, turklāt tiem jābūt nepārprotami un secīgi aprakstītiem. Tieši tāpēc konkursa nolikumi visbiežāk ir strukturēti, nošķirot konkursa mērķi, uzdevumus, kas jāveic, lai mērķi sasniegtu, vērtēšanas kritērijus, pēc kā vadīties, un, visbeidzot, ieguvumus veiksmīga rezultāta gadījumā. Mācību procesa ietvarā tieši spēles pēc noteikumiem aspekts ir būtiskākais. Citiem vārdiem sakot – ko ilgtermiņā iegūs audzēkņi, ja viņš, kā vairums dalībnieku, konkursā nebūs laureātu vidū? Un ko iegūs skolotājs? Kopīgais ieguvums būtu raksturojams kā jēgpilns, izzinošs, aizraujošs radošs process, kas nevarētu realizēties bez dalības konkursā. Dalība konkursos paplašina un padara daudzveidīgāku mācību procesu, veicina visas nozares kvalitāti.

Kā izvēlēties, kuros konkursos piedalīties? Ieteikums ir vispirms izvērtēt "spēles noteikumu" skaidrību. Kas, kā un kāpēc jādara? Otrkārt – jāizvērtē resursi. Vai pietiks laika? Vai konkursa ideja labi iekļaujas mācību procesā, to paplašinot? Vai būs pieejami un pietiekami nepieciešamie resursi? Ja uz šiem jautājumiem atbildes ir apstiprinošas, spēle var sākties.

Sekot konkursa nolikumam

Daudziem skolotājiem–māksliniekiem ir noliedzoša attieksme pret rakstītu tekstu, asociējot to ar kaut kādiem ierobežojumiem, formalitātēm un prasībām "no augšas". Šāds noliegums rezultējas kā konkursa nolikuma prasībām neatbilstošu darbu iesniegšana un vēlāk – rūgtums par zemu vērtējumu un aizbildināšanās ar radošumu ārpus noteikumiem. Konkursu īpatnība ir tā, ka nav iespējams prēmēt izcilus, bet vērtēšanas kritērijiem neatbilstošus darbus, jo tad zustu konkrētā konkursa noteikumu jēga. Tāpēc ieteikums ir – lasīt nolikumu vairākkārt, pasvītrot svarīgāko, noskaidrot nesaprotamo, izvērtēt savas konkrētās situācijas atbilstību konkursa nosacījumiem un tikai tad piedāvāt uzdevumu saviem audzēkņiem.

Darba procesā vairākkārtīgi atgriezties pie atsevišķiem nolikuma punktiem un izvērtēt tos, vajadzības gadījumā neskaidro pārjautāt konkursa rīkotājam. Un fokusēties uz piedzīvojumu – darbu izvērtēšanu pirms iesniegšanas, rezultātu gaidīšanu, emocijām, laureātu darbu izpēti un apspriešanu, savu iesniegto darbu pārvērtēšanu šajā kontekstā, apbalvošanas ceremonijas un konkursa noslēguma svinēšanu, pat, ja neesi laureāts. Konkursā ieguvēji ir visi.

Kā "lasīt" vērtējumu?

Ekspertu komentāri ir labs mācību materiāls gan audzēknim–konkursa dalībniekam, gan arī pedagogam.

Kā to izmantot savā labā? Ieteikums – lasīt, salīdzinot ar konkursa nolikumā minētajiem vērtēšanas kritērijiem.

Konkursa tēma: "Mākslas izstādes koncepcijas izveide", pirmais kritērijs – koncepcijas izveide – šajā konkursā ir visspecifiskākais, tāpēc ieklausīšanās profesionālos kuratoros, kam bija uzticēta konkursa darbu vērtēšana, ir laba iespēja gūt ierosmi turpmākiem mācību uzdevumiem. Vērtējumu komentāri apzināti ir izņemti no konteksta – vērtējamiem darbiem, tā piešķirot kuratoru teiktajam lielāku vispārīgumu.

Vērtē Auguste Petre: "Izstādes konceptuālais izklāsts veidots saprotami, uzsverot tēmas nozīmi, ekspozīcijas pamatojumu un idejisko ievirzi." Šo "pārtulkojot" jēgpilnai izmantošanai audzēkņu turpmākā izaugsmē, uzzinām, ka laba koncepcija ir saprotama, tēmu akcentējoša, ekspozīcijas iekārtojumu un ideju pamatojoša. Šos ekspertes uzskaitītos "plusus" turpmākajos uzdevumos varam iekļaut kā atsevišķus kritērijus, tā veicinot audzēkņu konkrētāku izpratni par koncepcijas veidošanas nosacījumiem.

Vērtē Auguste Petre: "Ieteiktu pilnveidot koncepciju, domājot par konkrētiem mākslas darbiem, to izvietojumu telpā un darbu savstarpējām nozīmēm." Tātad laba izstādes koncepcija ietver mākslas darbu uzskaitījumu, to atrašanās vietu norādi un izvēles pamatojumu.

Vērtē Auguste Petre: "Uzteicams ir projekta procesuālais, pat performatīvais raksturs, jo principā jebkurš apmeklētājs ir aicināts iesaistīties. (...) Īpaši iepriecina asamblāžas faktors un tas, ka izstādes ekspozīcija laika gaitā mainītos." Secinājums tālākam darbam – interaktivitāte ir nozīmīgs mūsdienīgu izstāžu raksturlielums.

Vērtē Maija Rudovska: "Ļoti oriģināla ideja, balstoties uz Renē Magrita darbu. Mākslas izstāde kokā precīzi tver absurda ideju un pretrunas, kā arī vienlaikus noliek priekšplānā aktuālu tēmu par dabu." Ko paņemt turpmākam darbam? To, ka mākslas darbu vizuālā valoda var tikt atspoguļota un izspēlēta visas izstādes konceptuālajā uzstādījumā, tā akcentējot mākslas darbu idejas un formas nozīmīgumu.

Vērtē Maija Rudovska: "Brīnišķīga un ļoti aktuāla ideja, aptverot jauno tehnoloģiju tēmu un to, kā tās varētu izmantot, lai apzinātu savas emocijas/sajūtas. Būtiski, ka ideja uzsver arī izstādes eksperimentālo dabu." Tas nozīmē – kuratoru praksē ir aktuāla tehnoloģiju izmantošana emociju un sajūtu atspoguļošanai, nevairoties no eksperimentiem. Iespējams, tas var sniegt iedvesmu jaunam radošam projektam.

Vērtē Maija Rudovska: "Nedaudz pietrūkst konceptuāla izvērsuma, kādēļ šī tēma būtu svarīga tieši šodien – varbūt ziemeļblāzma un nakts ir ne tikai par skaisto, bet arī par kaut ko citu? Kas tas varētu būt?" Rosinājums domāt jēgpilnāk, dziļāk, neaprobežoties tikai ar skaistu attēlu eksponēšanu.

Vērtē Maija Rudovska: "Būtu gribējies dzirdēt vairāk par mākslas darbiem – vai tos autore radīs pati, vai arī tie būs citi autori?" Atgādinājums par to, ka, veidojot mākslas izstādes koncepciju, pats galvenais ir izvēlētie mākslas darbi, kam pakārtota vide, telpas iekārtojums un noformējums. Dīvaini, bet daudzos konkursa darbos jaunie autori, pārlietu aizraudamies ar izstādes telpas uzbūvi, bija aizmirsuši iekļaut eksponējamās mākslas darbus. Ieteikums – veidojot izstādi, vispirms izdomāt, kas un kāpēc tajā tiks izstādīts.

Vērtē Inga Šteimane: "Izstādes ideja par suņu, kaķu un citu mīluļu portretiem skolas autobusā ir lieliska un pilnībā realizējama." Ko paņemt no šīs eksperta atziņas? To, ka par labu izstādes iekārtojumu liecina mākslas darbu eksponēšana to apskatei ērtā vietā.

Vērtē Inga Šteimane: "Izstāde ļauj piedalīties dažādiem autoriem, bet dod skaidrus norādījumus par nepieciešamību izmantot cilindriskas formas. Labs nosaukums (Cilindru re-animācija) ar āķīgu daudznozīmību gan dalībniekiem, gan skatītājiem." Vērtējums atgādina, ka arī vienkāršs formāls nosacījums var būt vienojoša pazīme vairāku citādi nesaistītu mākslas darbu izstādīšanai vienuviet. Izstādes nosaukumam ir liela nozīme, tas ir pirmais impulss skatītāja interesei, vēlmei noskaidrot, kas tā par izstādi.

Vērtē Inga Šteimane: "Konceptija balstās uz vērtīgāko, kas kuratoram var būt – ne tikai zināšanas, bet atskārsmes, atziņas." Kuratora profesija, neskatoties uz zināmām

domstarpībām pat profesionāļu starpā, ir ļoti radoša profesija. Kurators ir koncepcijas autors, līdz ar to – visas izstādes līdzradītājs.

Vērtē Antra Priede: "Mūsdienām svarīga tēma un sociālaktīvs vēstījums. Izvēlēts un aprakstīts ierosmes avots, skaidri pausta attieksme un izvēles pamatojums." Kuratoram ir jāzina sava projekta mērķis, jāprot to izteikt un argumentēt savas izvēles. Labai koncepcijai piemīta iekšēja loģika.

Iespējams, ka paši to nezinot, pieaicinātie kuratori ir radījuši specifisku metodisko materiālu – ievirzes neskaitāmiem jauniem mācību uzdevumiem, kas varētu pozitīvi ietekmēt mākslas izstāžu konceptuālo kvalitāti daudzviet Latvijā.

Visus iesniegtos konkursa II kārtas darbus rakstiski vērtēja kuratores Auguste Petre, Maija Rudovska, Inga Šteimane un Antra Priede. Pilnus vērtējumu protokolus lasīt un iedvesmoties var te: <https://www.lnkc.gov.lv/lv/valsts-konkursi-makslas-joma>

Anda Svarāne, Jēkabpils Mākslas skola

Cilvēks, kas ieiet istabā

Projektā piedalījās 4.–5. klašu audzēkņi. Interneta resurss tika meklētas un atrastas jaunākās tendences izstāžu rīkošanā, reklāmā un iekārtošanā. Apmeklējām arī Latvijas Nacionālo mākslas muzeju (LNMM) un citas kultūrtelpas. Bērni daudz eksperimentēja, savu izstāžu telpu veidojot 3D modeļos. Iepazīna arhitektūru, ēku siluetus, to nozīmi pilsētvidē un saistību ar izstādes jēgu. Vislielāko apmulsumu audzēkņos radīja plašais mākslas piedāvājums un tas, ko izvēlēties izstādei. Nācās atbildēt uz jautājumu – kādus māksliniekus es zinu un vai vēlos rīkot viņiem izstādi. Diskusijās, sarunās un eksperimentos radās daudz jaudīgu ideju izstādēm.

Dalīšos pieredzē par projektu "Istaba N", ko veidoja Jēkabpils Mākslas skolas 5. klases audzēknis Mārtiņš Geižāns, iedvesmojoties no N. Strunkes gleznas "Cilvēks, kas ieiet istabā".

Mārtiņš Geižāns. Projekta "Istaba N" planšete.

Kā neapmaldīties mākslas "mežā"?

Māksla ir daudzveidīga un neizsmeļama vizuālās un emocionālās informācijas aka, kurā tik grūti atrast sev svarīgāko. Pētot ar audzēkņiem dažādu stilu un laikmetu mākslas darbus, ievēroju, ka bērni maz uzmanības velta tam, kad tie radīti. Vairāk viņi vadās pēc

personīgajām emocijām – patīk vai nepatīk, interesants vai vispār nepiesaista uzmanību. Apmeklējot LNMM, novēroju, ka vecmeistaru gleznas, kas ieturētas rāmā kolorītā, bērni dažreiz vispār neierauga.

Sarunājoties ar audzēkņiem par to, kuram māksliniekam vai mākslas darbam veidot izstādi, Mārtiņš teica: "Veidot izstādi varu māksliniekam, kura darbus pazīstu un pats esmu mēģinājis tos interpretēt."

Kad skaidroju jēdzienu "izstādes kurators", audzēkņi bieži jautāja: "Kas izstādē ir galvenais – kurators vai mākslinieks?" Atbildēt bija grūti – centos skaidrot to, ka abi vienlīdz svarīgi. Daudzi audzēkņi izstādes eksponēšanas formu vai atraktivitāti uztvēra kā dominējošo, bet saturs mēdza atpalikt. Centos audzēkņiem skaidrot balansa nepieciešamību starp saturu un formu, ka svarīgāks ir tomēr saturs, jo tā ir mākslas izstāde. Māksla nedrīkst pazust gaismās, burbuļos, labirintos utt., ja tam nav saturiska pamata.

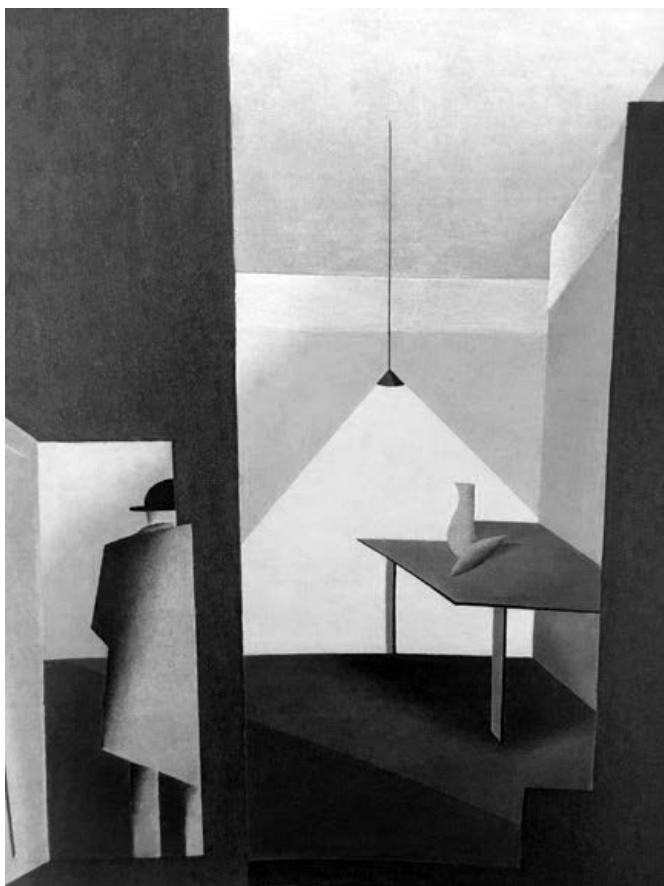
Iepriekš 5. klasē ar audzēkņiem gleznošanā veicām uzdevumu "telpiska objekta apgleznošana". Te arī radās pirmā saskarsme ar N. Strunkes darbiem, jo viņš ir viens no "telpiskākajiem" latviešu māksliniekiem.

Tieši tas, ka jau iepriekš bijām studējuši un iepazīnuši N. Strunkes darbus, arī noteica audzēkņa izvēli – veidot izstādi šim māksliniekam.

Saruna

Skatāmies uz gleznu un sarunājamies: Skolotājs (es): "Kas ir šis cilvēks, kas ieiet istabā?" Audzēknis (Mārtiņš): "Es domāju, ka tas ir pats Niklāvs Strunke." Skolotājs: "Kas varētu aicināt šajā istabā ienākt?" Audzēknis: "Droši vien izstādes kurators vai saimnieks." Skolotājs: "Ko cilvēks, ieejot istabā, sastop?" Audzēknis: "Iespējams, pats sevi." Skolotājs: "Kā tu, Mārtiņ, jūties izstādē?" Audzēknis: "Es uz izstādēm tieku reti, gandrīz tikai tad, kad aizbraucam no skolas. Ar ģimeni iznāk reti tās apmeklēt, ja nu dažreiz gadās kādā ekskursijā vai pa ceļam. Man izstādē traucē citi cilvēki. Es labāk gribētu skatīties viens. Izstāde,

ko veidošu, būs uzbūvēta tā, lai tajā varētu atrasties tikai viens skatītājs.”

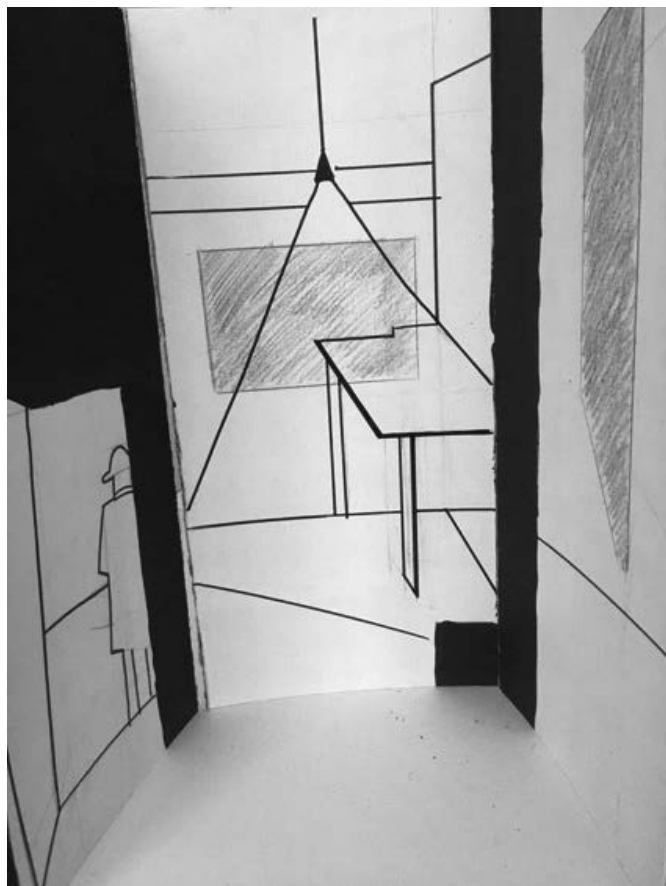

Niklāvs Strunke. "Cilvēks, kas ieiet istabā", 1927.

Eksperimenti ar gleznas "telpu"

Lai N. Strunkes gleznu pārvērstu par reālu izstādes telpu, nācās daudz eksperimentēt ar telpas uzbūvi un konstrukciju, lai: telpu var transformēt, mainīt proporciju, leņķus, "iznest" liekos objektus (galds, durvis).

Visādi eksperimentējot – grozot, lokot – autors centās saglabāt N. Strunkes gleznas proporcijas un sajūtas, krāsu skicēs gan precīzi kopēja N. Strunkes paleti, gan to mainīja. Radās jaunā izstādes telpa, kas saglabā autora krāsu kodu, bet tomēr ir nedaudz caurspīdīgāka un vieglāka. Galvenais ir telpas stabila konstruktīva uzbūve, kas vairāk atgādina karkasu, bez smagnējām sienām.

Mārtiņš Geižāns. Projekta "Istaba N" makets.

Notikuma inscenējums

Lai saprastu, kā skatītājs jutīsies, apmeklējot šo izstādi, kopīgi mēģinājām iztēloties, kā būtu tad, ja varētu tur satikt pašu N. Strunki. Darba kompozīcija un ieejošā figūra sauc līdzīgi kā sekot autoram.

Iepazinies ar mākslinieka rokrakstu, valodas stilu, biogrāfiju un arī viņa kolorīto vizuālo tēlu, Mārtiņš saprata, ko būtu teicis N. Strunke aicinot uz šo izstādi: "Čau! Cilvēks, kas ieiet manā istabā, vari būt tu. Galdu ārā – gleznas iekšā! Tā ir brīva telpa, ko saviem darbiem radīju pats. Ienāc!"

Spēle ar N – izstādes nosaukums

Izstādes nosaukuma izvēle ir sarežģīts process, rezultāts ne vienmēr ir veiksmīgs. Bieži vien tieši nosaukums izstādi padara par notikumu, ko apmeklē, vai otrādi – nepievērš tam uzmanību. "Cilvēks, kas ieiet istabā" – glezna, kas eksponēta pie frontālās un galvenās sienas – ir pirmā, ko skatītājs ierauga.

Te arī izstādes nosaukuma atslēga: es šeit varu ienākt N reizes (matemātisks termins), jo arī telpa, kur eksponēti citi darbi, ir tā pati, ko redzam gleznā. Spēle ar N – Niklāvs, Nezināmais, Noslēpums utt. Tā radās nosaukums "Istaba N".

N. Strunkes nospiedumi jauna cilvēka radošajā attīstībā

Darbu "Istaba N" Mārtiņš radīja, mācoties mākslas skolas 5. klasē. Noslēguma darbā 6. klasē Mārtiņš turpināja tēmu, izstrādājot darbu ciklu ar nosaukumu "Cilvēks, kas skatās pa logu." Komentējot savu darbu, autors raksta: "Darba nosaukums "Cilvēks, kas skatās pa logu" nav nejaušs. Gleznošanas stundās iepazinās ar izcilā latviešu gleznotāja N. Strunkes daiļradi – tas man deva iedvesmu savam darbam. Mana skolas diena ir ļoti piepildīta un prasa labu laika plānošanu, lai paspētu apmeklēt gan skolu, gan ārpus stundu nodarbības. No rīta auksta duša, tad brokastis, bet, ierodoties mākslas skolā, jau aiz loga tumsa. Fotografijas, kas attēlo to, ko var redzēt pa logu, fotografēju ziemā. Visās fotogrāfijās redzama Zasas ainava. Fotografija manā darbā nav galvenais, bet labi palīdz attēlot dienas ritējumu. Darbā centos attēlot savu ikdienu saistībā ar dienas skrējieni un savām sajūtām."

Atziņas un secinājumi

Izpratne par kuratora profesiju audzēkņos radīja daudz dziļāku un detalizētāku priekšstatu par mākslu kā nebeidzamu procesu.

Jēdzieni – māksla, mākslinieks, mākslas darbs – ikdienā tiek uztverti atsevišķi, bet, veidojot izstādi, tie bija "jāsavelk" kopā.

Uz jebkuru izstādes iekārtojumu audzēkņi tagad raugās daudz gudrākām acīm. Arī pati izstāde tiek vērtēta kā autordarbs.

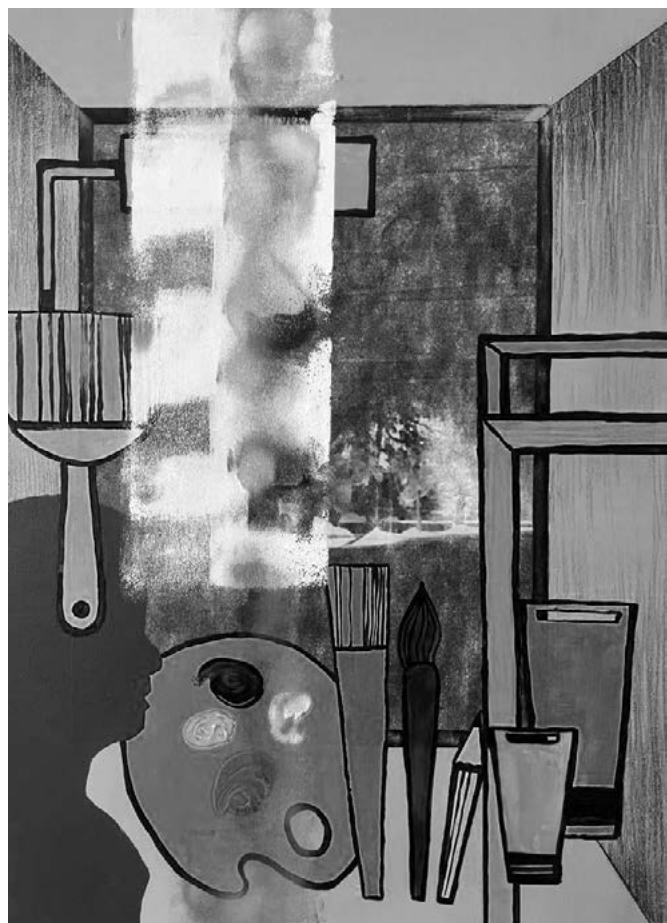
Daudz iegūtu tehnisku zināšanu: telpas uzbūve, konstruktīvie risinājumi, apgaismojums, vide u.c.

Daudz vairāk jārunā par mākslinieku kā personību – tas piesaista.

Jāmudina audzēkņus biežāk pašiem rīkot izstādes.

Jāvelta vairāk laika sarunām un diskusijām.

Projekts kopumā audzēkņiem deva ļoti daudz jaunu zināšanu par to, cik reāli ir savienot fantāziju ar konkrētu izstādes vietu.

Mārtiņš Geižāns. Dekoratīvs gleznojums "Cilvēks, kas skatās pa logu."

Sandra Valaine, Dace Rudzīte, Lubānas
Mākslas skola

Rūdolfs Pinnis iedvesmo

Darba process saistījās ar novadnieka gleznotāja Rūdolfa Piņņa daiļrades pētīšanu, lai veidotu izstādi. Projektā piedalījās vidējo un vecāko klašu audzēkņi. Tā laikā tapa divi projekti, un darba procesā tika radītas idejas lielformāta darbiem un vides objektiem Lubānas pilsētvidē. Iedvesmojoties no dažādām Rūdolfa Piņņa gleznām, audzēkņi vizualizēja savas projektu idejas pie Lubānas dzelzceļa stacijas, pilsētas skvērā, Aiviekstes upē, mežmalā.

Intervija

Pirmais uzdevums audzēkņiem bija pārrunāt ar mājiniekiem, skolas biedriem, ko viņi zina par R. Pinni.

Izrādījās, ka apkārtējie bija slikti informēti par mākslinieka daiļradi. Tas pamudināja veltīt izstādi R. Pinnim. Līva un Evelīna, domājot par izstādi, izvirzīja tās mērķi: "Vēlamies izglītot sabiedrību, īpaši sava novada cilvēkus, lai viņi zina par R. Pinni, vēlas dziļāk iepazīt viņa daiļradi un lepojas ar viņa paveikto."

Rūdolfs Pinnis. "Mežu tēli. Variācija."

Iepazīt mākslinieku

Lai iepazītu mākslinieku, audzēkņi devās uz Lubānas kultūrvēsturiskā mantojuma centru izpētīt pieejamos materiālus par mākslinieku. Lai redzētu Lubānu mākslinieka acīm, viņi devās arī uz R. Piņņa māju, uz mežu, kur mākslinieks gleznojis, uz upi, kur gājis peldēties.

Metode. Pa mākslinieka pēdām

Metodes būtība – ieraudzīt vietas un pilsētvidi, raugoties caur mākslinieka gleznu prizmu.

Metode palīdz iepazīt mākslinieka biogrāfiju, ieraudzīt iedvesmas avotus. Pētot vēsturiskos materiālus, ir iespēja sekot laika un cilvēka radītām pārmaiņām apkārtējā vidē un aizdomāties, kā mākslinieks to interpretētu šodien.

Mākslas darbu reprodukciju izpēte un sava radošā darba izveide

Tikai tad, kad audzēkņi bija iepazinuši R. Pinni kā personību, viņi sāka pētīt gleznu reprodukcijas un izvēlējās vienu mākslas darbu kā savu personīgo iedvesmas avotu. Radošo darbu katrs veidoja brīvā tehnikā un stilā, interpretējot R. Piņņa gleznu reprodukciju vai tās fragmentu.

Šajā posmā tika veidots jau pirmais apraksts par izstādes ideju. "Pētot gleznu, sapratām, ka visvairāk uzrunā glezna "Taka mežā". Tāpēc kā pamatdomu likām ceļus, kas mūs ved uz mērķi un, savā ziņā, arī vieno," rakstīja Evelīna.

Izstādes koncepcijas izstrāde, darbu atlase

Visa skola bija pilna ar dažādās tehnikās izpildītām mākslinieka darbu interpretācijām. Rosinājām iztēloties, kur Lubānas pilsētā varētu būt novietoti šie objekti, ja tie būtu ļoti lieli. Tā nu tapa idejas par plostiem, gaismas objektiem, lieliem baneriem. Tad

pa grupām vai individuāli audzēkņi lasīja aprakstus un izvēlējās savai koncepcijai atbilstošākos darbus.

“Mūsu pamatdoma ir sabiedrības izglītošana, tāpēc arī mākslas darbus izvēlējāmie pēc iespējas dažādākus, lai tie pēc iespējas plašāk atspoguļotu mākslinieka daiļradi. Objektu veidotāji būs mākslinieki, kuri tos veidos pēc mūsu skicēm, kā arī mākslas skolas audzēkņi. Lai tos realizētu, būtu jāraksta projekti un darbības jāsaskaņo ar pašvaldību,” raksta Monta.

Audzēkņiem ar dažādu grafiskā dizaina rīku palīdzību bija iespēja pasapņot, kāda varētu būt izstāde.

Piņņa meži pilsētā

Vides objekts “Mežs” būs novietots pie meža, iebraucot pilsētā. “Mēs iedvesmojāmie no gleznām par mežu, jo mums apkārt ir daudz mežu. Piņņa meži ir krāsaini un dažādi, mūsu darbi arī. Gribam, lai skatītāji zina, cik neparasti gleznoja R. Pinnis, un arī redz, cik dažādi mēs to uztveram. Mūsu darbi ir no dažādiem materiāliem un novietoti vairākās vietās, kuras bija svarīgas arī māksliniekam,” pauž darba autore Beāte.

Beāte Aizpurve, Evelīna Cakule. “Mežs.”

Darbs “Meži visos leņķos” atradīsies parkā. Marta iedvesmojās no gleznas “Koki” un komentē savu darbu: “Šajā objektā būs lieli, krāsaini koki, salikti kā vārti. Blakus ir vieta, kur Pinnis gājis peldēties un makšķerēt. Tur būs kā divi meži, jo parks ir pilsētas mežs.”

Marta Veisa. “Meži visos leņķos.”

“Ēnu mežs” atradīsies pie Lubānas dzelzceļa stacijas, jo tā ir vieta, no kuras senie lubānieši brauca iepazīt pasauli.

Anna iedvesmojās no gleznas “Mežs” un komentē savu darbu: “Caurspīdīgu koku kupols naktī tiks izgaismots, būs interesantas ēnas. Ēna ir kā cita pasaule.”

Anna Reitere. Projekts “Ēnu mežs”.

Atziņas

Process izvērtās par brīnišķīgu piedzīvojumu.

Kā vērtīgu šajā procesā izvirzījām pētniecisko darbu.

Tika izvēlēta loģiska darbību secība – iesākumā padziļināta izziņāšana, radošo darbu realizācija un tikai tad izstādes koncepcijas izveide un darbu izvēlēšanās.

Katrs iepriekšējais uzdevums noteica nākamā uzdevuma virzību, līdz ar to process nepārtraukti bija radošs.

Vienojīga tēma rosina domāt plašāk un izmantot citu paveikto savas idejas realizācijā.

Komandas darbs ļauj ietaupīt laiku, sadalot pienākumus darba realizēšanai.

Pārdomas

Radoši darbojoties, aizmirstas piefiksēt darba procesu.

Darbs pie projekta aizņem lielu laiku no mācību procesa.

Katras nodarbības noslēgumā nepieciešams veikt kaut īsus pierakstus par paveikto.

Ļoti būtiski ir izstrādāt darbības plānu ar termiņiem.

Ērika Zutere, Mālpils Mūzikas un mākslas skola

No idejas līdz izstādei

Mālpils Mūzikas un mākslas skolā Valsts konkursā piedalījās visi 3.–7. klašu audzēkņi "Mākslas valodas pamatu" stundās pie skolotājas Ērikas Zuteris.

Skolēni izvēlējās strādāt pie izstādes veidošanas vai nu vienatnē vai grupās līdz trīs cilvēkiem – tā bija viņu brīva izvēle.

Lai iesāktu darbus, atsaucām atmiņā dažādas Mālpilī notikušas izstādes, atcerējāmies izstādes, kas agrāk apmeklētas, skatījām izstāžu atspoguļojumu internetā un mēģinājām izprast, kā reāli notiek izstāžu veidošana. Kopīgi apmeklējām izstādes Mālpilī, mākslas centra izstāžu zālē (Aivis Pīzelis "Ainava") un mākslas skolas audzēkņu izstādi Mālpils bibliotēkā.

Šeit aprakstītās izstādes "Pilnais tukšums" kuratores Ance Eva Pauloviča, Marta Ģērmane un Ērika Rupeika ieceri īstenoja, sarīkojot izstādi Siguldas koprades telpās.

Soļi

Pirmkārt, izrunājām kādas izstādes vispār iespējamās, sašaurinot tēmu līdz mākslas izstādēm, kas arī ir ļoti plaša tēma.

Otrkārt, noskaidrojām, kas tad īsti ir izstāžu kurators, ko viņš dara, kādas ir iespējas un prasības.

Treškārt – iedvesmas avoti. Izrunājām, ka izstādes sākums var būt ļoti dažāds (nepieciešamība aizpildīt telpu, vēlme eksponēt konkrēta autora darbus, ideja ar ko vēlas dalīties utt.), bet šoreiz ir jāveic konkrēts uzdevums – interpretējot mākslas darbu kā iedvesmas avotu.

Ceturtkārt – izstādes vieta. Apskatījām Mālpilī esošās izstādes un virtuāli iepazīnāmies ar dažādām tradicionālām un absolūti netradicionālām izstāžu vietām. Savas izstādes iecerei nekādi ierobežojumi

audzēkņiem nebija noteikti, ļaujot brīvi izvēlēties gan autorus, gan izstādes vietu, ar vienu piebildi – ja ir doma, ka tiešām gribētos šo savu ideju realizēt dzīvē, tad labākā izvēle ir Siguldas koprades laboratorijas – stikla ēciņas Siguldas stacijas laukumā, kuras ir pieejamas dažādiem radošiem projektiem, tajā skaitā – novada mākslas skolu aktivitātēm.

Tālākais darbs bija ļoti daudzveidīgs – labāko darbu autoriem uzreiz bija idejas, bet tajā pašā laikā bija ļoti daudzi, kas absolūti nezināja ko darīt. Skatījām grāmatas, interneta resursus, uzdevu jautājumus un piedāvāju variantus.

Jautājumi un atbildes. Metode, kas palīdz virzīt un attīstīt iesākto ideju

Manuprāt, vissvarīgākais un arī visgrūtākais pedagoga darbā ir panākt, lai jaunieši no sirds iedziļinās, domā līdzīgi un paši nonāk pie izsvērtā un kvalitatīva rezultāta. Ir ļoti viegli teikt "to dari tā", "to tā" un vēl vieglāk ir darīt pašam, tā varbūt var panākt ātru kvalitatīvu galaproduktu, bet ilgtermiņā tam nav jēgas, tieši pretēji – tas veicina nedomāšanu un vēlēšanos, lai visu atrisina kāds cits.

Uzdevuma veikšanas procesā uzdodot jautājumus, audzēkņi spiesti DOMĀT, iedziļināties, meklēt risinājumus un izvērtēt dažādus variantus un, atrodot atbildi uz uzdotajiem jautājumiem, ir arī atrasts risinājums. Tāpat atbilžu meklēšana un viedokļa noformulēšana lieliski trenē priestspēju un argumentēšanas mākslu. Īpaši labi tas darbojas strādājot grupā, jo atbildes var būt dažādas, katrs paskatās citādāk, līdz ar to kopējais risinājums var sanākt interesantāks.

Jautājumi var būt visdažādākie:

Kāpēc? (Kāpēc šis autors, kāpēc tāds šrifts, kāpēc melnbalts, kāpēc cepure?)

Vai? (Vai tu esi pārliecināts par šo krāsu, risinājumu, izmēru, izvietojumu? Vai labāk nebūtu šādi? Vai pamēģinājat šādu variantu?)

Kā? (Kā tas tiks realizēts? Kā tas izskatīsies citā leņķī?)

Kam? Kas? Kad? utt.

Pilnais tukšums. Iedvesmai – Renē Magrita māksla

Izstādes "Pilnais tukšums" idejas autorēm uzreiz bija skaidra tēma, par ko viņas grib runāt – ilūzija. Un pilnīgi skaidrs, ka viņām galvenais ir ideja un vēstījums, vizuālajām kvalitātēm atvēlot to paudējas lomu.

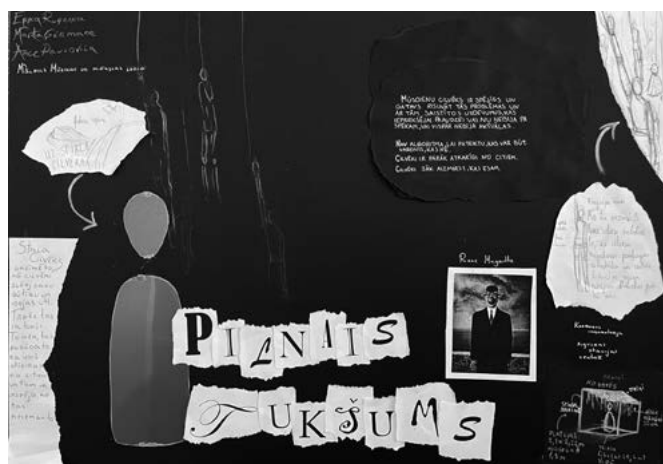
Klausoties idejas, kā iedvesmas avotu piedāvāju Renē Magrita darbu "Decalcomanie". Meitenes rūpīgi pētīja Magrita daiļradi un par savu iedvesmas avotu izvēlējās darbu "Cilvēka dēls", jo "kad ieraudzījām šo darbu, mēs uzreiz sapratām tā domu un to, ko Renē Magrits ir centies pateikt.

Alogisms, absurds, slēpšanās no reālās dzīves, ilūzija un sevis neizprašana. Tas bija mūsu pirmais iespaids par šo darbu, un tas bija tas, kas mūs aizrāva." Skatot gala rezultātu, var redzēt, ka Magrita darbi, iespējams, atstājuši lielāku ietekmi, nekā autore pašas to apzinājās.

Renē Magrits. "Cilvēka dēls."

Darbs pie projekta bija ļoti patstāvīgs – meitenēm bija daudz lielisku ideju un mans galvenais ieguldījums bija uzdot jautājumus, lai palīdzētu saprast, no kā atteikties, lai visa nebūtu par daudz. Tā kā projektu veidojām ar domu, ka tas tiks realizēts, tad ideju slīpēšanas procesā nācās atteikties no daudzām lieliskām idejām, par kurām bija skaidrs, ka konkrētajos apstākļos tās īstenot nevarēs. Un, lai arī tas apcirpa domas lidojumu, tomēr, manuprāt, ir vērtīgi saprast arī reālās iespējas un realitātes uzliktos ierobežojumus, jo ar to nākas saskarties jebkuram kuratoram.

Projekta vizualizācija

Īsta izstāde ar atklāšanu un viesiem

Izstāde Siguldā tika realizēta 2023. gada maijā kā jebkura mākslas izstāde – sadarbojoties ar kultūras centra "Siguldas Devons" komandu, gatavojot un saskaņojot vizuālos materiālus un tekstus, meklējot nepieciešamos materiālus, iekārtojot un svinīgi atklājot.

Konkursa darbs bija veidots vienam no trīs koprades laboratorijas namiņiem, bet izstāde tika realizēta visos trijos. Tika pieņemts lēmums vienā telpā īstenot sākotnējo koncepciju, pārējos turpinot attīstīt savu ideju. Līdz ar to audzēknēm bija iespēja izbaudīt visus izstādes veidošanas posmus – no pirmās idejas līdz izstādei publiskajā telpā.

Atziņas

Konkrētais uzdevums bija ļoti interesants, jēgpilns un vērtīgs.

Šādi projekti prasa ļoti lielu pedagoga ieguldījumu, un ir labi, ja ir pedagogs, kuru konkrētā tēma interesē, kas gatavs veltīt laiku arī ārpus stundām (materiālu meklēšana un sagatavošana) un spēj aizraut audzēkņus.

Projekti aizņem daudz laika, bērni kopumā strādā lēni – daži tāpēc, ka iedziļinās un tiecas uz perfektu rezultātu, daži tāpēc, ka nekur nesteidzas un velk laiku.

Ļoti daudz laika aizņem darbs ar audzēkņiem, kurus tas īsti neinteresē, kas neizprot, kas neko nav redzējuši utt. Rezultāts diemžēl lielākoties absolūti neatspoguļo ieguldīto laiku un pūles.

Ir ārkārtīgi aizraujoši un iedvesmojoši strādāt ar jauniešiem, kam ir viedoklis, kas ir gatavi meklēt, skatīties un diskutēt.

Ļoti liela nozīme ir uzņemtajai bagāžai – izstāžu un pasākumu apmeklēšanai. Uzdevums lieliski parādīja daudzveidīgu iepriekšējo iespaidu nozīmīgumu. Ļoti izcēlās tie audzēkņi, kas dažādus mākslas pasākumus un izstādes apmeklē ar vecākiem.

Skatīties materiālus internetā ir vērtīgi, ja kaut kas tāds jau ir redzēts dzīvē. Bagātīgo virtuālo piedāvājumu ne visi spēj uztvert, ja iepriekš nekādas saskares ar to nav bijis.

Dažādi projekti ir ļoti būtiski un audzēkņiem, kas tajos nopietni iesaistās, dod ļoti, ļoti daudz.

Izstāde "Pilnais tukšums" Siguldā.

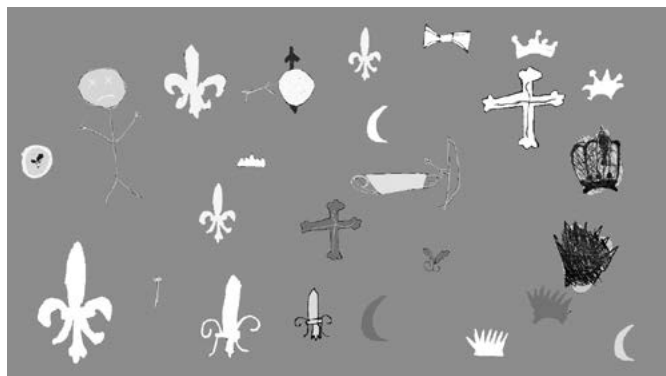
Linda Zelta, Mazsalacas Mūzikas un mākslas skola

Mākslas vēstures tēmas palīdz izdomāt izstāžu idejas

Mākslas skolas 5.–7. klases skolēniem mācību priekšmetā "Mākslas valodas pamati" tika dota iespēja izstrādāt savu unikālu mākslas izstādes ieceri, iejūtoties izstādes kuratora lomā, un ar savu ideju piedalīties Valsts konkursā.

Soli pa solim, ievērojot konkursa nolikumu, skolēni veidoja izstādes projektu un aprakstu, iedvesmojoties un par izstādes pamatu ņemot tā brīža mācību priekšmetā apgūstamās tēmas.

Procesā skolēniem bija iespēja iepazīt mākslas izstāžu kuratora profesiju, dažādus mūsdienīgus mākslas izstāžu veidošanas piemērus, kā arī radīt pašiem savu jaunu, unikālu izstādes koncepciju.

Keita Šulte. "Baroka mūzika."

Es zinu tikai to, ka es neko nezinu

Šis bija mans pirmais mācību gads un pirmā pieredze būt skolotājam. Jutu lielu atbildību par saviem praktiskajiem mācību priekšmetiem (veidošana un pirmsskolas mākslas pulciņš), bet, kad man piedāvāja mācīt arī teorētisku mācību priekšmetu, bija jāsāk mācīties – pamatīgi atsvaidzināt zināšanas no jauna arī man pašai.

Šķiet, ka mana lielākā laime puslīdz veiksmīgas mācīšanas kontekstā bija tas, ka pati tikko biju students. Biju svaigi

absolvējusi Latvijas Mākslas akadēmiju un vēl šo to atcerējos no mākslas pedagogijas lekcijām. Studiju laikā organizēju katedras jubilejas izstādi, kas deva ļoti lielu zināšanu un pieredzes bagāžu, apmeklēju kuratoru lekciju kursu un izstādes nopelniem bagātā kuratora Paula Oneila (Paul O'Neill) vadībā, guvu neatsveramu pieredzi savas pirmās personālizstādes organizēšanā tā paša mācību gada rudenī (kuru kopā ar mani apmeklēja arī mākslas skolas audzēkņi). Bet pats galvenais – es nezināju, ko nozīmē būt skolotājam.

Toties es ļoti labi atcerējos, kā ir būt bērnam, kuram skolotāja uzdod jautājumu pēc jautājuma, un vienīgā atbilde ir – "es nezinu". Pēc kolēģes ieteikuma – censties pēc iespējas mazāk darīt bērnu vietā un ļaut tiem būt tādiem, kādi ir, – nolēmu vadīties pēc sajūtām un improvizēt.

Tēmu izvēle

Tēmu izvēle, manuprāt, cieši saistās ar vietu, kurā mēs dzīvojam un mācāmies – Mazsalacu un Salacas ieleju. Kā pamats izstādes idejas veidošanai tika ņemta katras klases tā brīža mācību tēma: primitīvā māksla, baroka laikmets u.c. Katrs skolēns izvēlējās mākslas darbu, kas kalpoja kā iedvesmas avots viņa izstādes iecerei. Lielāko uzmanību pievēršām izstādes eksponēšanas vietai un vēstījuma formulēšanai.

Savukārt, lai parādītu, cik daudzveidīgas un cik neiedomājamās vietās mēdz notikt mākslas izstādes, kā arī – lai skolēnus iepazīstinātu ar kuratora profesiju, tika izveidota atsevišķa mācību stunda, kurā es apkopāju izstāžu piemērus, kas ļautu audzēkņiem atrast iztēli un virzīt domas "ārpus kastes" savu ideju formulēšanā.

Skolēniem dodot pilnīgu radošo brīvību, radās neparastas, personiski nozīmīgas izstāžu idejas, kas tika vizualizētas un aprakstītas uz A3 formāta planšetēm. Diskusijās, piemēru demonstrācijā un ideju prezentācijās audzēkņi pilnveidoja savas prasmes izteikties, analizēt un vērtēt mākslas darbus.

Izstāžu idejas skar dažādas aktuālas tēmas, kas saistās ar vides un dabas aizsardzību, par vēstures mantojuma nozīmību un saglabāšanu, par jaunajām tehnoloģijām, kā arī jaunu dizaina priekšmetu radīšanu.

Domu un ideju aktivizēšana

Lielu daļu mācību stundu aizņēma praktiska darbošanās. Tā arī plānoju stundas – daļu stundas aizņēma teorija, daļu – praktiskās nodarbes. Es centos veidot dialogu ar klasi, rosināt diskusiju, veidoju stundā brīvu, atvērtu atmosfēru, cerībā, ka tas veicinās audzēkņu atvērtību un viņi labprātāk iesaistīsies sarunā, ka tas veicinās vēlmi brīvāk dalīties ar visu, kas ienāk prātā, arī ar, viņuprāt, muļķīgajām lietām. Tas daļēji arī piepildījās. Būtībā, plānojot stundas, par paraugu ņēmu to, kā praktiskos priekšmetus mācīja man akadēmijā, Keramikas katedrā.

Izskaidroju uzdevumu, rādīju paraugus, ļāvu bērniem apdomāt idejas, skicēt, pierakstīt un tad prezentēt man un pārējiem klasesbiedriem. Palīdzēju ar padomiem, pārsvarā centos, lai audzēkņi paši nonāk pie sakarīgas domas noformulēšanas, lai gan brīžiem tas likās ilgi un mokoši un tā vien gribējās visu izdarīt viņu vietā. Uz katru nākamo mācību stundu uzdevu sagatavot kādas fotogrāfijas ar potenciālajām izstādes eksponēšanas vietām, pierakstīt un papildināt izstādes konceptu, pierakstīt jaunas idejas, meklēt attēlus internetā, ja izstādes izvietošanai radās ideja par lokāciju, kuru pats ar telefonu nevar nofotografēt. Pati visvairāk baudīju to, ka bērni beigās spēja aizstāvēt savas idejas, pat ja es gribēju iejaukties un "izvilkt" vēl ko papildus, bieži saņēmu pamatotu noraidījumu.

"Šī izstāde ir par to, ka tu ieskaties spogulī un redzi dabu. Uz spoguļa ir redzami visvisādi dabas elementi, piemēram: sēnes, kauli, smadzenes. Liekas, ka tas ir ļoti dramatiski, bet, kad ieskaties spogulī, tu saproti, ka īstenībā nav tik traki, jo tas esi TU, jo tu esi DABA!" (audzēkne Enija Caune par savu izstādes projektu).

Pirms sākām veidot konkursa darbu planšetes, bija iespēja izpildīt tādu kā iesildīšanās uzdevumu. Tas palīdzēja veiksmīgāk virzīties uz mērķi un labāk izprast izstādes koncepcijas veidošanas uzdevumu, kā arī ļāva man labāk iepazīt katru bērnu. Šķiet, ka audzēkņi tā līdz galam saprata, kas viņiem jādara, tikai tad, kad konkursa darbi bija jau gandrīz pabeigti. Tā droši vien ir daļēji mana vaina, jo man pašai arī vajadzēja ilgāku laiku, lai droši teiktu, ka zinu, ko daru.

lesildīšanās vingrinājums "5 zīmējumi"

Šo metodi var izmantot mācību tēmas raksturojošo un svarīgāko pieturpunktu atlasīšanai. Tiek veidoti pieraksti zīmējumu veidā, lai teoriju apgūtu praktiski.

Izmantojot dotās tēmas raksturīgo vizuālo valodu, veidojām zīmējumus un skices par sev svarīgām un aktuālām tēmām un meklējām raksturīgākos laikmeta simbolus. Primitīvās mākslas pierakstus veidojām kā alu zīmējumu komiksu, kas attēloja katra skolēna svarīgākās ikdienas lietas, bez kurām tie nespēj dzīvot, savukārt, baroka mākslu šķetinājām caur šī mākslas laikmeta simboliem, tos zīmējot, radot jaunus un padarot tos par grafiskām vizualizācijām košos toņos un pretkrāsās.

5. klasei šajā semestrī bija paredzēts iepazīties ar seno, primitīvo mākslu. Apskatot attēlus par pirmatnējiem alu zīmējumiem, senām kulta vietām, megalītiem un cilvēces šūpuļa arhitektūru, katram bija iespēja izvēlēties vienu mākslas darbu – iedvesmas avotu, uz kura balstīsies izstādes ideja. Kā praktisku iesildīšanās uzdevumu es lūdzu katram uzrakstīt vismaz piecas lietas, bez kurām audzēknis nevar dzīvot vai nespēj iztēloties savu ikdienu. Tad šīs lietas vai darbības mēģinājām attēlot skicēs primitīvās mākslas manierē. Diskutējām par to, cik ļoti ir mainījušās cilvēka vajadzības. Ja alu cilvēkam lietas, bez kā tas nespēja dzīvot, bija uz vienas rokas pirkstiem saskaitāmas (ēdiens, pajumte, siltums), tad mūsdienu piekšķlasniekam šīm vajadzībām pievienojas telefons vai planšete, mīļākā cepure, kāds kārums, brāļa pakaitināšana utml.

6. klases tēma bija baroks. Iesildīšanās uzdevumā bija jāizveido vismaz pieci grafiski zīmējumi, kas skolēnuprāt visprecīzāk simbolizētu baroka laikmetu.

Simbolu meklēšanai bērni pāršķirstīja gandrīz visas mākslas skolas grāmatas par baroka laikmetu, aplūkoja gleznu reprodukcijas, iepazīnās ar arhitektūru, tā laika modi, arī baroka mūzikā meklējām raksturīgākos simbolus.

No šiem simboliem veidojām krāsainas datorgrafikas. Zīmējām uz papīra, tīrrakstu fotografējām un pārnesām uz datoru, veicām vienkāršu pēcapstrādi un krāsošanu programmā "Paint".

"Izstādes ideja ir par mūziku, baroku, austiņām. Mērķauditorija ir pieauguši cilvēki, kas spēj novērtēt manu darbu. Izstāde notiks nošu līnijās, skanēs baroka mūzika. Nošu mājas sienas būs gaiši brūnā krāsā, austiņu vadi veidos notis uz sienām, kurās karāsies austiņas." (Ance Fromberga, 6. klase)

Ance Fromberga. "Baroka mūzika."

Aizraujošas izstādes vietas izvēle

Atsevišķā stundā skolēnus iepazīstināju ar kuratora profesiju un izstāžu veidiem, tam sagatavojot prezentāciju ar manis izvēlētiem neierastiem izstāžu piemēriem. Meklējot skaidrojumus, kas tieši ir kurators, daudz

atsaucos uz Hansa Ulriha Obrista sacīto gan internetā pieejamajās intervijās, gan lasot viņa grāmatu "Kūrēšanas veidi".

Uzsvēru izstādes ekspozīcijas vietas izvēles svarīgumu. Sākotnēji gandrīz visi audzēkņi izstādes iekārtošanai izvēlējās klasiskas vietas: kultūras centru, mākslas skolas gaiteni, Valtenbergu muižu.

Centos lauzt šos ierastos uzskatus, liekot idejas autoriem izvēlēties kādu neierastu, varbūt pat izstādei sākotnēji nepiemērotu, bet aizraujošu vietu. Vietu, kas pati par sevi varētu uzrunāt skatītāju, bet reizē būtu savienojama ar izvēlēto iedvesmas avotu.

Caur sarunu centos vedināt katru skolēnu uz neordināriem risinājumiem, reizē neiejaucoties pašas idejas tapšanā.

Piedāvāju kādu labāku risinājumu, papildināju kopējo domu ar kādu vārdu vai diviem, lai tā taptu skaidra katram, kas apskatīs planšeti, bet neiejaucos pamatidejā.

Man patika, ka klasē savstarpēji notika arī diskusija, gana primitīva, bet reizē vērtīga. Pārsteidza, ar cik lielu degsmi bērni labprāt prezentēja savus darbus.

Protams, ne visi skolēni bija tik atsaucīgi un atvērti, viņus caur sarunu un piemēriem centos uzmundrināt, iedrošināt, uzvedināt uz domas... un beigās tiem bija vieni no interesantākajiem darbiem.

Kas man par to būs?

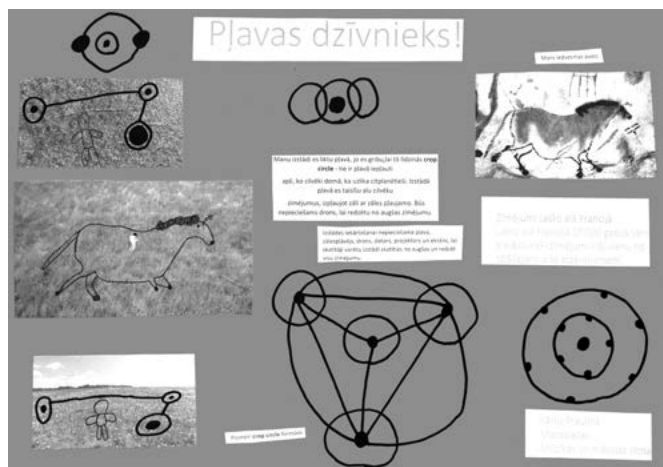
"Skolotāj, bet kāda tad būs balva, ja es uzvarēju?" Šis bija bieži dzirdēts jautājums, jo uz procesa beigām varēja just veselīgu konkurenci starp klasesbiedriem.

Ar kolēģēm nolēmām, ka balva būs izstādes idejas realizācija dzīvē tam, kura ideja izturēs konkursu un būs starp laureātiem. Diemžēl šī ideja nerealizējās dažādu iemeslu dēļ.

Lasko alas un citplanētiešu māksla

Mans skolnieks Kārlis Prauliņš darbā "Pļavas dzīvnieks" iedvesmojās no alu zīmējumiem Lasko alā. Mani pašu pārsteidza, cik ļoti viegli Kārlim nāca šī lieliskā ideja. Es gan liku viņam daudzkārt padomāt vēl un vēl, kā papildināt domu un labāk paskaidrot citiem, ko viņš vēlas pateikt. Bet bija uzreiz skaidrs, ka ideja būs saistīta ar tehnoloģijām, jo tas viņu ļoti interesē. Varētu teikt, ka Kārlis pats izdomāja un izvēlējās izstādes sastāvdaļas, man atlika viņam palīdzēt sameklēt saistvielu starp šīm sastāvdaļām, lai viss turētos kopā.

Par izstādes koncepciju vēsta autors: "Manu izstādi "Pļavas dzīvnieks" es veidošu pļavā, jo es gribu, lai tā atgādina crop circle – tie ir pļavā ieplauti zīmējumi, kurus var labi saskatīt no augšas. Cilvēki domā, ka tos veidojuši citplanētieši. Izstādē pļavā es taisīšu alu cilvēku zīmējumus, izplaujot tos ar zāles pļaujamo. Izstādes apmeklētāji varēs staigāt pa pļavu un arī skatīties ar dronu filmētus video, kuros būs redzams viss kopskats. Izstādi varēs apmeklēt visi Mazsalacas iedzīvotāji, mana ģimene un draugi, kā arī visi citi, kas gribēs. Izstādi varēs skatīties arī mājās datorā tie, kas nevarēs atnākt. Izstādes iekārtošanai vajadzēs dronu, zāles pļāvēju, pļavu, ekrānu, projektoru un datoru."

Kārlis Prauliņš. "Pļavas dzīvnieks."

Atziņas

Man šķiet, ka šāds Valsts konkurss ir lieliska iespēja bērniem nopietnāk pievērsties vienai lielai lietai un, veltot tai pietiekami daudz laika, izkopt sevī mērķtiecību, darba disciplīnu, daudz ko iemācīties gan teorētiski, gan praktiski, sajust un novērtēt to, cik māksla un zināšanu ieguve ir laikietilpīga un līdz ar to vērtīga lieta, gūt pieredzi no klasesbiedriem un skolotājiem procesā. Esmu pārliecināta, ka katram audzēknim, pildot šo uzdevumu, beigās radās pret to lielas simpātijas, lai gan pa ceļam bija gan slinkums, gan "kam tas ir vajadzīgs" un "kāda jēga".

Viena skolniece (sākotnēji visvienaldzīgākā), uzzinot, ka viņas darbs tomēr nav ticis izraudzīts nosūtīšanai uz konkursu, bija ārkārtīgi sašutusi un pat apvainojusies, jo, acīmredzot, ieguldītais darbs un laiks beigu galā arī viņai nozīmēja pietiekami daudz, lai lepotos ar savu darbu un ideju. Tas bija patīkams un negaidīts pārsteigums gan man, gan kolēģēm. Kā mierinājumu daļu no labākajiem darbiem (arī vienaldzīgās skolnieces darbu) publicējām skolas Facebook kontā.

Man šķiet, ka mākslas skolā mācībām būtu jānotiek tikai šādā veidā – strādājot ilgāku laiku pie viena darba un nonākot pie gala rezultāta, uz to atskatoties ar laika nogriezni, pa ceļam iegūstot jaunas teorētiskas un praktiskas zināšanas, vēlams ne tikai no viena skolotāja, bet arī kāda mākslinieka, kuratora, zinātnieka utt. Jo kuplāka pieredze, jo tuvāks un mīlāks padarītais darbs, jo lielāka jēga.

Apmeklējot apbalvošanas ceremoniju Rīgas Biržā un pavadot mākslas piepildītu dienu Rīgā kopā ar manu skolnieku – vienu no konkursa laureātiem, man bija ļoti žēl, ka pārējie audzēkņi šo nevar piedzīvot ar mums kopā. Manuprāt, ļoti vērtīgi un īpaši. Un es varu tikai pateikties par šādu pieredzi un iespēju.

Dagne Ventīņa, Bergu Mūzikas un mākslas pamatskola

Māksla kokā

Māksla kokā Tēmu "Mākslas izstādes izveide" 4.–7. klašu skolēni risināja mācību priekšmetā "Gleznošana" un "Datorgrafika". Skolēni atcerējās Latvijā vai ārzemju ceļojumos redzētās izstādes un mākslas darbus, kas rosināja iztēloties izstādes vidi savai iecerētajai izstādei.

Sadarbība starp dažādām mākslas tehnikām un mācību priekšmetiem, datorgrafikas un gleznošanas tehniku miksēšana palīdzēja skolēniem izstrādāt izstāžu vizualizāciju variantus un atrast izteismīgus risinājumus, skolēniem un skolotājiem iegūt jaunu pieredzi.

Elizabete Skrodere. Izstādes projekts "Māksla kokā".

Saruna

Uzsākot projektu, izvēlējās sākumā ar skolēniem pārrunāt tēmu par dažādām mākslas izstādēm. Nolēmu sākumā nerādīt nekādus piemērus no izstādēm, bet gan uzzināt skolēnu pieredzi. Biju pārsteigta, daudziem no viņiem bija ļoti laba izstāžu pieredze gan Latvijā, gan ārzemēs. Man kā skolotājai bija svarīgi, ka katrs dalās savu izstāžu pieredzi tā, lai pārējie klausās. Lai mācās pastāstīt savu pieredzi klasesbiedriem. Savukārt, klasesbiedriem bija jāmacās ieklausīties runātājā.

Sarunā man bija svarīgi sākumā neteikt par izstāžu veidošanas uzdevumu, lai skolēnus sagatavotu tam pamazām.

Pastāsti par savu pieredzi!

Šī metode dod iespēju caur sarunām skolēniem atcerēties savu mākslas izstāžu pieredzi. Tāpēc skolēni var iedvesmoties cits no cita, dalīties ar piedzīvoto un atcerēties interesantas detaļas.

Atbildes uz jautājumiem

Pēc sarunām par izstādēm skolēni pierakstīja savu pieredzi darba lapās, atbildot uz jautājumiem:

Kas tev patīk mākslā, kurš mākslas veids, stils patīk visvairāk?

Kuru izstādi tu atceries?

Apraksti, kas tur bija! Kādu mākslas darbu tu atceries?

Kādu neparastāko darbu tu esi redzējis, un kas palicis prātā?

Ko tu šodien uzzināji?

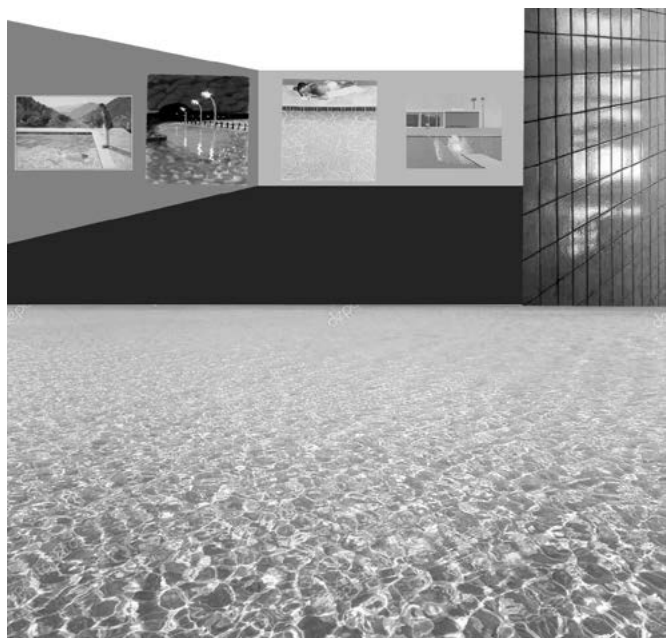

Leila Indrikova. Izstāde strūklakā.

Izstāžu vietu izvēle

Aicināju skolēnus ar zīmuli uzskicēt idejas izstādei, pievēršot īpašu uzmanību vides izvēlei. Skicēm nebija jābūt smalki izstrādātām, svarīga bija ideja – skolēni tika aicināti radoši fantazēt par savu izstādi un interesantu izstādes vietu.

Iedvesmas avoti no ceļojumiem, izstādēm, ko paši pieredzējuši, palīdzēja izvēlēties pirmās idejas un tēlus. Piemēram, Leila iedvesmojās no Pompidū centrā redzētas izstādes strūklakā. Trīne – no Deivida Hoknija gleznas "Baseins", kur baseins ir kā papildinošs un izstādes elements. Savukārt, Renāra saulrietu izstādes ideja radās, iedvesmojoties no Vinsenta van Goga saulrietu gleznām, Elizabetes – no Renē Magrita darba "Oāze".

Trīne Cepurīte. Izstādes projekts "Baseins".

Glezošana plus datorgrafika

Nākamajā gleznošanas nodarbībā skolēni ar līnijām un krāsām vizualizēja idejas – izstādes darbus un neparasto izstāžu vidi. Kāds no skolēniem vairāk izstrādāja telpas kopskatu, cits, savukārt, gleznoja mazas glezniņas savai izstādei.

Datorgrafikā audzēkņi turpināja izstrādāt idejas, veidojot atšķirīgus variantus. Miksējot datorgrafiku ar gleznošanas tehniku, izstrādāja variantus, un tieši tas daudziem palīdzēja atlasīt un precizēt savu ideju, attēlot to telpiski.

Elizabete Skrodere savu izstādi iztēlojās izvietotu kokā, kurā būtu daudzi stāvi un logi. Trepes vestu no logiem lejā. Neparasta vieta izstādei. Redzams, ka skolniece ļāvusies radošai fantāzijai. Arī zīmētajā plānā, kas skatāms planšetē, parādās dažādās telpas un izstāžu objekti. Pats koks arī ir kā mākslas darbs. Datorgrafikas un gleznotais variants papildina un palīdz izskaidrot izstādes ideju.

Elizabete Skrodere. Izstādes projekta "Māksla kokā" planšete.

Atziņas

Tad, kad skolēni bija izstrādājuši savas idejas, ar darba kolēģu palīdzību tika izvēlēts viens darbs, kuru virzīt tālāk Valsts mākslas konkursam.

Uzskatu, ka konsultēšanās ar darba kolēģiem palīdzēja vēl vairāk izstrādāt un precizēt skolnieces Elizabetes Skroderes ideju "Māksla kokā". Sadarbojoties skolotājiem un skolēniem, bija iespēja mācīties un gūt zināšanas, kas palīdzēja pie izstādes izveides.

Digna Bicāne, Pētera Rozenberga Cēsu pilsētas Mākslas skola

Purvītis purvā

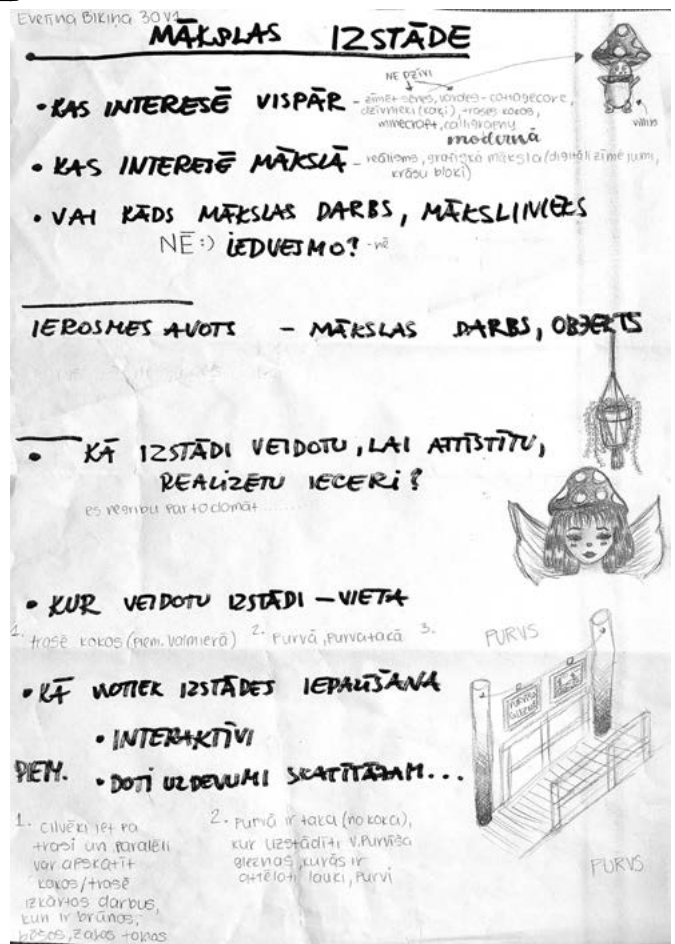
Projekts tika īstenots 15–16 gadus vecu jauniešu grupā mācību stundās "Darbs materiālā", "Kompozīcija" un "Datorgrafika".

Šeit aprakstīts viens no projektiem, kura nosaukums ir "Purvītis purvā". Tas saistīts ar Vilhelma Purvīša dzimšanas gadadienas atzīmēšanu Cēsīs. Izstādes koncepts un nosaukums radies izstādes eksponēšanas vietas meklēšanas procesā.

Ideju meklējumi

Projekta iesākumā sarunās ar jauniešiem atklājās, ka neviens tā īsti nevar nosaukt kādu mākslas darbu vai mākslinieku, apmeklētu izstādi, kuru varētu definēt kā iedvesmojošu vai kādā ziņā viņiem īpašu. Jaunāku audzēkņu grupā visbiežāk tika nosaukti dažādās pilsētās redzēti pilsētvides objekti, kuri bija palikuši atmiņā un nebija viņus atstājuši vienaldzīgus.

Iejas, sev interesējošās tēmas meklējumus sākam sarunās ar katru audzēkni individuāli. Iepriekš sagatavotā IZZIŅAS-IDEJU lapā aicinu audzēkņus atbildēt uz jautājumiem, kas palīdz viņiem aktualizēt savas intereses, izziņāt, kas audzēknim vispār patīk, kas uztrauc, tā liekot aizdomāties, ieraudzīt viņiem aktuālo. Sekojoši tam – domāt, skicēt, vizualizēt – kā ar mākslas palīdzību varētu aktualizēt, parādīt un pat risināt problēmu. Turpinājums – "apaļais galds", kad audzēkņi cits pēc cita, vienam otru sadzirdot, uzklautos, papildinot un iesakot, attīsta un izrunā katra ideju. Tiek trenēta un pilnveidota prasme izteikt savu viedokli, pamatot savu domu un iecerī, lai audzēknis saprastu ne tikai pats, ko vēlas īstenot, bet arī prastu izstāstīt citiem.

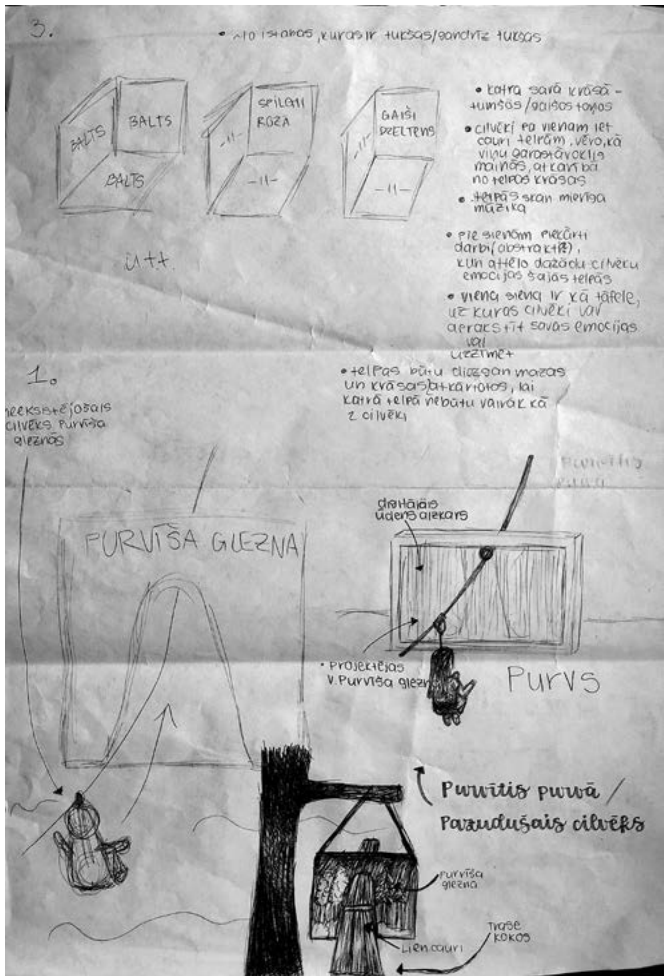

Izziņas un ideju lapa

Dzimšanas diena Purvītim

Viena no 2022. gada mākslas aktualitātēm Latvijā bija Vilhelma Purvīša 150. dzimšanas gadadienas atzīmēšana. Vilhelma Purvīša vārda un mākslas aktualizēšana Cēsu novadā un Latvijā bija izdevusies – izstāžu, kultūras pasākumu, konkursu, mācību nodarbību piedāvājums – Purvīša vārdu zināja ikviens audzēknis.

Izstādes nosaukums "Purvītis purvā" radās izstādes eksponēšanas vietas meklēšanas procesā, jo vieta bija iecerēta ārtelpā – brīvā dabā, gan arī kā vārdu spēle – V. Purvīša uzvārds + daba. Jo Purvītis tiek dēvēts par Latvijas ainavas "pirmatklājēju", attēlo pašu ierastāko, visiem acu priekšā esošo, taču ne vienmēr saskatīto.

Skice

Izstāžu vietu piemēru meklēšana

Audzēkņi, realizējot savas izstādes idejas skicēs, veidojot vizualizāciju grafiskajās programmās, vienlaicīgi meklēja daudzveidīgus piemērus, kā citur Latvijā un pasaulē līdzīgas idejas ir realizētas mākslas darbos, mākslas izstādēs un performancēs. Audzēkņi atzina, ka šis bijis viens no vērtīgākajiem uzdevuma veikšanas posmiem – pārsteidzošs, izzinošs, iedrošinošs un motivējošs.

Pārliecinoties, cik jaunieši ir kūtri izstāžu apmeklētāji, izvirzījām uzdevumu – kādai jābūt izstādei, lai viņi paši vēlētos to apmeklēt. Kur varētu rīkot izstādi, lai skatītāji uz to nāktu, vai arī vajadzētu radīt "kustīgu" mākslu, kura "dodas" pie skatītājiem?

Jautājuma – kur drīkst un vajag rīkot mākslas izstādi – aktualizēšana. Vai jebkur drīkst, var un vajag rīkot mākslas izstādi? Vērtīgas, izzinošas savstarpējas sarunas ar audzēkņiem – sarunas par mākslu un aktuāliem procesiem.

Ierosmes avots – ūdens siena Ogres pilsētā.

Ideju lapas

IZZIŅAS-IDEJU lapā audzēkņi, atbildot uz ievirzošiem un rosinošiem jautājumiem, gūst paša atziņas, kas palīdz labāk saprast, ar ko sākt, kādā virzienā attīstīt uzdevumu.

Kādas ir Tavas intereses?

Kas Tevi interesē mākslā?

Vai ir kāds mākslas darbs, mākslinieks, kas Tevi iedvesmo?

Ierosmes avots – mākslas darbs, objekts.

Kā Tu veidotu, iekārtotu izstādi, lai attīstītu un realizētu savu ieceri?

Kur Tu veidotu izstādi?

Kā notiek izstādes iepazīšana? (interaktīvi, piemēram, skatītājam doti uzdevumi utt.)

Skicēšana

Skicēšana palīdz ideju izstrādes procesā pašam autoram labāk izprast un vizualizējot attīstīt ieceri. Ideju izstrādes process notiek savstarpējā komunikācijā ar klasesbiedriem, pedagogu. Autoram skice palīdz izskaidrot savu ieceri citiem, saprast, vai tikai pats saproti, ko vēlies realizēt, vai arī citiem tas ir saprotams. Tā veidojas dialogs, rodas jautājumi, tiek saņemtas atbildes, veikti uzlabojumi un rasti risinājumi. Process: doma – vārds – skice – saruna.

Izstādes idejas attīstīšana

Izstādes "Purvītis purvā" izveidošanai autore izvēlējās četras V. Purvīša ainavas, kas veido dabas ciklu gadā – vasara, rudens, ziema un pavasaris.

V. Purvīša gleznu projekcijām uz digitālā ūdens aizkara purva takā piemērota vieta tika atrasta Ogres pilsētvidē.

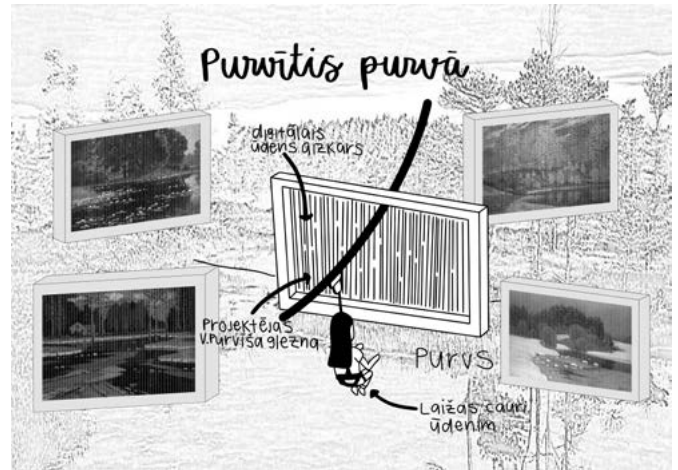
Idejas izstrādes sākuma procesā izstādes vieta iecerēta bija gan nereālā vidē, gan autores pieredzētā vietā – stalaktītu alās, kurās bija redzēti projicēti gaismas attēli uz alā nepārtraukti tekošā ūdens. Meklējot šāda veida projicēšanas piemērus pasaulē, visvairāk uzrunāja internetā atrastais Ogres ūdens aizkars.

Ideja par trasi pāri purvam radās no pašas darba autores piedzīvotā "Sajūtu parkā" Valmierā.

Reāli piedzīvotās emocijas un sajūtas audzēkne savā darbā apvieno ar sapni par purva taku ar Purvīša gleznām.

Gleznu – ūdens aizkaru – šķērso trose, pa kuru cilvēks var laisties cauri. Izstādē skatītājam būtu iespēja uz mirkli pabūt pašā Purvīša gleznā.

Autore: ""Purvītis purvā" izstāde paredzēta cilvēkiem, kuri alkst pēc neliela adrenalīna un kuri bieži vien neapmeklē tradicionālās izstādes. Bet, ejot pa purvā izbūvētām laipām, gleznas no attāluma varētu vērot jebkurš skatītājs. Īpaši izteiksmīgas tās būtu diennakts tumšajā laikā."

Evelīna Bikiņa. Izstādes projekta "Purvītis purvā" vizualizācija.

Rēzija Adītāja, Mārupes Mūzikas un mākslas skola

No idejas līdz maketam

Mācību uzdevumu – savas izstādes projekta izveidi integrēju vides mākslas nodarbībās otrajai un ceturtajai klasei.

Uzdevumu sadalīju pa posmiem, sākumā iepazīstinot ar kuratora profesijas pamatiem, mākslinieka–scenogrāfa profesiju, līdz pat izstādes telpiska maketa izveidei. Aicināju audzēkņus iztēloties, ka viņi par tādiem tagad kļūst un katram ir iespēja radīt vislabāko izstādi, kāda redzēta.

Ceļojums

Pirmās nodarbības uzdevums audzēkņiem bija iepazīties ar kuratora profesiju, iztēloties, ka par tādu kļūst katrs.

Nodarbībai turpinoties, lai audzēkņiem radītu sajūtu kā kuratoram, kurš dodas mākslas pasaulē un atlasa interesantākos mākslas projektus, uzsākām ceļojumu mākslas pasaulē, izmantojot daudz un dažādas mākslas grāmatas un katalogus, aptverot ļoti daudzpusīgus mākslas virzienus, žanus un formātus kā Latvijā tā ārvalstīs. Vēlējos skolēniem radīt sajūtu kā īstam kuratoram, kurš pats noskata mākslas darbus un tos eksponē paša iztēlotā izstādē.

Šajā stundā skolēnu galvenais uzdevums bija pētīt mākslas grāmatas un ar līmlapiņām atzīmēt visus attēlus, kuri iepatikas un uzrunā. Procesā bija interesanti vērot, cik atšķirīgi ir uzskati par mākslu, kā audzēkņi reaģē, redzot dažādus stilus un rokrakstus.

Atlasītās kolekcijas izcēla katra individuālās personības īpašības, jo, lai arī vecums, skolas (dažiem arī klases) un intereses sakrīt, mākslas gaume izrādījās atšķirīga. Vienu vairāk uzrunā klasiskas vērtības, citu – pavisam laikmetīgi attēli, bet kāds cits nebaidījās kombinēt šķietami pavisam nesaistītus mākslas darbus.

Paralēli klasē attīstījās diskusijas par māksliniekiem, viņu personībām,

nozīmīgākajiem sasniegumiem, šķetinājām arī plašus jēdzienus – kas ir māksla, vai tai vienmēr ir jābūt skaistai, kur tā jāizstāda, kam tā ir domāta utt.

Iedvesmas kolekcija

Tālākās nodarbībās uzdevums bija atlasīt mākslas darbus, kuri mazo kuratoru visvairāk uzrunā, to visu piefiksēt improvizētā iedvesmas lapā.

Nodarbībai beidzoties, katra audzēkņa atlasītie mākslas darbu attēli tika nokopēti, sakārtoti vienā A4 lapā un izdrukāti krāsaini.

Līva Štegmāne. Iedvesmas kolekcija.

Iedvesmas anketa

Turpinot darbu, uzdevums bija vēlreiz apskatīt visus attēlus, kas iepatikušies, no tiem izvēlēties dažus vai visus, no kuriem veidot izstādi. Aprakstīt savas izjūtas – kādēļ tieši šis mākslas darbs uzrunā.

Nodarbības mērķis – domāt par topošās izstādes konceptu – nosaukumu, vēstījumu un saturu, tāpēc iepriekš skolotājas sagatavotā anketā jāatbild uz dažiem jautājumiem, kuri rosina domāt par izstādes konceptu:

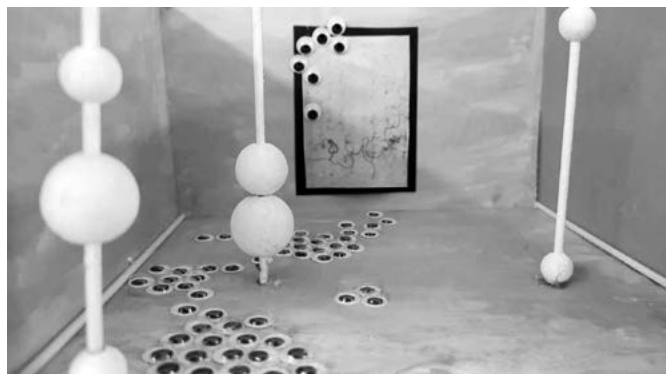
Izstādes nosaukums.

Pamato, kādēļ izvēlēties tieši šādu nosaukumu?

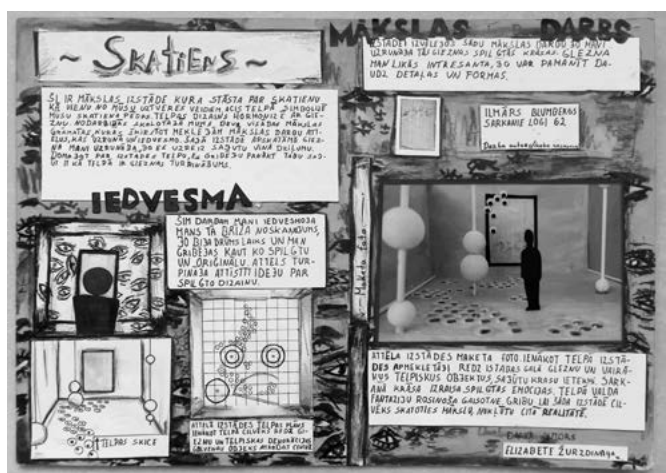
Kur tu gribētu rīkot savu izstādi? Kāpēc?

Kādi būtu jāizskatās tavas izstādes telpai? Kāpēc?

Uz atsevišķas lapas pielīmē visus savai izstādei atlasītos darbus, katram pieraksti pamatojumu, kāpēc tev šis darbs patīk/uzrunā!

Elizabete Žurzdīņa. Izstādes "Skatiens" makets.

Elizabete Žurzdīņa. Izstādes "Skatiens" planšete.

Scenogrāfa profesija

Tālākais darba process – iepazīties ar izstādes iekārtojuma mākslinieka un scenogrāfa profesiju. Domāt, kā iekārtot izstādi, zīmēt ideju skices.

Nodarbību iesākām ar sarunu par dažādu izstāžu veidošanas iespējām, rādīju piemērus no personīgās radošās pieredzes. Nodarbības mērķis – radīt pārlicību, ka svarīgi ir ne tikai mākslas darbi, bet arī tas, kā un kur tos izvietot. Izstādei ir jāveido kāds kopējais stāsts.

Aicināju izvēlēties vienu centrālo objektu, ap kuru tiks radīta visa izstādes pasaule. Turklāt, lai neierobežotu fantāziju, audzēkņiem devu pārlicību, ka izstāde drīkst notikt jebkur – gaisā, kosmosā, tunelī, veikalā, uz ielas, alā utt. jeb – mākslas muzejs un izstāžu zāles nav vienīgā iespēja.

Stundas turpinājumā katram bija uzdevums radīt ideju skices tam, kā izstāde varētu izskatīties. Spilgti atceros kādas otrās klases meitenes ideju – pētīt izdevniecības "Neputns" "studijas bibliotēkas" sērijas grāmatu par K. Neiburgu, viņa ieraudzīja kādu nelielu fotogrāfiju, kurā attēlota izgāztuves aina ar daudz kajijām. Šis attēls Karlīni iedvesmoja tik ļoti, ka kļuva par viņas izstādes galveno objektu – fotogrāfija tiku palielināta tā, lai telpā aizņemtu veselu sienu, no griestiem un pārējām sienām lidotu arī lielas kajijas (pašas Karlīnas radītas) un telpā tiku izkārtoti arī daži citi izstādes autores atlasīti mākslas darbi. Šis piemērs lieliski parādīja, ka bērnus spēj iedvesmot viss, ne tikai "pareizā un skaistā māksla" bet arī pavisam necilas ainas no izgāztuves.

Paralēli nodarbību uzdevumam katrs audzēknis bija aicināts individuāli doties piedzīvot mākslas izstādes un savu pieredzi aprakstīt brīva formāta recenzijās.

Foto no Katrīnas Neiburgas personiskā arhīva. Publikācija E. Sproģes monogrāfijā "Katrīna Neiburga" Neputns, 2015.

Izstādes maketa būvēšana

Kad ideja ir atrasta/definēta skicē, seko nākamais uzdevums – to sajukt un parādīt telpiski – būvējot maketu. Mērogs 1:20, par

Atziņas

pamatu izmantotas kartona kastes, kurām, lai maketu vieglāk aplūkot, tiek nojaukta ceturtā siena un, ja griestiem izstādes konceptā nav būtiska nozīme, tos arī nojauc.

Darbam izmantojamie materiāli – kartons, papīrs, diegi, stieples, dabas materiāli – viss, kas pašam autoram šķiet derīgs.

Matilde Krivteža. Izstādes makets.

Izstāžu telpu un domu daudzveidību var redzēt skolēnu veidotajos maketos. Interesanti vērot, cik dažādi katrs savu mazo izstādes pasaulīti būvē – kādam ir ideja savu mākslu ienest viesistabā, kādam – nojaukt visus rāmjus un nelielā telpā likt skriet zirgiem, taču cits nolemj, ka, lai apskatītu mākslu, apmeklētājam jāpārvar šķēršļu josla.

Elizabete Cielava. Izstādes makets.

Mācot audzēkņus par vides mākslu, uzdevumus izdomāju tādus, lai audzēkņi iepazīst plašu vizuālās mākslas nozares profesiju spektru (runājam par plakātiem un kur tie jāliek, lai visefektīvāk sasniedz auditoriju, būvējam interesantus vides objektus (maketos), risinām interjera, eksterjera, arhitektūras un scenogrāfijas jautājumus, meklējam veidus, kā ar mākslas palīdzību varam uzlabot vidi ap sevi utml.).

Katru uzdevumu sākam ar iztēlošanos, ka mums ir pieejami neierobežoti līdzekļi, atļauts un iespējams ir pilnībā viss.

Skolēniem stāstu, ka arī reālajā dzīvē mākslinieki savu darbu sāk līdzīgi – bez ideju ģenerēšanas, skiču un maketu izstrādes, lai savu ideju prezentētu "svarīgiem cilvēkiem ar naudu", neiztikt (te domāju dažādus fondus, mecenātus un konkursus, kuros profesionāli mākslinieki piedalās regulāri – rādu bērniem fotopierādījumus, ka arī lieli mākslinieki vispirms zīmē vizualizācijas un taisa maketus, un tikai tad savus darbus īsteno reālajā dzīvē, kā vienu no piemēriem minu Teterevu fonda rīkotos konkursus un pēc tam realizētos projektus vai izrādes tapšanas procesu teātrī), jo pati svarīgākā ir ideja un tikai pēc tam jāmeklē risinājumi, kā to īstenot.

Manuprāt, spēja iztēloties, ka uz brīdi kļūsti par tēlnieku, scenogrāfu, interjera dizaineru utt., un iespējams ir viss, ir pati svarīgākā atslēga, lai mazais mākslinieks noticētu pats sev un spētu radīt brīnišķīgas idejas.

Inese Križanovska, Talsu Mākslas skola

Radošuma fabrika

Viens no mākslas skolas uzdevumiem ir attīstīt bērnos radošo domāšanu, iemācīties atrast neparastus risinājumus, radīt oriģinālas idejas.. Tieši tādēļ Valsts konkursa uzdevums bija radīt pēc iespējas neparastākus projektus. Skolotāja uzdevums bija palīdzēt bērnam radošā procesā nonākt pašam pie savas oriģinālās ieceres un izskaidrot veicamos soļus ieceres realizēšanai. Nestandarta risinājumu meklēšana bija viens no galvenajiem uzdevumiem, gan domājot par izstādes vietu un telpu, gan realizējot ieceri un piemeklējot materiālus planšetes veidošanai.

Projekts netika veidots kāda noteikta mācību priekšmeta ietvaros. Darbu organizējām projektu nedēļā – visos mācību priekšmetos 4.–7. klasēm strādājot pie saviem projektiem gan individuāli, gan grupās. Procesa gaitā kļuva skaidrs, ka nedēļa tomēr ir pārāk īss laika posms tik apjomīgam darbam, tādēļ galu galā projekta izstrāde norisinājās divas nedēļas.

Atraisīt idejas un noņemt šķēršļus iztēlei

Lai arī ar bērniem regulāri apmeklējam Talsu pilsētā organizētās izstādes, tās parasti ir gleznu izstādes izstāžu zālē vai muzejā, tādēļ pirmā asociācija par mākslas izstādi audzēkņiem bija gleznas, kas pieliktas muzejā vai galerijā pie sienas. Bērniem nebija priekšstata par kuratora profesiju, tāpēc sākumā audzēkņi bija jāiepazīstina ar kuratora darbu un jācenšas parādīt pēc iespējas neparastāki izstāžu un mākslinieku darbi.

Uzsvērām, ka izstādei nav jābūt realizētai īstajā dzīvē, tā var būt fantāzija, līdz ar to nav jādomā, vai tas ir iespējams. Tas var šķist sīkums, bet bieži vien bērni pašā sākumā sevi ierobežo vai atsakās no kādas idejas, jo baidās, ka tā nebūs realizējama. Ideju domāšana ir fantāzijas spēle: "Iedomājies, tu

esi izstādes kurators un tev ir neierobežotas iespējas! Izstāde var norisināties jebkur – gan zem ūdens, gan kosmosā, gan virtuālajā pasaulē."

Ierosmei ideju radīšanai bērni varēja atbildēt uz jautājumiem:

Kāda ir personīgi interesējošā tēma?

Kādas neparastas vietas, kur var notikt izstādes?

Projekts sākās ar sev tuvas idejas, problēmas apzināšanos no personīgās dzīves. Tā varēja arī nebūt tiešā veidā saistīta ar mākslu. Nākamajā posmā meklējām atbildes uz jautājumu – kādai jābūt vietai vai telpas iekārtojumam, lai parādītu ideju, radītu vēlamo sajūtu? Tikai pēc idejas un vietas izvēles tika piemeklēti mākslas darbi, ko eksponēt izstādē.

Lai arī bija projekti, kuros skolēni darbu sāka tieši ar mākslas darbu atlasīti un centās tiem piemeklēt piemērotu ekspozīcijas vietu, tie bija mazāk veiksmīgi, jo uzreiz radās standarta risinājumi (gleznas, tāpat pie sienas galerijā) un oriģinālākas idejas bija tieši tiem, kas sākotnēji nebija izvēlējušies, kādus mākslas darbus vēlas eksponēt, bet sākuši ar idejas un vietas izvēli, mākslas darbus piemeklējot atbilstoši izstādes koncepcijai.

Process. Radošuma fabrika

Manuprāt, tieši tas, ka darbu veicām ļoti īsā, koncertētā laika posmā, burtiski "vienā elpas vilcienā", bija pozitīvais aspekts, kas veicināja radošumu un pilnīgu (nepastarpinātu) koncentrēšanos savai idejai. Audzēkņi varēja mērķtiecīgi strādāt pie sava projekta soli pa solim. Skola bija burtiski pārvērtusies par radošuma fabriku, katra telpa bija piepildīta ar dažādu kursu audzēkņiem, kas veidoja savus izstādes projektus, līdz ar to bērni iedvesmojās arī cits no cita. Lai arī process bija spraigs un prasīja ļoti daudz enerģijas, "izstiepjot" šo procesu pusgada garumā skolēniem zustu sākotnējā aizrautība. Koncentrēti izstrādājot projektu, ideja un sajūta par to saglabājas svaiga un aktuāla.

Rotācijas veidā ar skolēniem strādāja visi skolotāji pēc kārtas. Skolotāja uzdevums bija konsultēt un palīdzēt, piedāvāt materiālus, idejas nāca no skolēniem. Šāds modelis, protams, ir iespējams, ja ir laba sadarbība un komunikācija starp skolotājiem.

Ierosmes avoti

Rādījām neparastu izstāžu piemērus, reizē veidojot sarunu un diskusiju ar audzēkņiem. Ir svarīgi veidot diskusiju brīvā gaisotnē, uzdotot jautājumus un rosinot domāt pašiem, apsverot dažādus aspektus:

Kādu vēstījumu sniedz izstāde?

Kādēļ, jūsuprāt, kurators izvēlējās šādu telpu?

Kā mākslas darbi iekļaujas izstāžu telpā?

Daži piemēri neparastām izstādēm, par ko runājam ar vecāko klašu audzēkņiem:

Tieši tajā laikā Ventspilī koncertzālē "Latvija" norisinājās Katrīnas Neiburgas un Andra Eglīša veidotā instalācija "Biežņa". Diemžēl mums nebija iespējas klātienē apmeklēt izstādi, bet tas bija viens no piemēriem, ko apspriedām. Vairākos stāvos būvētā instalācija bija veidota no eglēm un pilnīgi pārvērta koncertzāles telpas, radot iespaidu par meža biežokni.

Viens no māksliniekiem, kura izstādes un darbus rādīju audzēkņiem, bija ķīniešu mākslinieks Ajs Veiveijs (*Ai Weiwei*), jo man pašai tas ir viens no mīļākajiem māksliniekiem un pirms vairākiem gadiem apmeklētā izstāde Stambulā "Ajs Veivejs porcelānā" ("Ai Weiwei on Porcelain") uz mani atstāja lielu iespaidu gan ar eksponētajiem darbiem, gan izstādes iekārtojumu – milzīgās izstāžu zāles sienas bija noklātas ar dekoratīvām tapetēm, tikai ieskatoties tuvāk varēja ievērot, ka raksti uz tapetēm ir ar konkrētu vēstījumu. Mākslinieka viens no slavenākajiem darbiem, kas atrodas Teita galerijā Londonā, ir "Saulespuķu sēkliņas" ("Sunflower seeds") – 100 miljoni porcelāna saulespuķu sēklu. Izstāžu zāles grīda tika noklāta ar šīm saulespuķu sēklām un apmeklētāji varēja staigāt pa tām.

Audzēkņus ļoti ieinteresēja Marinas Abramovičas darbi. Mēs noskatījāmies video no performance "Mākslinieks ir klātesošs" ("The Artist Is Present"). Performance norisinājās Ņujorkas Modernās mākslas muzejā, māksliniecei 716 stundas sēžot izstāžu zāles vidū pie galda, ļaujot apmeklētājiem kādu laiku pavadīt, sēžot māksliniecei pretī un skatoties acīs, tādā veidā mijiedarbojoties.

Marina Abramoviča. Performance "Mākslinieks ir klātesošs", 2010.

Vēl viens piemērs, ko apspriedām, bija Marinas Abramovičas performance "Gājiens pa Lielo mūri" ("The Great Wall Walk"), kas norisinājās, ejot pa Lielo Ķīnas mūri. Vieta, performance ilgums un ideja lika aizdomāties un raisīja interesantas diskusijas ar audzēkņiem.

Marina Abramoviča. Performance "Gājiens pa Lielo mūri", 1988.

Lai arī šie piemēri var šķist pārāk sarežģīti, tie pavēra iespēju diskusijām un parādīja, cik dažāda var būt māksla.

Neuzliekot nekādus ierobežojumus izmantot kādus konkrētus mākslas darbus, vietu vai tēmu, bērni domāja, skicēja idejas izstādēm. Sākotnējās idejas bija nelieli uzmetumi, nevis skaidra vīzija, tomēr dažkārt tieši no nejaušām skicēm var attīstīt neparastas koncepcijas.

Apspriedām ideju skices un ar atvērtu jautājumu palīdzību nonācām līdz skaidrākai koncepcijai.

Dalīties grupās vai strādāt individuāli?

Mēs ļāvām, lai bērni paši izvēlas – strādāt individuāli vai grupās. Tiem bērniem, kas vēl nebija atraduši ideju, ko vēlētos attīstīt, piedāvājām apvienoties grupā ar kādu, kam ideja jau bija skaidra, un tādējādi palīdzēt to izstrādāt. Bija bērni, kas vēlējās strādāt individuāli, citi savukārt labprāt apvienojās grupās. No šīs pieredzes varu teikt, ka, apvienojoties grupā, ideālais skolēnu skaits ir ne lielāks kā trīs, optimāli ir strādāt divatā. Šādā grupā skolēni iesaistās līdzvērtīgi, ir viegli pašiem organizēt savu darbu un sadalīt darāmos darbus. Lielākā grupā strādājot, bērni nespēj pašorganizēties, sadalīt darbus un pieņemt lēmumus, ir nepieciešama lielāka iesaiste no pedagoga.

Projekta koncepcijas izstrāde un vizualizācija

Pēc skicē izstrādes skolēni attīstīja sākotnējo ideju, skicēja izstādes plānu, iztēlojās, kas būs apmeklētāji, pārdomāja detaļas, un, atbildot uz skolotāja sagatavoto anketu ar jautājumiem par izstādes koncepciju, rakstīja izstādes aprakstu.

Uz A2 formāta lapām audzēkņi skicēja kompozīciju planšetes elementu izkārtojumam. Līdzīgi kā ideju domāšanas posmā, arī šeit rosinājām izvairīties no standarta risinājumiem. Dotais uzdevums – planšetes stilam un izkārtojumam ir jāatspoguļo izstādes ideja, sajūta un pēc iespējas skaidrāk jāspēj nodot izstādes vēstījumu skatītājam no malas.

Viens no interesantākajiem un radošākajiem posmiem bija materiālu piemeklēšana. Projektus veidojām asamblāžas tehnikā, kas ļāva spēlēties ar dažādām faktūrām un augstumiem. Dažādās detaļas no sākuma izveidojām, un tikai tad, kad bija skaidrs, kāda tieši būs planšete, tos pielīmējām. Ja detaļas un elementus uzreiz nelīmē, darba procesā rodas iespēja spēlēties ar kompozīciju, izmēģināt dažādus variantus un arī pārdomāt ideju. Strādājot ar otrreiz izmantojamiem materiāliem, meklējām tādus, kas pēc iespējas precīzāk spētu arī maketā atgādināt īstos materiālus.

Otrreiz izmantojamie materiāli kā metode radoša procesa veicināšanai

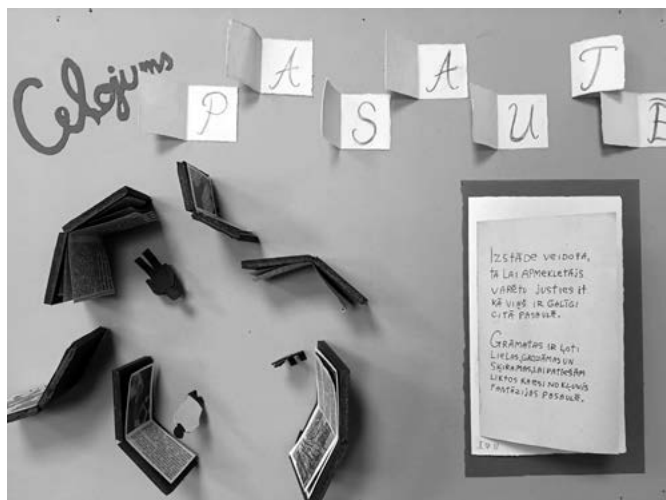
Ikdienas darbā otrreiz izmantojamo materiālu lietošana noder, veidojot dažādu mākslas projektus. Izmantots tiek viss – gan dažādu krāsu un faktūru kartons, gan no mājām atnestas spoguļa lauskas un plastilīns.

Audzēkņi ļoti labi izprata jau sākumā formulēto mērķi – izvairīties no standarta risinājumiem un, pēc dažādu piemēru parādīšanas, paši eksperimentēja ar burtveidoliem, faktūrām, krāsām.

Piemēram, izstāde "Ceļojums grāmatu pasaulē", kura radās iedvesmojoties no grāmatām, – izstādes virsraksts veidots, ievērojot izstādes pamatideju par salocītām atveramām grāmatiņām. Vairākas reizes dažādos veidos rakstot virsrakstu, audzēkne pamanīja, ka vārdos "grāmatu" un "pasaulē" ir vienāds skaits burtu, tādēļ uz grāmatu vākiem var rakstīt vienu vārdu un, grāmatiņas paverot, parādās nosaukuma turpinājums. Šādi nelieli atklājumi, kas padara darbus interesantus, rodas radošā procesā izmēģinot, veidojot vienu un to pašu elementu vairākos materiālos.

Izvairīties no standarta risinājumiem nozīmē parādīt, ka papīru var ne tikai griezt ar šķērēm, bet plēst, izmantot visu krāsu flomāsterus rakstīšanai uz krāsaina fona. Arī materiālu brīva pieeja un atļauja bērniem ar tiem rīkoties atraisa radošo izpausmi. Pat tāds

sākums kā skicēšana nevis uz parastas baltas lapas, bet uz vecām nodzeltējušām lapām, dod pilnīgi citu sajūtu.

Grēta Ķēniņa. "Ceļojums grāmatu pasaulē."

All Eyes On You

Ir grūti pateikt, no kurienes tieši rodas idejas vai kas tieši ir kalpojies par impulsu šai idejai. Projektu nedēļas pirmajā dienā 5. klasei rādīju dažādu neparastu izstāžu piemērus, un viens no piemēriem bija Marinas Abramovičas performance "The Artist Is Present". Noskatījamies video.

Pēc diskusijas bija uzdevums skicēt idejas. Jau pirmajās Martas skicēs parādījās nosaukums "All Eyes On You" ("Visi skatās uz tevi"). Problēma, ar ko viņa pati saskaras savā personīgajā dzīvē, ir sociālā trauksme. Pirmajā skicē bija redzams melns cilvēks un daudz tā virzienā vērstu acu. Pašā sākumā, vēl nedomājot, kā to varētu izmantot izstādē, diskutējām par sociālo trauksmi – kā tā izpaužas. Diskutējot es tikai uzdevu jautājumus: kas, tavuprāt, ir sociālā trauksme? Kā izpaužas sociālā trauksme? Kam piemīt sociālā trauksme? Kas to veicina vai ietekmē?

Sarunā Marta teica, ka viņai nepatīk būt uzmanības centrā, piemēram, rādīt skolā prezentācijas (tam pievienojās arī citi bērni). Nonācām pie secinājuma, ka sociālā trauksme ir tad, kad cilvēkam nepatīk būt uzmanības centrā, kad visi uz viņu skatās.

Tieši pēc šīs diskusijas kļuva skaidrs uzdevums – radīt izstādes vidi vai atrast vietu,

kas radītu izstādes apmeklētājam sajūtu, kāda rodas cilvēkam, kam ir sociālā trauksme.

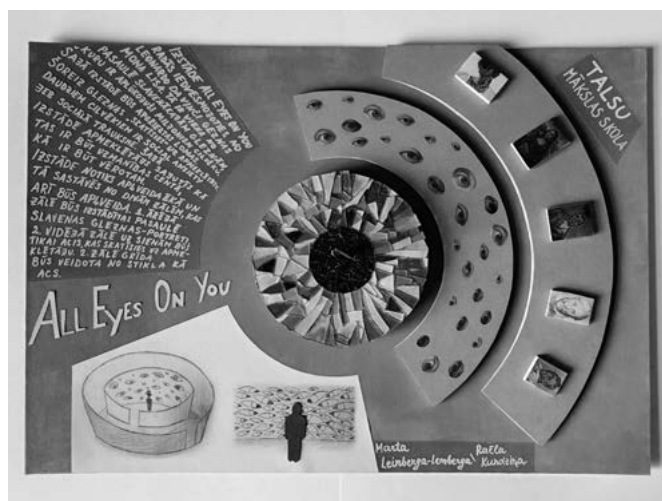
Sarunā skaļi pateiktais kalpoja par atslēgas vārdiem: "uzmanības centrā" un "visi skatās".

Bērnu aprakstītās sajūtas pārspīlētā veidā kļuva par izstādes telpu – apaļa telpa, kuras centrā atrodas apmeklētājs un sienas ir noklātas ar acīm, kas viņu vēro.

Doma par to, kādi mākslas darbi vēl būtu piemēroti šai izstādei, arī radās no sarunas. Diskusijā nonācām pie jautājumiem – kā jūtas mākslas darbi, ja uz tiem visu laiku skatās un pēta? Kura ir pasaulē visvairāk apskatītā glezna? Diskutējot nonācām arī pie domas, ka tādi mākslas darbi kā portreti arī it kā skatās un tos var izmantot izstādē. Tāpat arī mēs skatāmies un ilgstoši pētām mākslas darbus, varbūt tiem arī ir sociālā trauksme. Varbūt mākslas darbiem nepatīk, ka tos tik ļoti vēro.

Šis piemērs parāda, ka diskusijas, sarunas procesā, uzdodot jautājumus, ideja, koncepcija un vieta pati iegūst apveidu.

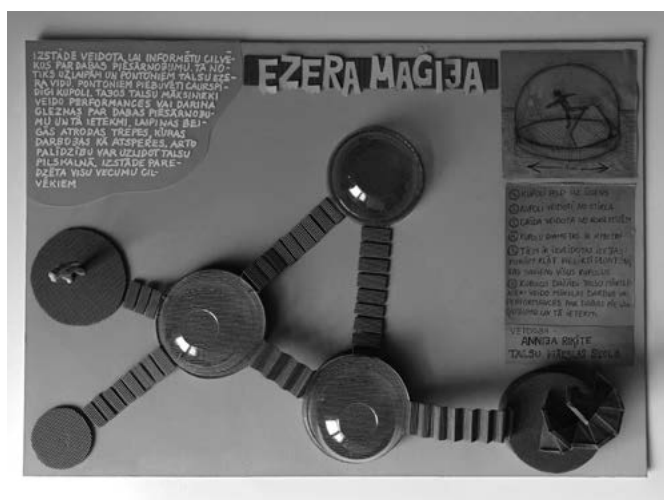
Izveidojām izstādes iekārtojumu, kas apmeklētāju nostāda uzmanības centrā, radot viņam spilgtu sajūtu par to, ka viņš tiek vērots. Tika piemeklēti arī mākslas darbi – portreti, kuru skatieni vērsti uz skatītāju. Bērni sākumā uzzīmēja izstādes plānu, skici, tad realizēja maketu, izmantojot dažādus materiālus, kas vēl vairāk paspilgtināja ideju.

Marta Leinberga-Lemberga, Raēla Kundziņa. Projekta "All Eyes On You" planšete.

Ezera maģija

Viena no tēmām, ko skolotāji piedāvāja kā virzienu ideju attīstīšanai, bija izstādes veidošana saistībā ar mūsu pašu pilsētu, Talsiem. Annija bija vienīgā no audzēkņiem, kas pieņēma šo domu. Tālākais process bija ideju ģenerēšana, meklējot, kas tieši ir raksturīgs Talsiem, kas tos raksturotu. Annija nonāca pie domas par Talsu ezeru kā vietu, kur varētu norisināties izstāde, jo tā ir viena no Talsus raksturojošām vietām. Tieši ezers kā neparasta vieta arī raisīja fantāziju izstādes projektam. Izvēlēta vieta noteica turpmāko izstādes ideju un materiālu izvēli.

Annija Rikīte. Projekta "Ezera maģija" planšete.

Atziņas

Bērni attīsta savos darbos tikai sev tuvu tēmu. Ja viņiem tēma nav tuva, darbs neizdodas.

Grūtākais un svarīgākais posms ir idejas meklējuma posms. Ir svarīgi nesasteigt, ļaut laiku diskusijām. Lai arī projekta darbus veidojām ļoti īsā laikā, svarīgākais un sarežģītākais darba posms ir ideju,

konceptijas meklējumi, kas iekļauj sevī prezentāciju skatīšanos, diskusijas, skicēšanu. Pārējie darba veidošanas posmi ir pakārtoti idejai, tāpēc, jo skaidrāka ir doma, jo vieglāk pēc tam.

Skolotājs var palīdzēt bērnam nonākt pie idejas, uzdodot atvērta tipa jautājumus. Ļaujot bērnam skaļi izstāstīt savu ideju, var nejauši nonākt pie risinājuma. Bieži vien bērnam ir grūti rakstiski noformulēt domu. Svarīga ir saruna brīvā gaisotnē. Skaļi stāstot savu ideju, var rasties koncepcija, citi var sadzirdēt kaut ko nevilšus pateiktu un palīdzēt formulēt būtisko.

Manuprāt, skolotāja uzdevums ir procesā stāstīt un rādīt piemērus, nevis pašam piedāvāt gatavus risinājumus vai idejas. Katrā darba veidošanas posmā pedagogs var rosināt domāt citādi, rādot un stāstot, izmantojot citus piemērus. Audzēkņi ļoti labi saprot un ir spējīgi izdomāt paši savus oriģinālos risinājumus.

Pat skicējot izmantot dažādus materiālus, pildspalvas, papīrus, piemēram, izmantot "Posca" flomāsterus, jo ar tiem var zīmēt uz krāsaina papīra, pat skices izskatās labi, tāpēc bērni aizraujas. Tāpat var skicēt ar ogli, tušu. Dažreiz skicējot ar parastu zīmuli uz balta papīra, bērnam šķiet, ka nespēj adekvāti izpaust vēlamo ideju, tāpēc ir svarīgi, lai process ir aizraujošs.

Ļaut bērniem pašiem izlemt, vai sadalīties grupās, vai arī strādāt individuāli. Skaidri noformulēts uzdevums katrā posmā.

Skolotājs var atlasīt materiālus, sargrupēt, padarot tos pieejamākus. Materiālu brīva pieeja un atļauja bērniem ar tiem rīkoties atraisa radošo izpaušmi.

Agnese Spridzāne, Ropažu Mūzikas un mākslas skola "Rodenpois"

Nezināmo autoru darbu izstāde

Projektā piedalījās 5. un 6. klases audzēkņi. Covid-19 pandēmijas ierobežojumu dēļ mūsu skolā nebija iespējas organizēt ikgadējos braucienus uz izstādēm un muzejiem, līdz ar to es rosināju audzēkņus savai izstādei izvēlēties tēmas, kas viņiem pašiem šajā brīdī ir aktuālas un nozīmīgas – meklēt idejas sev tuvumā.

Meklēt saikni ar savu radošo patību, iekšējām sajūtām un aktualitātēm vai arī apkopot mākslas darbus, kas visvairāk viņus šajā brīdī piesaista. Šādā veidā arī radās idejas pamats Līvas Dreimanes un Emīla Pitkēviča veidotās izstādes projektam "Vārds", jo nodarbību telpā bija kaudze ar iepriekšējos semestros atstātiem neparakstītiem mākslas nodaļas audzēkņu darbiem.

Ierosmes avots - kaudze ar neparakstītiem darbiem.

Pašu atrastas atbildes

Internetā, literatūrā, kā arī savstarpējās sarunās un pārrunās ar skolotāju vispirms tiek meklētas atbildes uz jautājumiem: kas ir kurators, ar ko tas nodarbojas? Kā tiek veidota izstādes ideja, vēstījums? Kādas telpas, kāda vide tiek izmantota, lai rādītu mākslu?

Pamatojoties uz audzēkņu atrasto informāciju, veidojas izpratne par kuratora darbu, tā nozīmību, radot izstāžu konceptu, mākslas un skatītāju (sabiedrības) mijiedarbību.

Audzēkņu izpētes atziņas:

"Kuratori organizē mākslas darbu izstādīšanu – atlasa, veido un interpretē mākslas darbu kolekcijas, lai informētu, izglītotu un iedvesmotu sabiedrību."

"Muzejos un galerijās parasti strādā kuratori, kuru uzdevums ir iegūt, kopt un attīstīt kolekciju."

Meklējot atbildes uz jautājumu par izstādes ideju un vēstījumu, audzēkņos attīstās izpratne par veidiem, metodēm un principiem, kā rodas izstādes vēstījums, kā notiek koncepta izstrāde un tālākais process – mākslas darbu atlase un apkopojums, lai spilgti parādītu iecerēto izstādes ideju.

Audzēkņu izpētes atziņas:

"Izstādes ideja ir pati svarīgākā daļa, no tās ir atkarīgs, kādu vēstījumu jūs vēlaties dot saviem skatītājiem. Izvēloties māksliniekus un mākslas darbus, kas piedalīsies izstādē, jāatlasa tikai tādi mākslas darbi, kas atbilst izstādes idejai un darbosies kā daļa no kopējās izstādes. Ir jāizvēlas ideja, kas ir pietiekami elastīga, lai mākslinieks varētu brīvi izteikties, bet arī būtu pietiekami skaidra, lai izstādē varētu izveidot vienotu darbu kolekciju."

Apzinot telpas un vides nozīmi izstādes idejas realizēšanā, audzēkņi pētīja, kādas ir piemērotākās izstāžu telpas, lai parādītu dažāda veida mākslu, kas ir jāņem vērā, lai veicinātu izstādes apmeklējumu un piesaistītu interesentus.

Audzēkņu izpētes atziņas:

"Izstādes atrašanās vietai ir būtiska nozīme. Ar apkārtējās vides un telpas palīdzību var gan palīdzēt savas izstādes idejai, gan to pilnībā iznīcināt. Rūpīgi jāpārdomā, kāda telpa iecerētajai idejai būs vispiemērotākā."

Meklēt idejas sev tuvumā

“Izstādes var veidot telpās, kas ir speciāli paredzētas mākslas darbu izstādīšanai. Tradicionālākās no tām – muzeji un galerijas, tā saucamais “baltais kubs”. Tā ir noteikta galerijas estētika, kuru raksturo kvadrātveida vai iegarena forma, baltas sienas un kur gaismas avots parasti ir no griestiem. Tādā veidā liekot uzsvāru uz mākslas darbu, kuram par ietvaru kalpo baltās sienas, neitrālās telpas un apgaismojums.”

“Izstādes var veidot, meklējot specifiskas izstāžu vietas – veikalos, noliktavās, drīzumā nojaukamās ēkās, rūpnīcās. Telpas, kuras var aizmantot bez maksas vai par minimālu īri uz īsu laiku. Šādas izstādes parasti ir nekomerciālas, tajās tiek likts uzsvārs uz mākslas darba radīšanas brīvību, kuru neierobežo mākslas institūcijas.”

“Virtuālā vide. Ar katru gadu arvien populārākas kļūst digitālās, virtuālās un NFT mākslas formas. Tiek radīti mākslas darbi, kas ietver blokķēdes, virtuālās realitātes un mākslīgā intelekta programmas. Tās rada jaunas iespējas, kā mākslas darbi nokļūst pie skatītājiem caur datoriem, viedierīču aplikācijās, virtuālajā un paplašinātajā realitātē. Tādējādi mākslinieki un kuratori var uzrunāt jaunāku, tehnoloģijās ieinteresētu auditoriju.”

“Meklējot potenciālās izstādes vietas, jādomā arī par to, kāda veida auditoriju jūs vēlaties piesaistīt savai izstādei (bērni, jaunieši, mākslinieki, kolekcionāri, kuratori, galeriju īpašnieki, žurnālisti). Jāņem vērā vides pieejamība, lai apmeklētājiem būtu pēc iespējas vieglāk ierasties uz jūsu izstādi, mēģiniet atrast vietu sabiedriskā transporta tuvumā vai vietā, kur ir iespējams atstāt savu auto. Kā arī jādomā, lai cilvēkiem ar kustību traucējumiem un invaliditāti būtu pieejama jūsu izstāde gan kā māksliniekiem, gan apmeklētājiem.”

Metode “Meklēt idejas sev tuvumā” palīdz veidot ideju izstādei, meklējot to kādā ārējā iedvesmojošā avotā vai savās iekšējās šī brīža sajūtās.

Sākuma posmā es audzēkņiem ļāvu izvēlēties vienu no trim ideju veidošanas paņēmieniem un radīt savu izstādes iecerī, izmantojot dažādus radošos uzdevumus.

1. uzdevums. Paskatīties uz savu apkārtējo vidi, pilsētu (apdzīvoto vietu) ar “citām acīm”, piemēram, izvēlēties neierastu maršrutu un pievērst uzmanību kādai konkrētai detaļai vidē (tās var būt durvis, grafiti, koki, skursteņi, uz zemes atrastas lietas utt.). Izveidot no tām foto kolekciju kā pamatu savai izstādei.

2. uzdevums. 1 minūti kaut ko uzmanīgi vērot. Piemēram, 60 sekundes pētīt kādu augu, atsevišķu priekšmetu telpā, savu roku utt. Iedziļināties tajā, ko tu redzi, pārdomāt, kādas asociācijas rodas, un aprakstīt tās. Balstoties uz šīm asociācijām, veidot pamatu (konceptiju) savai izstādei.

3. uzdevums. Mierā un klusumā koncentrēties uz savām sajūtām un pierakstīt to, kas notiek tavā galvā. Veidot asociācijas un meklēt savām sajūtām atbilstošus mākslas darbus un sev tuvus māksliniekus.

Izstādes projekta īstenošana notika nepārtrauktā savstarpējā audzēkņu–audzēkņu, audzēkņu–skolotāja dialogā, pārrunās, “prāta vētrās”, ideju prezentācijās.

Prāta vētra – process, kurā tiek stimulētas radošas un spontānas idejas, kas palīdz un papildina sākotnējo ideju.

Šādā veidā arī radās idejas pamats izstādei “Vārds”, jo nodarbību telpā bija kaudze ar iepriekšējos semestros atstātiem neparakstītiem mākslas nodaļas audzēkņu darbiem. Sākotnējā ideja par neparakstīto darbu izstādi pārrunās un savstarpējā domapmaiņā ieguva papildu dziļumu, meklējot atbildes uz jautājumiem par darba autora kā personas nozīmi darba radīšanā, darba vērtību, ja nav zināms, kas to ir

izgatavojis, un autora un slavas attiecībām – cik liela nozīme ir būt vai nebūt slavenam māksliniekam? Cik svarīga šī tēma ir pašiem audzēkņiem kā topošajiem māksliniekiem un viņu vienaudžiem?

Kad bija atrasta ideja izstādei, es aicināju audzēkņus rakstīt par to, ko viņi domā par šo tēmu. Nedomājot par to pārāk "smagi", vienkārši ļaujoties intuitīvam un brīvam domu plūdamam.

Līva Dreimane, Emīls Pitkēvičs. Izstādes "Vārds" vizualizācija.

Izstāde "Nezināmo autoru darbu izstāde "Vārds""

Kuratori: Līva Dreimane un Emīls Pitkēvičs

"Muzejos mums vienmēr liek aizdomāties darbi, kuriem autors ir nezināms. Pārņem savāda sajūta, ka šī cilvēka darbs ir bijis tik nozīmīgs un ievērības cienīgs, ka ir nokļuvis katram māksliniekam tik svarīgā vietā kā muzejs, bet neviens nezina, kurš to ir radījis.

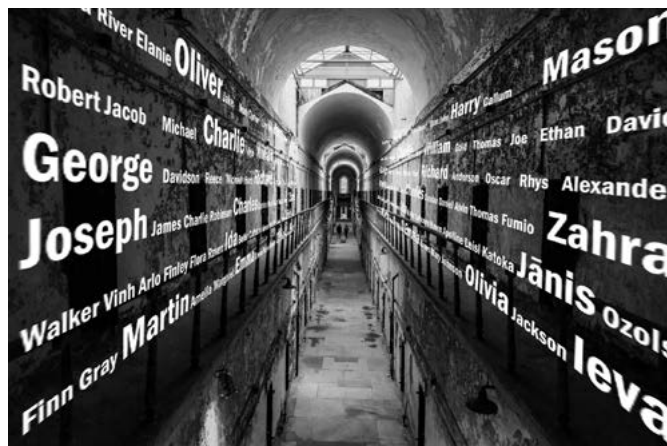
Prātā nāk dažādi jautājumi – vai mēs uz šo darbu skatītos citādāk, ja zinātu, kas to ir uzgleznojis? Ja mēs zinātu viņa vārdu, vai šim nezināmajam māksliniekam būtu pavisam cita vieta mākslas vēstures grāmatās vai cilvēku atmiņās? Vai vārdam ir nozīme? Cik liela nozīme ir būt autoram? Vai tā ir tikai iespēja kļūt slavenam, izstādīties muzejos un galerijās, iekļūt katalogos, mākslas grāmatās, nopelnīt daudz naudas, vai arī radīt, veidot pašam sevi caur savu mākslas darbu?

Arī mācoties mākslas skolā, skolotāji nemitīgi audzēkņiem atgādina – uzrakstiet uz darba savu vārdu! Tomēr katra gada beigās atrodas kaudze ar lieliskiem darbiem, kuru autori nav zināmi.

Šie jautājumi un nezināmo autoru mākslas darbi ir iedvesma mūsu izstādei.

Izstādes mērķauditorija ir visi cilvēki, jo katrs kādā brīdī ir domājis par savu nozīmi un dzīves mērķi. Tā noteikti būtu ieteicama jauniešiem un skolēniem, lai tiem liktu aizdomāties par to, cik svarīgs ir tavs vārds, tava identitāte.

Izstāde atradīsies lielā, pamestā mājā. Tajā būs daudz istabu, pilnas ar gleznām, kurām nav zināmi autori. Būs arī telpa, kurā būs visi cilvēku vārdi. Tiem būs kustību sensori un, ja kāds šajā telpā ieies, vārdi iedegsies ikreiz citādā secībā."

Līva Dreimane, Emīls Pitkēvičs. Izstādes "Vārds" vizualizācija.

Līva Dreimane, Emīls Pitkēvičs. Izstādes "Vārds" planšete.

Atziņas

Manuprāt, mijiedarbība un savstarpējā komunikācija šāda veida mācību uzdevumam ir vispiemērotākā forma, jo domapmaiņu veidā ir iespējams izveidot un radīt audzēkņos vispilnīgāko priekšstatu par kuratora darbu un tā nozīmi, veidojot mākslas izstādes. Savstarpēji komunicējot, prezentējot un pārrunājot idejas, skolēni var redzēt sava darba stiprās un vājās vietas. Ir svarīgi dalīties pieredzē un pēc tam izvērtēt un atlasīt būtiskāko un spēcīgāko veidu, kā realizēt savu ieceri.

Jelena Ničaja, Mākslu izglītības kompetences centrs "Daugavpils Dizaina un mākslas vidusskola "Saules skola""

Bezgalīgās debesis

Nemot vērā piedāvātā uzdevuma apjomu, tas tika sadalīts četrās daļās – tēmas izvēle un mākslas darbu atlase, vizītkartes aizpildīšana, izstādes vizualizācija un projekta planšetes izveide. Katras daļas izpildes laiks bija 2 nedēļas. Pirmās 3 uzdevuma daļas audzēkņi pildīja attālināti, saņemot instrukcijas par uzdevumiem prezentāciju veidā, bet noslēdza darbu pie šī projekta jau klātienē individuālo konsultāciju laikā. Pēc dotās metodikas pie konkursa uzdevuma strādāja 12–13 gadus veci 6. klases audzēkņi.

Dalīšos pieredzē par projektu "Bezgalīgās debesis", ko veidoja skolas audzēkne Adriāna Smirnova, iedvesmojoties no Vinsenta van Goga gleznas "Zvaigžņotā debess".

Meklējumi – izstādes tēma un mākslas darbi

Lai atrastu izstādes tēmu, uzdevuma pirmajā etapā audzēkņiem bija jāizpilda sekojoši uzdevumi:

Noteikt savas izstādes tēmu.

Atlasīt izstādes tematikai atbilstošus mākslas darbus (kopā 12–16 paraugus).

Atrast pēc iespējas vairāk informācijas par katru mākslas darbu (piemēram, autors, gads, tehnika un darba izmēri, atrašanās vieta, cena, interesanti fakti par darba tapšanas vēsturi vai tālāko eksistenci utt.).

Noteikt galveno darbu plānotajā mākslas izstādē.

Audzēkņiem tika piedāvāta detalizēta prezentācija – instrukcija un anketa-tabula par plānotās izstādes tēmu un mākslas darbiem, kas būs tajā apskatāmi. Piedāvātais darba lauks – pieejamie interneta resursi.

Piedāvājot izvēlēties sevi par izstādes kuratoru, mēģināju minimāli ierobežot

audzēkņus tēmas un izstāžu darbu izvēli, jo šī radošā patstāvība ir sevišķi aktuāla pēdējā mācību kursā, kad tuvākajā nākotnē ir jārealizē savs noslēguma darba projekts.

Vinsents van Gogs. "Zvaigžņotā debess."

Parasti audzēkņi pievēršas pētnieciskai darbībai, atlasot idejas noslēguma darbiem, bet šie meklējumi nav tik izzinoši, tāpēc var teikt, ka tādu informatīvu darbu atlasī mākslas skolas audzēkņi veica pirmo reizi un salīdzinoši labi tika galā.

Pārliecinošs bērnu vairākums par savas izstādes tēmu izvēlējās viena vai vairāku gleznotāju daiļradi. Bet bija arī reti un aizraujoši projekti par arhitektūru, mēbeļu dizainu un modi, tēlniecību un fotomākslu, kā arī slavenību biogrāfijām.

Interesanti, ka pēc anketu rezultātu apkopošanas tika noskaidrots, ka vispopulārākais mākslinieks audzēkņu vidū ir Vinsents van Gogs. Tieši šī gleznotāja daiļrade iespaidoja gandrīz ceturtdaļu no visu 6. klašu audzēkņiem. Tajā skaitā Adriāna Smirnova, gleznu izstādes projekta "Bezgalīgās debesis" autore, atzīstas, ka par plānotās izstādes pērli viņa izvēlētos tieši Vinsenta van Goga gleznu "Zvaigžņotā nakts", kas viņu "iedvesmo ar savu noslēpumainību".

Aizpildot tabulu, kā pirmo audzēkņiem vajadzēja ievietot svarīgāko darbu – savas izstādes "pērli". Tas varētu būt darbs, par kuru audzēkņis uzreiz iedomājies, izvēloties tēmu izstādei un atlasot darbus. Ja tāda mākslas darba sākotnēji nebija, audzēkņi varēja izvēlēties vienu no atlasītajiem darbiem, kurš iepatīkās visvairāk.

Mākslas darbu atlase

Metodi var salīdzināt ar savdabīgu pētniecisko darbu, kas ir ļoti neierasts mākslas skolām, jo šajā vidē dominējoša tomēr ir praktiskā darbošanās.

Šī metode pilnībā atbilst vienam no mūsdienu izglītības pamatprincipiem – skolotājs nevis dod gatavas atbildes uz jautājumiem, bet norāda meklējumu virzienu un ļauj audzēkņiem atrast tās pašiem.

Ļoti būtiska ir arī izvēles brīvība, jo, kad audzēkņiem ir personīga interese, tad ir arī lielāka ieinteresētība un aizraušanās ar izpildāmo uzdevumu, bet iegūtā informācija vieglāk un labāk tiek iegaumēta.

Nemot vērā mūsdienu laikmeta tendences, kad audzēkņi arvien vairāk laikā pavada virtuālajā vidē, tā ir lieliska iespēja bērniem izvērtēt interneta resursus ne vien kā izklaidi, bet arī kā lietderīgas informācijas avotu. Darbu atlases procesā skolēni pirmoreiz apmeklēja vairākas iepriekš nezināmas mājaslapas, izlasīja dažādas publikācijas par interesējošo tēmu, salīdzināja pieejamos informācijas avotus, uzzināja tiešām interesantus faktus, ar kuriem varēja dalīties ar kursabiedriem.

Adriāna Smirnova. Izstādes projekta "Bezgalīgās debesis" planšete.

Izstādes idejas apraksta veidošana

Lai audzēkņiem būtu vieglāk noformulēt savu atbildi uz jautājumu par iecerētās mākslas izstādes ideju un vēstījumu, tika piedāvāta vesela precizējošu apgalvojumu virkne, kas palīdz noformulēt izstādes ideju.

Skolotājas ieteiktie formulējumu varianti: Izstāde ir domāta, lai izglītotu tos cilvēkus, kuriem ikdienas dzīvē nav nekādas saiknes ar mākslas jomu, un mēģinātu viņiem izraisīt interesi par mākslu, lai paplašinātu mākslas skolas audzēkņu redzesloku, uzlabotu zināšanu līmeni, lai atsvaidzinātu mākslas skolas skolotāju teorētiskās zināšanas, lai modinātu cilvēkus paskatīties uz ierastām lietām citādi un ļautu pierastajā saskatīt mākslu (attiecībā, piemēram, uz mēbeļu dizainu vai tērpu izstādi), lai ļautu cilvēkiem paskatīties uz jau zināmiem mākslas darbiem no citas puses un jau zināmajā atklāt sev kaut ko jaunu (to var panākt ar neparastu mākslas darbu eksponēšanas veidu), lai iegremdētu cilvēkus mākslas atmosfērā, mākslas pasaulē, izvietojot mākslas darbus publiskā atpūtas vietā – piemēram, kādā kafejnīcā vai parkā, lai atjaunotu publikas interesi par kādu konkrētu mākslinieku vai mākslas stilu, lai popularizētu kādu jaunu mākslinieku un viņa mākslas darbus plašākam cilvēku lokam, lai dotu iespēju apskatīt pasaules mākslas šedevrus tiem cilvēkiem, kuriem pašiem nav iespējas aizbraukt uz citu valsti un vispār nopirkt biļeti uz muzeju (maznodrošinātie), cits variants...

Izstādes vizualizācija

Vispirms audzēkņiem tika piedāvāts aplūkot prezentāciju ar mākslas darbu eksponēšanas piemēriem iedvesmai. Tad izglītojamie pilnīgi patstāvīgi, joprojām attālināti, skicēja savas izstādes vīziju. Prasības skicēm bija visai demokrātiskas: lineārs/tonāls zīmējums ar/ bez perspektīvas, formāts – A4 (horizontāls vai vertikāls), tehnika – parastais zīmulis, vieta piezīmēm (komentāri par telpas plānojumu, darbu stiprināšanas veidu, gaismu, mūziku utt.). Galvenie ierobežojumi – zīmēšanas prasmju līmenis un iztēle.

Skicēšana bija visierastākā uzdevuma daļa. Beidzot audzēkņi varēja sākt darboties praktiski un eksperimentēt ar telpu un mākslas darbu eksponēšanas veidiem. Telpas plānojums un darbu izkārtojums, apgaismojums un muzikālais pavadījums – visi šie faktori būtiski ietekmē izstādes atmosfēru un iedarbības spēku uz skatītājiem. Diemžēl esmu spiesta secināt, ka audzēkņi nebija īpaši droši savās fantāzijās. Arī šo uzdevuma daļu izpildīja pavisam maz cilvēku – mazāk par ceturtdaļu no kopēja audzēkņu skaita. Iesniegto skiču vidū visinteresantākais un izteiksmīgākais zīmējums piederēja Adriānai Smirnovai.

Vēlāk projekts tika veidots kā digitāla planšete, 4. un 5. klasē datorgrafikas stundās iegūtās zināšanas pielietojot praktiski. Planšete tika veidota "Corel Draw" programmā, apkopojot atlasītus mākslas darbus, izstāžu zāles skices un izstādes teorētisko aprakstu un izmantojot plašās vizualizācijas iespējas, ko sniedz datorprogramma.

Adriāna Smirnova. Skice.

Projektu atlase

Pēc skicēšanas sākās interesantāko projektu atlase. Skolas žūrija novērtēja to audzēkņu darbus, kuri izpildīja visas trīs uzdevuma daļas. 6. klašu vidū par labākajiem tika atzīti

divu audzēkņu projekti – Daniēlas Cakules projekts "Veras Kavuras zīmējumu izstāde "Gadalaiku ziedi"" un Adriānas Smirnovas gleznu izstādes projekts "Bezgalīgās debesis". Adriānas projekta priekšrocība bija izteiksmīga izstāžu zāles vizualizācija un pārlicinoši aprakstīta izstādes koncepcija:

"Mani interesē ļoti daudzi mākslinieki, kas gleznojuši par debesu un kosmosa tēmu, jo man vienmēr ir ļoti patikušas krāsu pārejas starp debesīm un zemi. Tās man palīdz iedvesmoties un smelties enerģiju. Bet īpaši mani iedvesmo Vinsenta van Goga glezna "Zvaigžņotā nakts" ar savu noslēpumainību. Iecerētā izstāde ir domāta, lai izglītotu tos cilvēkus, kuriem ikdienas dzīvē nav nekādas saiknes ar mākslas jomu, un mēģinātu viņiem izraisīt interesi par mākslu."

Atziņas

Viens no interesantākajiem un neparastākajiem darba posmiem bija tieši mākslas darbu atlase. To var salīdzināt ar savdabīgu pētniecisko darbu, kas ir ļoti neierasts mākslas skolām, jo šajā vidē dominējoša ir praktiskā darbošanās.

Visgrūtākā darba daļa bija aprakstīt ar vārdiem savu ideju – audzēkņiem nav ieraduma plaši stāstīt par saviem darbiem un izvērsti pamatot savu izvēli. Bieži vien pirmā un pēdējā darba prezentācija notiek noslēguma darbu aizstāvēšanā. Un tāpēc šis konkursa uzdevums sniedza labu pieredzi – ne tikai iedomāties un vizualizēt, bet arī aprakstīt ar vārdiem un mācīties pamatot savas idejas.

Projekta planšetes izveide bija visproduktīvākais darba posms, pateicoties iespējai strādāt klātienē un individuālajai pieejai – iespējai tikties ar audzēkņi, redzēt viņa reakciju, uzdot jautājumus un saņemt atbildes, uzslavēt un uzmundrināt, pievērst uzmanību kļūdai un rādīt risinājuma virzienu.

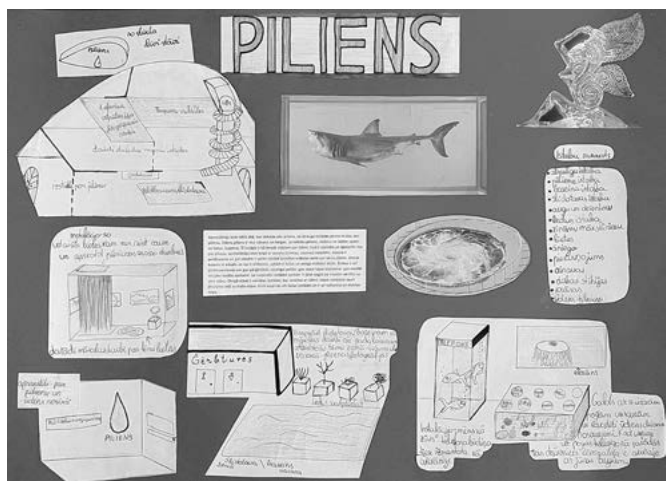
Liene Ratnika, Ķekavas Mākslas skola

Aktuālu tēmu meklējumos

Izstāžu projektus veidoja 5.–7. klašu (12–15 gadus veci) audzēkņi mācību priekšmetu "Mākslas valodas pamati", "Dizaina pamati", "Datorgrafika" stundās. Plānotais laiks projektu izstrādei bija sešas stundas (2×40 minūtes). Šo uzdevumu nācās veikt Covid-19 pandēmijas laika situācijā. Tas ieviesa korekcijas plānotajā darba procesā.

Darbs notika gan klātienē, gan attālināti, grupās vai individuāli.

Labāk veicās tiem, kas strādāja grupās. Ja viens audzēknis saslima, tad cits varēja turpināt darbu klātienē. Ja kādam vajadzēja ievērot karantīnu, tad sazinoties viņam tika dots uzdevums, kas jādara mājās. Varējām sazvanīties, sarunāties zoom. Labāk veicās tiem, kas spēja sadarboties, komunicēt.

Evelīna Žukova, Luīze Dūduma. "Piliens."

Saruna par mākslas muzejiem un izstādēm

Šo darbu uzsākot, pirmais jautājums bija: vai esat bijuši kādā muzejā, kādā mākslas izstādē? Tipiskākā audzēkņu atbilde sākotnēji bija – nē.

Tad sākām runāt par muzejiem vai izstādēm. Diskusijā atklājās, ka muzejus vai izstādes tomēr ir apmeklējuši daudz vairāk audzēkņu, nekā sākumā šķita. Mazāk apmeklētas bija mākslas izstādes. Tas deva ideju, ka

šajā uzdevumā var radīt dažāda veida ekspozīcijas, kurās kaut ko var uzzināt, pētīt, uzdot jautājumus, kaut ko kritizēt, atklāt, pasmieties. Tās var nebūt tikai mākslas izstādes. Sagatavoju vairākas prezentācijas par interesantākajiem izstāžu projektiem, kurus pati esmu redzējusi vai atradusi internetā.

Viena no labajām lietām pandēmijas laikā bija tā, ka daudzi muzeji piedāvāja apmeklēt virtuālās izstādes un aplūkot muzeja krājumus interneta vietnēs. Tas deva iespēju audzēkņiem redzēt dažādu izstāžu piemērus un labāk izprast uzdevumu.

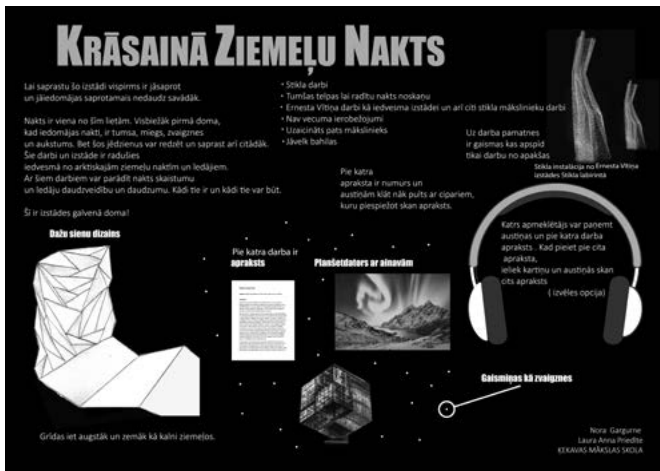
Starp maniem iedvesmas avotiem bija starptautiskā mediju mākslas izstāde ar detektīvstāsta un pētniecības elementiem "Zaļš/Atmaskots" (Latvijas Nacionālais mākslas muzejs, 2019. gads), kur mākslas darbos tika risināti dažādi ar ekoloģiju, zinātni, medijiem saistīti jautājumi. Ļoti noderēja jauno mediju centra RIXC mājaslapa (<http://rixc.org>), kurā varēja apskatīt ikgadējo mākslas un zinātnes festivāla izstādi, pētīt, kādas tēmas ir aktuālas dažādos pasaules reģionos. Šajā platformā var apskatīt mediju mākslinieku izstādes attēlos un video.

Bija aplūkojami vairāki darbi, kuros autori izmanto paplašinātās realitātes iespējas. Šie piemēri palīdzēja parādīt audzēkņiem, ka izstādes var būt ļoti interesantas, atraktīvas, mūsdienīgas.

Virtuāls muzeja vai izstādes apmeklējums

Virtuāls izstādes vai muzeja apmeklējums ir laba alternatīva, kad to nav iespējams apskatīt klātienē. Attālināto mācību laikā, vadot stundas zoom, bija lieliska iespēja parādīt virtuālu 3D tūri no kāda pasaules muzeja mājaslapas. Protams, klātienē efektu tas neatsver, bet tā ir iespēja iegūt informāciju, priekšstatu, radīt interesi. Starp citiem piedzīvojumiem digitālajā pasaulē audzēkņi var pieslēgties informācijas mākonim vai burbulim, kur stāsta par mākslu, māksliniekiem, izstādēm, dažādiem projektiem. Manuprāt, šis formāts ir saprotamāks un atraktīvāks informācijas

avots, nekā tikai grāmatas vai stāstījums. Iespējams uzdot kādu uzdevumu, kas saistīts ar to, kaut ko atrast, secināt, komentēt, nosaukt savu mīļāko darbu šajā ekspozīcijā, utt...

Datorā maketētā versija. Izstādes "Krāsainā ziemeļu nakts" projekta planšete.

Izstādes tēma "Māksla plus cita nozare"

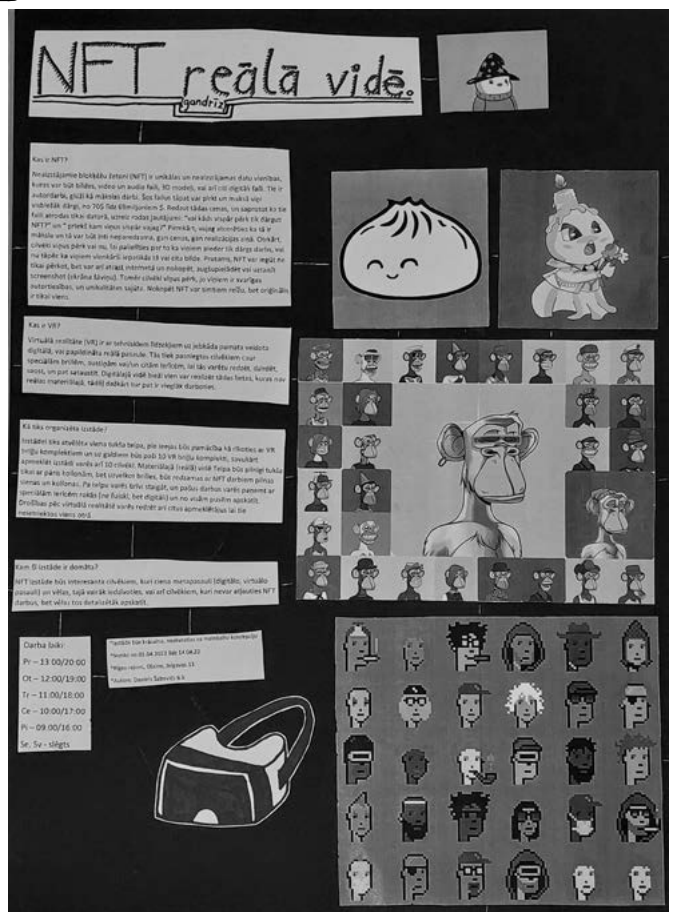
Uzdevums bija veidot izstādi, kurā apvienotas vairākas nozares. Piemēram, māksla un zinātne, psiholoģija, medicīna, tehnoloģijas utt.

Viens no tēmas izvēles kritērijiem – lai pašiem autoriem šāda izstāde šķistu interesanta. Tāpat arī jādodomā, vai tēma varētu būt interesanta citiem, kas varētu būt šīs izstādes skatītāji. Darba sākumā bija jāuzskicē mazas ideju skices par savu izvēlēto tēmu.

Audzēkņu piedāvāto izstāžu tēmu loks bija ļoti plašs: kosmos, dabas parādības, flora, fauna, ekoloģija, digitālā māksla, ķīmija, medicīna, psiholoģija, miegs, paplašinātā realitāte, animācija, kino.

Izstādes "Piliens" tēma veltīta ūdenim. Tajā ir vieta gan mākslas darbiem, gan pētnieciskajai un izzinošajai sadaļai.

Tēma par digitālas mākslas tirgu un NFT mākslas vērtību, tās vietu kopējā mākslas procesā ir ļoti aktuāla.

Daniels Šabovičs. "NFT reālā vidē."

Izstādes saturs, norises vieta, nosaukums

Tēmas izvēle ietekmēja audzēkņu tālākos izstādes formas meklējumus. Šajā procesā notika mākslas darbu meklējumi un atlase internetā. Palīdzēja "Mākslas valodas pamatu" mācību priekšmetā iegūtās zināšanas par dažādu mākslas periodu, stilu un laikmetīgās mākslas māksliniekiem.

Apraksta formā bija jāizklāsta sava ideja. Jāmēģina atbildēt uz jautājumiem: kur izstāde notiks, kad notiks? Daži audzēkņi vairāk aprakstīja izstādes tēmu un ideju, daži lielāku uzsvaru lika uz izstādes darbiem, daļa audzēkņu vairāk domāja par izstādes organizatorisko pusi. Labākie darbi bija tie, kuros šīs visas sadaļas tika izstrādātas kā vienlīdz svarīgas.

Nora Gargurne, Laura Anna Priedīte. Izstādes "Krāsainā ziemeļu nakts" projekts kolāžas tehnikā.

Izstādes dizains

Kā ideja tiks noformēta, piedāvāta skatītājam? Kāda būs krāsu noskaņa? Izstāžu stendi, izkārtojuma plāns, kā tajā jutīsies skatītāji, ko viņi izstādē darīs? Tie bija jautājumi, kas jārisina šajā darba izstrādes stadijā. Audzēkņi zīmēja nelielas skices, ko varēja izmantot kolāžā vai ieskenēšanai maketam datorā. Maketēšanas process notika sadarbībā ar datorgrafikas skolotāju Signi Kalēju. Šis process palīdzēja pilnveidot darba grafisko noformējumu, rediģēt teksta daļu, izcelt svarīgākās vietas.

Attēlos var apskatīt darba "Krāsainā ziemeļu nakts" divas versijas. Autorēm tā bija laba pieredze, kā pilnveidot savu darbu, un tas arī izdevās. Strādājot ar datoru, tika nomainīts fona tonis, teksta un attēlu izvietojums, burtu stils. Šis piemērs parāda, ka darbu varēja izpildīt ātrāk, strādājot ar datoru.

Izstādes projekta "Marcelline" planšete uzreiz tika maketēta datorā, ieskenējot ar roku zīmētas detaļas.

Darbā "Marcelline" audzēknes perfekti sadalīja veicamos uzdevumus, un tas palīdzēja veikt šo darbu paredzētajā laikā. Viņas izvēlējās ļoti aktuālu tēmu, kas svarīga gan Latvijā, gan pasaulē. Ļoti labi uzrakstīja tekstu un pievērsa uzmanību izstādes norises praktiskajai pusei. Arī idejas noformējums

bija pārdomāts un atbilstošs tēmai. Visi šie aspekti palīdzēja sasniegt ļoti labu rezultātu. Un pats galvenais – meitenēm bija interese un azarts pildīt šo uzdevumu.

Beatrise Balode, Sanija Butāne, Sofija Dalbiņa. Izstādes "Marcelline" projekta planšete.

Intervija

Ilustrācijai neliela intervija ar darbu autorēm Saniju Butāni un Beatrisi Balodi, kuru darbs "Marcelline" ieguva atzinību konkursā.

Vai Jums patika šis uzdevums?

Sanija: Jā, mums tas ļoti patika, jo varēja ļoti izpausties, izteikties.

Kā atradāt savas izstādes tēmu?

Beatrise: Pašā sākumā mēs izklāstījām savas idejas cita citai, tad piekritām Sanijas idejai par okeānu, jūru piesārņojumu un problēmām, ko tas rada.

Kā izdomājāt savas izstādes nosaukumu?

Sanija: Es par šo tēmu meklēju informāciju internetā un atradu sarakstu ar franču vārdiem, kas saistīti ar jūru un okeānu.

Tur atradu vārdu Marcelline, kas latviski nozīmē: jūras aizstāve.

Kura darba daļa šķita visgrūtākā?

Sanija: Beatrisei likās, ka visgrūtāk ir meklēt informāciju.

Man šķita, ka visgrūtāk ir vienoties par tēmu, nosaukumu, attēliem, idejām.

Sofijai likās sarežģīti atrast attēlus ar mākslas darbiem.

Kas Jums palīdzēja radīt tik labu darbu?

Beatrise: Mums palīdzēja tas, ka sadalījām darbus pēc katra stiprās puses, palīdzēja arī tas, ka bijām motivētas darbu pabeigt, jo mums tas patika.

Atziņas

Vairāku audzēkņu darbi patīkami pārsteidza. Ar spēju atrast interesantu tēmu, vajadzīgo informāciju un prasmi uzrakstīt labu aprakstu, aizstāvēt savu ideju. Bija interesanti redzēt, kā šie darbi tapa. Kā skolotājai man patika strādāt ar šo uzdevumu, jo tas bija sarežģīts. Un tas tapa pakāpeniski. Strādājot kopā ar audzēkņiem, es labāk sapratu, kā viņi domā, kas viņiem šķiet svarīgs, kā viņi redz mūsdienu mākslu, muzejus. Ko viņi uztver un ko neizprot?

Visātrāk ar uzdevumu tika galā 5. kursa audzēkņi. Šis uzdevums bija izaicinājums, jo

pagaidām izstāžu apmeklēšana muzejos nav populāra nodarbe. Lielākā daļa bērnu reti tos apmeklē. Uzdevums prasīja iedziļināšanos, domāšanu. Un tas nekas, ka kāds to pildīja ļoti ilgi, galvenais, ka beigās darbs tapa. Arī, ja darba apraksta daļa bija neliela, neizstrādāta, tad novērtēju arī to. Tas bija iemesls kaut nedaudz padomāt par jautājumiem, kas saistīti ar mākslu.

Domāju, ka ļoti svarīgi ir vest audzēkņus uz muzejiem un dažādām izstādēm pēc iespējas vairāk, lai veidotos vajadzība to darīt. Latvijā attīstās izstāžu iekārtošanas dizains, ekspozīcijas kļūst interesantākas, atraktīvākas. Dodoties pirmajās ekskursijās uz muzejiem kopā ar audzēkņiem pēc pandēmijas perioda, redzēju, ka viņiem ir interesanti, un šie braucieni patika vairāk, nekā pirms pandēmijas perioda.

Audzēkņiem vairāk jāstāsta par mūsdienu mākslu, lai veidotos sapratne par to, kā tā jāskatās, jāvērtē, lai saprastu mākslinieku idejas. Jāpopularizē Latvijas māksla. Svarīgi, lai veidotos diskusija un interese par mākslas procesiem, un arī vēlme piedalīties un tos apmeklēt Latvijā un pasaulē. Domāju, ka šis uzdevums to aktualizēja.

Marika Čerņavska, J. Soikāna Ludzas mākslas skola

Rotaļlietu stāsti

Iecere veidot skolas telpās esošajām rotaļlietām veltītu izstādi izauga no plašāka leļļu tematikas pētījuma, kam 3. klases audzēkņu grupa vairāku pedagogu vadībā bija pievērsusies jau agrāk. Izstādes izveidei viņi izvēlējās pievērsties mākslas skolas rotaļlietām.

Uzdevumi: sameklēt mākslas skolā atrodamās rotaļlietas, savākt tās vienkopus, iztēloties un rakstiski formulēt šo rotaļlietu dzīvesstāstus, praktiski eksperimentēt ar variantiem, kā šīs rotaļlietas un to stāsti varētu tikt eksponēti mākslas skolas telpās, tā pievēršot pārējo skolēnu uzmanību rotaļlietām un ar mākslas akciju palīdzību izceļot to vērtību, unikalitāti, gleznieciski un grafiski portretēt rotaļlietas, izstrādāt un planšetē īstenot rotaļlietu stāstu izstādes koncepciju.

Tēma – rotaļlietas

Rotaļlieta mūsdienās ir 3. klases vecumam aktuāls un reizē pretrunīgas emocijas raisošs objekts. Mūsdienās šajā vecumā parasti bērni pārstāj spēlēties vai skārienjūtīgo ierīču dēļ jau ir pārstājuši, taču bieži vēl saglabā ciešu emocionālu saikni ar rotaļlietām. Arī šī vecuma bērnu vārdos, domās, rīcībā izteikti redzama svārstīšanās starp spurainu pusaudzību un aizkustinošu bērnišķību. Radošs darbs ar rotaļlietu ir veids, kā dot zaļo

gaismu jebkurām no šīm emocijām. Novēroju, ka tikai atsevišķos gadījumos audzēkņi bija gatavi ar rotaļlietu strādāt atsvešināti – to transformējot, ironizējot par to, pārradot kā mākslas objektu, bet daudz biežāk bija vērojama dziļa empātija, emocionāla saikne ar rotaļlietām. Tādēļ ticu, ka šī izspēlēšanās, iejušanās bērna ādā tāpat kā apzināta atvadīšanās no bērna izjūtām, attieksmes un pieejas bija ļoti vajadzīga viņiem pašiem. Esmu redzējusi rituālu, kurā līgava pirms kāzu ceremonijas pasēž mammas klēpī. Mani skolēni caur šīs izstādes pieredzi pirms pusaudzības vecumā pasēdēja bērnības klēpī – tās emocijās un sapņos.

Tēmas izvēle un izpētes process

Audzēkņi vispirms rūpīgi sameklēja mākslas skolā atrodamās rotaļlietas, savāca tās vienkopus un izkārtēja vairākos ekspozīciju variantos, iztēlojās to slepenos stāstus (kā rotaļlieta tur nonākusi, kā jūtas, ko domā, stāsta, par ko sapņo).

Veidojot iztēles stāstus, skolēni no manis saņēma vairākus papilduzdevumus: rakstīt pirmajā, otrajā vai trešajā personā u.tml. Šos īsos stāstus skolēni lasīja cits citam priekšā, un pārējiem bija jāuzmin, kurai rotaļlietai stāsts veltīts.

Skolēnu sacerēto stāstu piemēri

Sunīša stāsts.

Nedēļu atpakaļ uz mākslas skolu atnāca suns un meklēja direktora kabinetu. Uzkāpa augšā un skatās – skaists skats! Sunītis nofotografējās, aizgāja tālāk un ieraudzīja stikla durvis un kaut kādu tanti. Suns prasīja: "Kas tu esi?" Un tante atbildēja: "Es esmu direktore."

Baltā lāciņa stāsts.

Es stāvēju slimnīcā, lai bērni ar mani spēlētos. Tad es pamanīju, ka bērnu kļuva mazāk. Man palika garlaicīgi, un es sāku runāt ar savu draugu. Viņš arī bija rotaļlieta. Pēc tam atskrēja ļoti daudz bērnu un sāka ar mani un manu draugu spēlēties!!!!

Rotaļlietu saruna plkst. 3 naktī.

- Ej, tu guli?
- Nu ja.
- Bet kā tad tu runā?
- Labi, tas bija joks. Nu padomā loģiski – es taču nerunāšu, kad guļu.
- Nu labi, ko tad... ko es tev gribēju teikt... Nu, iesim ēst! – Nē, tagad ir 3.00 naktī.

Divu lācēnu saruna.

- Tu glezno?
- Nē, man patīk medus, bet tev – gleznot.
- Tev ir bantīte?
- Nē, bet es esmu lielāks nekā tu.
- Man ir viens jautājums – kāpēc tev ir tik liels vēders, ja tu nupat pamodies no ziemas?

Sunīša stāsts 2.

Es biju bērnodārzā, bet tad es kaut kā nokļuvu mākslas skolā, kur bērni zīmēja. Domāju, ka viņi ar mani spēlēsies. Bet bērni vienkārši skatījās uz mani un uz savu lapu. Bet tad atnāca bērnu kompānija kopā ar vienu skolotāju un paņēma mani. Tagad es sēžu un viņu galda.

Skaistās lelles stāsts.

Šī lelle agrāk bija meitene, un viņa bija nejauka. Viņas vecāki ļoti centās meitenei izdabāt, bet tad saprata, ka tas ir bezcerīgi, jo meitene blēņojās un blēņojās. Tad vecāki meiteni aizsūtīja uz burvju skolu un pārvērtā viņu par lelli. Lelle palika šajā skolā, aizritēja 100 gadi, un lelle tur joprojām sēž un sēž.

Ļoti personiska uzmanība eksponātam un jauni eksperimenti

Šīs izpētes noslēgumā katrs audzēknis izvēlējās rotaļlietu, kas viņam kļuvusi vistuvākā, un turpmākajās zīmēšanas nodarbībās veidoja tai grafiskus ēnas portretējumus tušas tehnikā, bet gleznošanas nodarbībās – autortehnikā, izmantojot akvareļkrāsas un tušu.

Audzēkņu uzdevums bija izpētīt rotaļlietas ēnu dažādos rakursos un attēlot to plaknē, iztēlojoties un panākot darbā arī kustību, darbību, emocijas. Katram autoram bija jāveido 2–3 darbi, kuros jāparāda, kā vienam tēlam mainās emocijas un kas to ietekmē. Tika izmantoti dažādi tušas tehnikas paņēmieni – silueta iekļāšana ar otiņu un melnu tušu, fonā objekti veikti ar pussausu otiņu – augi, koki, citi objekti.

Gleznošanas stundās audzēkņi aplūkoja, izpētīja rotaļlietas formu, detaļas, krāsu un faktūru. Lai gleznotais tēls izceltos, uz mitra fona tika ievilkta tušas kontūra, kas, vietām izplūstot, veidoja gaismēnu rotaļas.

Eksponēšanas eksperimenti un izstādes izspēlēšana

Tad notika nākamais eksponēšanas eksperiments: skolēni paši plānoja, kur skolas telpās varētu iekārtot rotaļlietu izstādi, un vēlreiz eksperimentēja ar rotaļlietu izkārtojumu jau visas skolas ietvaros (molberti, sienas, kāpņu margas, patrepe, izlietne), reizē rotaļlietām pievienojot arī izprintētus stāstus. Visbeidzot, skolēni veidoja vienu kopīgu planšeti, kurā vizualizēja, kā šāda izstāde izskatītos, ja tiktu pilnībā realizēta.

Eksperimentālā izstāde tika fotografēta, tajā skolēni arīdzan iejutās kuratoru ādā un paši stāstīja, kuru rotaļlietu izstādē iekārtojuši viņi, kāpēc tieši tur, kā arī dažu klausītāju priekšā lasīja savu rotaļlietu stāstus, saņemot atgriezenisko saiti par savu veikumu.

Skolēnu veidota izstādes anotācija

“Izstāde domāta mākslas skolas audzēkņiem 7–10 gadu vecumā. Tā būs iekārtota J. Soikāna Ludzas mākslas skolas telpā uz trepēm un glezniecības klasē ēkas 2. stāvā. Izstādi veidos mākslas skolā atrodamās rotaļlietas, daudzām no tām būs pievienoti izstādes veidotāju izdomāti stāsti, kā arī gleznas un zīmējumi, kuros šīs rotaļlietas atveidotas. Dažas no izstādē attēlotajām rotaļlietām atradīsies neparastās vietās – izlietnē, uz durvju roktura u.tml. Tušas darbi būs izvietoti pie kāpnēm, veidojot ceļu uz izstādes galveno telpu – glezniecības klasi, kur uz molbertiem būs izvietotas gleznas un virs tām – pašas rotaļlietas, kas gleznās portretētas.

Izstāde ir svarīga tāpēc, ka bērni mīl spēles un viņi labprāt spēlējas ar rotaļlietām. Šī izstāde palīdzēs viņiem ieraudzīt, cik daudz rotaļlietu ir mākslas skolā, radīs vēlmi tās vēlīgāk papētīt, uzzīmēt, kā arī izlasīt izstādes veidotāju radītos stāstus. Varbūt viņiem pašiem arī radīsies savi rotaļlietu stāsti.”

Izstādes projekta “Rotaļlietu stāsti” planšete.

Atziņas

Cenšos "taustīt", kas skolēnus pašus interesē, ko viņi paši grib, un labprāt atkāpjos no savām idejām.

Daudz laika veltu tēmas izpētei un radošā procesa iesilšanai ar spēlēm, maziem uzdevumiem, atvērtiem jautājumiem, ar "apkārtiešanu" ap tēmu.

Es neuzlaboju bērnu darbus, ļāju viņu idejām palikt to oriģinālajā veidolā – dažādām, nepiegludinātām. Vēršu uzmanību un iesaku labot, ja redzu, ka kāda vieta varētu būt veikta labāk, taču nedaru audzēkņu vietā.

Arī ļoti neparastām idejām un nepilnīgam izpildījumam var atrast vietu kopdarbā.

Vērojot konkursu darbus, secinu, ka tas ir retums, kad pedagogi neuzlabo audzēkņu darbus – atstāj šķībi nogrieztu līniju, nelīdzenumu, vāji uzvilkto kontūru u.tml., par idejām un kompozīciju nemaz nerunājot. Tomēr darīšana otra vietā atņem spēku un motivāciju tam, kuram šis darbs bija uzdots.

Labprāt kombinēju savus profesionālos ieročus ar kolēģu stiprajām pusēm, aicinu uz sadarbību, nekautrējoties lūdzu atbalstu un padomu vai aicinu domāt un meklēt risinājumus kopā.

Es zinu savu lomu – esmu pavadonis piedzīvojumā. Mana pieredze un intuīcija ļauj prognozēt, kur būs aizraujošākā taka, un es aicinu iet pa to, taču – cik un ko viņi tajā atradīs, ir skolēnu ziņā.

1. spēle. Iesilšana darbam pie izstādes:

Paņemam krēslu un atrodam sev patīkamu vietu telpā, kur apsēsties. Pavērojam, kur un kā esam iekārtojušies (apļa perimentā, centrā, nomaļus no citiem, ierastā pozā sēdus vai citādi u.tml.), īsi to pārrunājam, piemēram: Kāpēc izvēlējies šo vietu/pozu? Kā tajā jūties? Tad pārvietojam krēslu. Īsi pārrunājam,

kā un kāpēc katrs izvēlējās tieši tādu pārvietošanu un kā tas maina noskaņojumu (varbūt jau veidojas stāsts par krēslu? Ja tā, pamanu to un veicinu domu attīstību). Pārvietojam krēslu tā, lai tas veido attiecības/ dialogu ar sienu. Pārrunājam, piemēram: kāpēc novietoji savu krēslu tieši tur? Kā tavš krēsls tur jūtas? Pārvietojam krēslus, lai tie veido savstarpējas attiecības. Pārrunājam: kas tagad ir sanācis? Kā to varētu nosaukt? Kā jūtas/ko domā šis krēsls un ko – tas? Pārvietojam krēslus tā, lai paši kopā ar tiem veidojam kopīgu kompozīciju, izdomājam tai nosaukumu. Beigās pārrunājam: kā mainās vēstījums atkarībā no tā, kur un kā priekšmets ir novietots? Kā katrs jutās uzdevumā? Kas visvairāk patika?

2. spēle. Iesilšana darbam pie portretiem:

Atnesu rāmi, pavisam īsi pastāstu par portretu veidiem, dažās vietās stāstījumu pati papildinu ar piemēru, iestājoties šajā rāmī noteiktā attālumā, pozā, ar izteiktu sejas izteiksmi. Vērojot audzēkņu reakcijas, atsaucīgākos aicinu nākt un tūlīt ar savu ķermeni radīt piemērus manam stāstījumam (parādes portrets, psiholoģiskais portrets, pretskats, profils, 3/4 pagrieziena, dubultportrets, grupas portrets u.tml.). Pēc tam, nostiprinot apgūto, katrs pa vienam vai pāri/grupā nāk parādīt kādu portreta piemēru, pārējie vēro un cenšas raksturot portretu, izmantojot tikko dzirdēto teoriju.

3. spēle. Iesilšana darbam pie silueta:

Atnesu prožektoru vai jaudīgus kabatas lukturus, izslēdzam kabinetā gaismu, kopīgi atrodam sienu, uz kuras veidojas visskaidrākās ēnas, un pētām tās dažādos rakursos, attālumos, pozās. Vēršu audzēkņu uzmanību uz to, cik spēcīgi žests un poza maina vēstījumu, pauž raksturu un noskaņojumu. Izspēlējam spēli: viens atnāk gaismas laukumā un nostājas izteiksmīgā pozā, otrs pievienojas ar pozu, kas veido dialogu ar pirmo. Pirmais iet prom, kāds cits pievienojas un veido dialogu ar palikušo utt., kamēr visi ir vismaz kādu reizi piedalījušies.

Aija Strode-Ērgle, Olaines Mūzikas un mākslas skola

Mans sapņu muzejs

Projektu veica mākslas skolas 3. un 4. klases audzēkņi 14 mācību stundās, izmantojot sadarbību starp mācību priekšmetiem "Kompozīcija", "Mākslas valodas pamati" un "Datorgrafika". Domājot par savu sapņu muzeju un veidojot izstādi, audzēkņi nostiprināja zināšanas par muzejiem Latvijā un pasaulē, izpētīja, izzināja ievērojamākos māksliniekus un viņu darbus.

Darbojoties gan individuāli, gan nelielās grupās, viņi meklēja materiālus mākslas grāmatās un internetā, lai sagatavotu materiālu par māksliniekiem, mākslas virzieniem, kas viņus iedvesmo.

Tas rosināja audzēkņus radoši domāt, emocionāli brīvi izteikt savas domas un pamatot tās.

Vera Antropova. "Mākslas muzejs."

Muzeji un to kolekcijas

Katru gadu Olaines Mūzikas un mākslas skolas audzēkņi apmeklē izstādes Latvijas Nacionālajā mākslas muzejā un mākslas muzejā "Rīgas Birža". Priekšstats, kas ir muzejs, audzēkņiem ir izveidojies jau no mazākajām klasēm. Olaines pilsētā ir vēstures un mākslas muzejs, skola ar muzeju sadarbojas jau vairākus gadus. Šajā muzejā katru gadu tiek veidotas audzēkņu darbu izstādes. Ir pieejamas arī nodarbības muzejā, lai iepazītu savas pilsētas vēsturi.

Pirms projekta uzsākšanas kompozīcijas stundā tika nostiprinātas zināšanas par tēmu "Muzejs un tā nepieciešamība". Uzsvērām, ka muzeji ir kultūras vēsturiskā mantojuma krātuves, kuri sniedz liecības par vēsturiskiem notikumiem, personībām, atklājumiem. Diskusijā ar audzēkņiem tika noskaidrots, kādus muzejus viņi zina un var nosaukt. Audzēkņi veidoja pierakstus, atbildot uz jautājumu "Kādus muzejus zinu?" un par tēmu "Mans sapņu muzejs", papildus domājot par to, kāds muzejs piesaistītu bērnus, jauniešus un viņu vecākus, kādi muzeji, izstāžu zāles, galerijas būtu nepieciešami Olaines novadā, lai piesaistītu un uzrunātu.

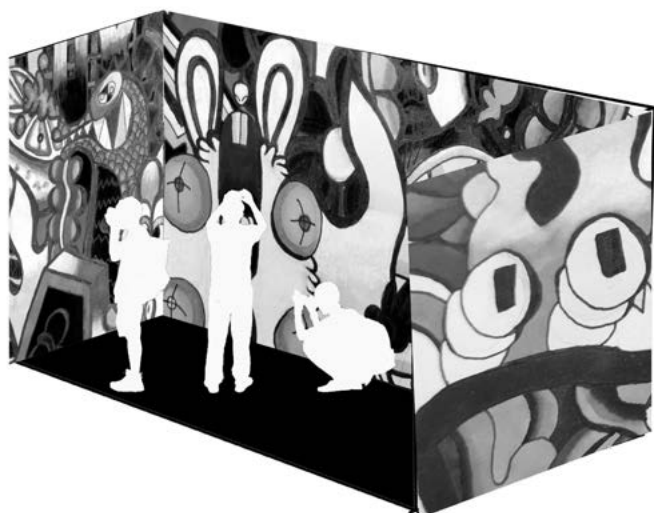

Olita Dubinska, Līvija Alksne. "Papīra pilsēta."

Tālākais uzdevums – audzēkņiem bija jāizdomā un jāuzzīmē muzeja ēka. Akcentējām dekoratīva darba izveidi. Darbos bija jūtams krāsu kontrasts. Audzēkņu izdomātie muzeji bija gan mākslas muzeji – skulptūru muzejs, modernās mākslas muzejs, gan telefonu muzejs un papīra lelļu muzejs.

Kad darbi tika pabeigti, pārrunājām, kādai aktuālai tēmai varētu būt veltīta izstāde. Plānojot reālo telpu, vēlreiz atkārtojām, kā pareizi to uzzīmēt. Par ēkas pamatformu izvēlējās paralēlskaldņa jeb taisnstūra konstrukciju. Telpā bija jāparedz gan logi, gan galvenā ieeja jeb parādes ieeja. Protams, svarīga loma, plānojot izstādi, bija arī apgaismojumam. Daudzi bērni vēlējās veidot klasisku gleznu izstādi, šiem audzēkņiem rosināju izvēlēties kādu konkrētu mākslinieku vai tēlotājas mākslas žanru.

Runājot ar skolēniem, tika noskaidrots, ka mūsdienu muzejam jābūt tādām, lai tas piesaistītu uzmanību dažādām mērķauditorijām. Diskusijā par šo tēmu audzēkņi uzsvēra, ka svarīgi ir darboties arī pašiem muzeja apmeklētājiem. Piemēram, projektā "Papīra lelļu muzejs" bija plānots, ka lelles ir dažāda izmēra, ekspozīcijā iekļauti arī dažādi māju maketi, kuros var pat ielīst iekšā. Piemērots ģimenēm ar bērniem, kurā var aktīvi darboties.

Matīss Auzāns. Iespējamās izstāžu telpas vīzija.

Savukārt, projektā "Sievietes tēls mākslā" autore vēlējās izveidot izstādi, veltītu sievietēm, kuras attēlotas dažādos laika posmos. Tika atlasītas dažādu mākslinieku darbu reprodukcijas un no tām izveidota kolekcija.

Vēl viens spilgts piemērs ir Matīsa Auzāna projekts "Atrodi radošumu". Viņu ļoti aizrauj "doodle art" jeb ķeburu māksla. Zēna ideja bija izveidot muzeju Olaines Mežaparkā, lai ēka iekļautos parkā, tā būtu būvēta no stikla. Jaunā autora Matīsa iedvesmas autors ir mākslinieks Gawx un, iedvesmojoties no mākslinieka, viņš izveidojis savu skiču bloku, kurā detalizēti skicē tēlus un fantāzijas pasauli. Šajā projektā tika izmantoti audzēkņa

zīmētie darbi, tie tika skenēti un apstrādāti "Krita" programmā.

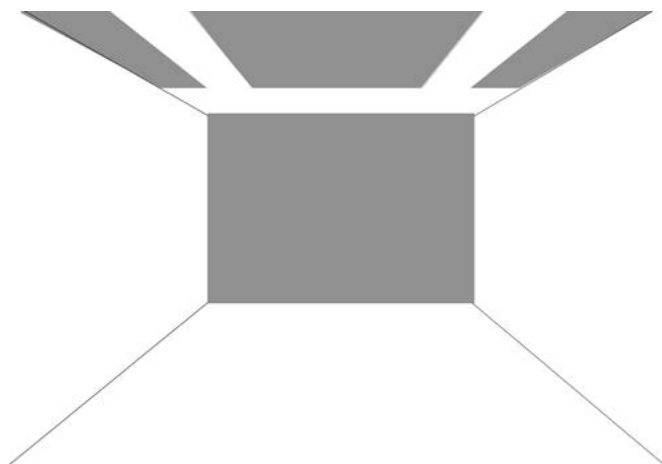
Šajā projektā jaunais mākslinieks vēlējās iesaistīt citus jauniešus, kuriem ir grūtības uzdrīkstēties atklāt sevi kā radošu personību.

Matīss Auzāns. "Atrodi radošumu."

Strādājot pie planšetes izveides, tika izmantota kolāža un "Krita" zīmēšanas programma. Datora izmantošanas iespēja palīdzēja atlasīt piemērotāko burtveidolu.

Īpaša uzmanība tika pievērsta noformējumam – kompozīcijai lapā, krāsu salikumam.

Matīsa Auzāna darbs procesā. Telpas šablona izveide.

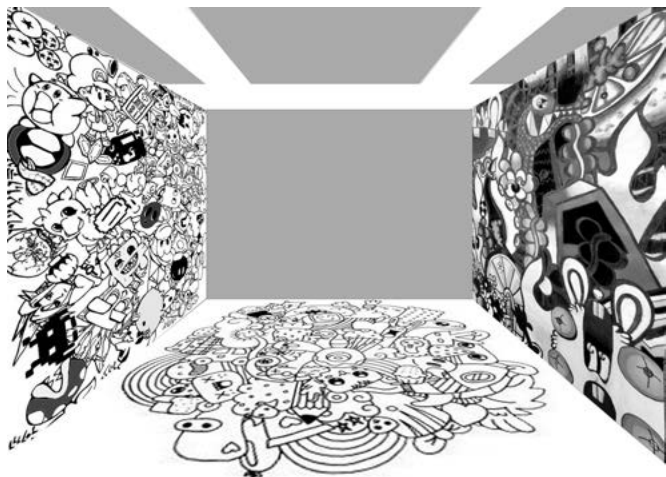
Atziņas

Izvirzītais mērķis tika sasniegts, skolēniem nostiprinātas zināšanas par muzejiem Latvijā un pasaulē. Audzēkņi tika rosināti radoši domāt, brīvi izteikt savas domas un pamatot tās. Tika izveidots priekšstats par muzeja kuratora darbu.

Projekta tēmas "Mans sapņu muzejs" un "Izstādes izveide, es kā mākslas kurators" mākslas skolas audzēkņiem bija interesantas un aizraujošas. Šīs tēmas līdzinājās daudzpakāpju uzdevumam. Uzdevumu kopā varētu iekļaut arī izstādes plakāta izveidi. Paturpinot šo tēmu, skolēni varētu izveidot datorgrafikā arī grafisko dizainu biļetēm un ieejas kartēm.

Analizējot audzēkņu darbus, var secināt, ka viņi spēj atlasīt doto informāciju un izveidot radošus, interesantus projektus, kas aizrauj. Lai veiksmīgi realizētu šos uzdevumus, tika veidota starppriekšmetu saikne. Kopumā audzēkņu darbu vērtēju pozitīvi, jo projektā iesaistītās klases tika galā ar uzdevumiem.

Muzeju tēma ir svarīga un nepieciešama mākslas skolās, jo, ar to iepazīstinot audzēkņus, tie kļūst zinošāki un izprot mākslas pasauli. Muzejam ir svarīga loma personības veidošanā, jo tas var būt arī kā iedvesmas avots tālākai mākslinieciskai darbībai.

Lineārs zīmējums, kas tiek papildināts ar krāsu laukumiem.

Kolāžas principa izmantošana.

Ilze Ezerniece, Jelgavas Mākslas skola

Sapņu piļu pilsēta

Projektā piedalījās Jelgavas Mākslas skolas 4.–7. klases audzēkņi. Konkurssam sākām gatavoties jau rudenī, kad skolā bija attālinātās mācības, tāpēc mācību priekšmeta "Mākslas valodas pamati" ietvaros sākuma posmā tikāmies attālināti, otrajā pusgadā – klātienē.

Dalīšos pieredzē par projektu "Sapņu piļu pilsēta", ko veidoja Jelgavas Mākslas skolas audzēkne Daniela Martinsone, ar savu izstādi aktualizējot sev tuvu tēmu par cilvēkiem un viņu sapņiem.

Process

Lai sagatavotu audzēkņus uzdevumam par savas izstādes izveidi, sagatavoju vizuālo materiālu un skaidrojumu skolēniem – kāds ir konkursa mērķis, kas ir izstāde, kas ir kuratora darbs. Attēlus meklēju internetā, izvēloties laikmetīgās mākslas un atraktīvus izstāžu veidošanas piemērus.

Materiālu rādīju skolēniem zoom platformā, skaidrojot gan konkursa uzdevuma aprakstu, gan redzamos attēlus. Rosināju skolēnus meklēt izstādes idejas, domāt par to, kas viņiem šķiet aktuāls, nebaidīties no neparastiem un netradicionāliem risinājumiem. Skaidroju, ka izstādes eksponāti var būt salikti muzejā gar sienām, bet tikpat labi tie var būt izvietoti ļoti neparasti (piemēram – sakarināti koku zaros, izlikti mežā, asprātīgi izvietoti pilsētā, tā, ka tos redz visi garāmgājēji – te var būt brīvs fantāzijas lidojums).

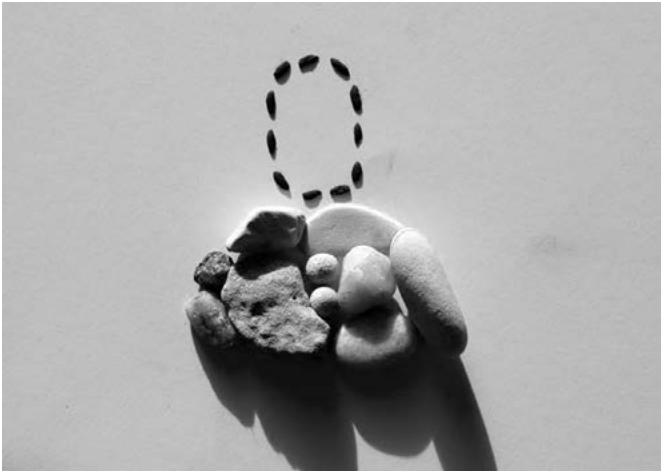
Parādīto materiālu nosūtīju e-klasē, skolēnu uzdevums bija – atsūtīt savas idejas aprakstu un skices. Skicēm varēja brīvi izvēlēties izpildījuma tehniku, tās varēja būt gan ar zīmuli zīmētas, gan gleznotas, gan veidotas kolāžas tehnikā, varēja izmantot arī datorgrafiku.

Skaidrojot uzdevumu, akcentēju to, ka ļoti svarīgs ir izstādes vēstījums un kuratora

attieksme. Uzsvēru, ka izstādes tēmai ĻOTI SVARĪGI izvēlēties ideju, kas pašam šķiet interesanta un aizraujoša, jo kuratora ideja un entuziasms nosaka tālāko organizēšanas procesu un rezultātu, vēlāk arī mijiedarbību ar izstādes skatītājiem.

Vērtēju atsūtītos audzēkņu darbus, sūtīju komentārus par paveikto, interesantākos darbus virzījām tālāk uz konkursa nākamo kārtu. Daudziem bija interesantas, radošas un asprātīgas idejas, bija jūtama aktīva attieksme uzdevuma veikšanā.

Daniela Martinsone. Izstādes "Sapņu piļu pilsēta" skices.

Ideju skices – asamblāžas

Ideju skices asamblāžas tehnikā palīdz vizualizēt idejas, zīmēšanas vietā kārtojot gatavus objektus.

Dažkārt nejauši izvēlēti priekšmeti un materiāli rosina neparastus risinājumus. Asamblāžas paņēmieni palīdz iejusties improvizētā telpiskā vidē, izstādes veidošanas idejai tas ir īpaši piemēroti.

Jautājumi un atbildes

Rosināju audzēkņus meklēt neparastas idejas izstādei, meklēt atbildes uz vairākiem jautājumiem: kāpēc viņi vēlētos rīkot izstādi? Kur varētu notikt izstāde? Kas būtu izstādes skatītāji? Dalībnieki?

Tā kā uzdevumu sākām pildīt pandēmijas mājāsēdes laikā un tikāmies neklātienē, tad saņemot ideju pieteikumus, ievēroju, ka daudziem audzēkņiem aktuālas psiholoģisku problēmu un emociju tēmas. Par to rakstīja gan jaunāko, gan vecāko klašu bērni. Pricējās, ka šis uzdevums deva viņiem iespēju izteikt savas izjūtas.

"Tēma – ekspresionisms un emocijas. Izvēlējos šo tēmu, jo cilvēku emocijas ir ļoti svarīgas. Emocijas ir ļoti dažādas un izteiktas katras savā veidā, daudzi slēpj savas jūtas, daudzi tās vienmēr izrāda, mēs visi esam savādāki." (Alise Kārklīņa)

"Vēlos, lai dalībnieki ir jaunieši, kuru dzīve ir nesaprotama, sarežģīta. Vietai, kur tie dejo, jābūt telpai ar visu, kas ir tuvs viņiem, viņu dzīves stāsta patiesība. Jābūt ierāmētam aprakstam ar dzīves jautājumu, kas apstādina." (Lote Grosfoģele)

Sapņu pilis

Danielas Martinsones darbs "Sapņu piļu pilsēta" bija ārkārtīgi interesants pieteikums, vēlāk pārrunās Daniela atklāja – viņai šī ideja radusies personisku pārdzīvojumu rezultātā. Manuprāt, ļoti iedvesmojoša ir doma par to, ka cilvēkiem vajag izprast un cīnīties par sevi, saviem mērķiem.

Vizuāli iespaidīgi varētu izskatīties objekti – gan pabeigtās, gan nepabeigtās pilis. Šim projektam svarīgs izpildes laiks, kurā dalībnieki pārbauda, vai mērķi izdodas sasniegt. Uz jautājumu, cik ilgā laikā to varētu realizēt, Daniela teica – 5 gadi, bet tad vienojāmies, ka viens gads būtu reālāks risinājums. Svarīga būtu telpa un vieta, kur objektus būvēt. Ja ideja tiktu īstenota, iespējams, procesu varētu filmēt un dokumentēt. Šis ir spilgts piemērs tam, ka laikmetīgās izstādes princips akcentē procesu, ideju un iesaistītās personas, nevis tikai vizuālo materiālu.

Izstādes ideju iedvesmoja Tobija Foksa (Toby Fox) dziesma "Mana piļu pilsēta" ("My Castle Town").

"Izstādes ideja ir palīdzēt cilvēkiem saprast to, ka svarīgi nepadoties un izprast sava mērķa/sapņa lielumu. Daudzi sapņi var būt nereāli, vai arī mums pašiem tie liekas nevajadzīgi, mēs tos nesaprotam, jo esam ilūziju varā. Daudzi padodas, pirms sāk sapni realizēt, pēc tam paši to nožēlo. Izstādes darbi attēlo sapņu lielumu un svarīgumu. Mēs esam dažādi, tas nozīmē – arī mūsu mērķu/sapņu lielums ir atšķirīgs. Gribu palīdzēt cilvēkiem saprast, ka mērķiem ne vienmēr vajag būt lieliem. Cilvēkam nevajag arī nemaz tik daudz, lai izjustu prieku. Pats galvenais sapņos un mērķos ir tas, lai... mērķi un to sasniegšana dotu gandarījumu un prieku sev pašam."

"Pilis ir celtas no dažādiem materiāliem: koks, akmeņi un ķieģeļi. Materiāls ir atbilstošs celtnieku (cilvēku) vecumam: koks – bērni, akmeņi – pusaudži, ķieģeļi – pieaugušie. Sarkanais karodziņš uz pils tiek uzlikts tikai tad, kad visi sapņi ir piepildījušies. Dažām pilīm karodziņa nav, vienai pilij karogs ir zem liela akmens, tas nozīmē to, ka cilvēkam tas sapnis/doma ir nereāla un tā maisās pārējo sapņu piepildīšanai. Otrs, kuram karodziņš nav vietā, ir apdedzis koka blukis. Tā pils ir nodegusi, jo cilvēks pārāk ātri izauga."

Planšetes veidošanas procesā autorei palīdzēja skolotājas Kristīne Veinberga un Anda Birģele.

Daniela Martinsone. Izstādes "Sapņu piļu pilsēta" planšete.

Atziņas

Laikmetīgā māksla ir diezgan grūta tēma, uzdevums "Mākslas izstādes izveide" palīdzēja tai piekļūt. Šo uzdevumu jāiekļauj "Mākslas valodas pamatu" mācību procesā (biju jau to arī pirms tam darījusi, tikai citā formā).

Konkursa uzdevuma izpildes laikā vēroju – audzēkņiem šis uzdevums sagādāja prieku, daudz bija ideju par dzīvniekiem, dabu, grāmatu un filmu varoņiem. Tika meklēti gan piemēri no gataviem mākslas darbiem, gan zīmētas savas idejas, izmantojot gleznas, skulptūras, foto, dizainu u.c. veidus. Kāda

6. klases skolniece teica, ka šis uzdevums viņai šai semestrī patīcis vislabāk. Vairāki audzēkņi savos pieteikumos runāja par ekoloģiju, dabas aizsardzību, atkritumu samazināšanu. Uzdevuma ietvaros bija iespēja izvēlēties ļoti daudzveidīgas tēmas.

Ļoti žēl, ka bija Covid-19 laiks, nevarējām aiziet uz izstādēm, to būs jācenšas atgūt tagad, kad tas ir iespējams. Tā kā Jelgavas Mākslas skolā ir neliela izstāžu zāle, tad regulāri ar audzēkņiem pārrunājam kārtējo ekspozīciju, tāpat arī rakstveida darbos mācāmie izteikt savas domas.

Domāju, ka laikmetīgās mākslas tēma ir sarežģīta, nereti, runājot ar saviem kolēģiem, esmu dzirdējusi noraidošu attieksmi. Iespējams, mākslas skolu skolotājiem būtu jāriko kursi, tikšanās vai semināri, kuri ļautu atrast "atslēgu" laikmetīgās mākslas izpratnei.

Neatkarīgi no Valsts konkursa tēmas, biju jau iepriekš uzdevusi 6. klases audzēkņiem tēmu "Izstādes veidošana", rosināju izmantot datorgrafikas iespējas (neklātienes mācību periodā), meklēt piemērus no mākslas vēstures vai radīt pašiem savus attēlus.

Šis ir interesants, daudzpusīgs uzdevums, tas paver iespējas starppriekšmetu saiknei, domāju, to regulāri jāiekļauj mācību plānā dažādām klašu grupām. Man palīdzēja tas, ka brīvajā laikā darbojos Latvijas Laikmetīgās mākslas centra mākslas vēstnešu kustībā, gūstot vērtīgu laikmetīgo pasākumu pieredzi.

Valsts konkursa tēma "Mākslas izstādes izveide" bija saistoša man kā skolotājai, jo varēju "Mākslas valodas pamatu" mācību stundās piedāvāt audzēkņiem meklēt interesantas, neparastas un radošas idejas. Tēmas pieteikumā kopīgi pārrunājām, kas ir izstāde, izstāžu telpas, kas ir kurators un kāds ir viņa uzdevums. Rādot attēlus, akcentēju laikmetīgās mākslas piemērus. Iepazīstināju ar piemēriem no mūsdienu pasākumiem – izstādēm, kas tiek rīkotas brīvā dabā un dažādās citās neparastās vietās.

Aija Ušerovska, Bauskas Mūzikas un mākslas skola

Kā no ne-idejām rodas idejas

Sākumā jēdziens "izstādes kurators" mākslas skolas audzēkņiem bija lielākoties nezināms. Par tēmu sākām domāt jau gadu pirms projektu veidošanas, bet šo procesu pārtrauca Covid-19 pandēmijas radītās pārmaiņas. Nedaudz skicējām – idejas bija lielākoties utopiskas.

Pievienotos izstādes projektus veidoja 11–12 gadus veci mākslas nodaļas 3. klases audzēkņi kompozīcijas stundās. Pirms pievēršamies šim darbam kompozīcijā, mākslas valodas pamatu skolotāja Aina Ušča jau vairākas stundas bija iepazīstinājusi skolēnus ar kuratora darbu, dažādām izstādēm. Skolēni bija aizpildījuši anketas, audzēkņiem jau bija idejas, skices, ko attīstīt tālāk. Daži no viņiem, kam jau bija noformulēta izstādes koncepcija, pēc skolotājas ieteikuma turpināja realizēt savas idejas mākslas valodas pamatu stundās, citi – kompozīcijas stundās.

Audzēkņu interešu un izstāžu apmeklēšanas pieredzes izpēte

Lai izpētītu audzēkņu intereses un pieredzi izstāžu apmeklēšanā izmantojām aptaujas metodi. Skolēni aizpildīja anketu, tās jautājumi bija izretināti, atstājot pietiekami daudz vietas, jo vēlāk tā kļuva arī par sākotnējo skiciņu lapu. Anketā bija četri jautājumi:

Vai tev patīk apmeklēt izstādes, muzejus, un kā tu tur jūties?

Ja tev būtu iespēja veidot izstādi taviem vienaudžiem – tu būtu izstādes kurators, – ko tur varētu redzēt, dzirdēt, sajūst, darīt?

Kur šī izstāde atrastos, kas būtu tās īpašais eksponāts?

Kādas vēl idejas varētu būt laikmetīgās mākslas izstādēm?

Audzēkņi tika aicināti rakstīt patiesi – arī negatīvo pieredzi, sajūtas. Arī tas var būt labs sākumpunkts jaunas izstādes veidošanai. Prieks, ka viņi to arī darīja. Anketās varēja lasīt, ka "izstādēs ir garlaicīgi", "es jūtos neomulīgi", vai arī – "apmeklējot izstādes, es jūtos gudra". Tas bija apliecinājums tam, ka audzēkņi jūt, ka mākslas skolā var būt tādi, kādi ir, un netiek par to nosodīti, arī, ka visiem nav jābūt vienādiem. Protams, bija bērni, kuriem ar ģimeni bija laimējies redzēt labas izstādes, kuri šo pieredzi bija guvuši arī mākslas skolas mācību ekskursijās.

Regulāri apmeklējam Bauskas muzeja izstādes, prakses laikā arī Bauskas un Rundāles pili. Uz Rīgas izstādēm no skolas braucam reizi gadā, bet pandēmijas ierobežojumu dēļ muzeju apmeklējums un ekskursijas bija liegtas. Mākslas valodas stundās ir iespēja izstādes apmeklēt virtuāli.

Rūta Geidāne, Kate Skotele, Lauma Šķendere. Izstādes projekta "Sarkanā istaba" planšete.

Izstādes projekta sākotnējās idejas formulēšana

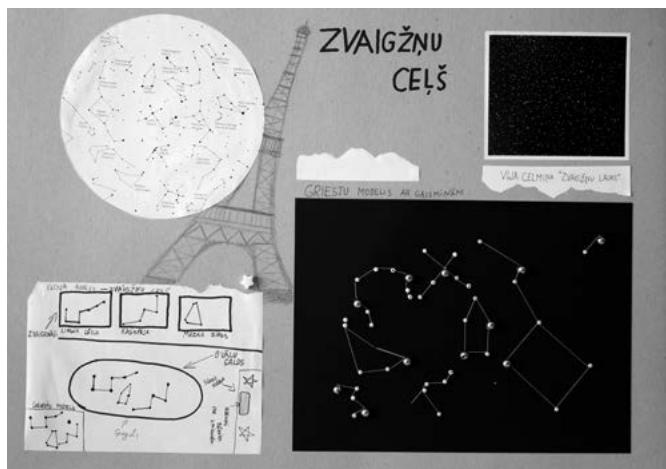
Lai formulētu sākotnējo izstādes ideju, balstoties skolēnu interesēs, anketās bija jāatrod atslēgas vārdi, kas uz to norāda.

Izstādes "Zvaigžņu ceļš" autore Elīna Arāja raksta: "Man ideja radās, vakaros skatoties uz zvaigžņoto lakatu un zīmējumiem pie manas istabas sienas."

Izstādei noteikti bija jānotiek Eifeļa tornī, kur Elīna kādreiz bija bijusi. Viņa konsekventi

turējās pie šīs idejas, kas radās mākslas valodas stundās.

Zvaigžņotais lakats – zīmējumi mājās pie sienas – ceļojums uz Parīzi – Eifeļa tornis .

Elīna Arāja. Izstādes projekta "Zvaigžņu ceļš" planšete.

Izlasīju anketas un ar zīmuli apvilku vairākus atslēgas vārdus – idejas, sajūtas, kas varētu būt izejas punkti idejas attīstīšanai, dažiem pierakstīju klāt konkretizējošus jautājumus. Ja izstādē ir garlaicīgi – ko vajadzētu darīt, kam jābūt, lai tā nebūtu, ja nepatīk – kas tev patīktu? Sākotnēji tie bija savstarpēji nesaistīti vārdi, jēdzieni.

Jau paralēli anketu rakstīšanai, aicināju skolēnus skatīties mākslas grāmatas, rādīju kolāžu un asamblāžu paraugus.

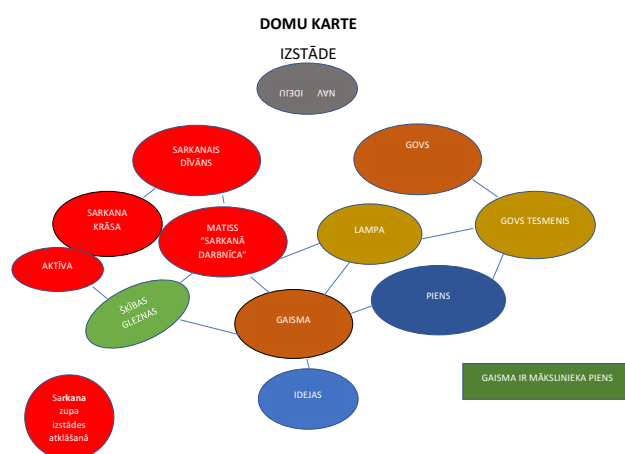
Pēc anketu analizēšanas piedāvāju iepazīties ar konkrētu autoru darbiem, kas man asociējās ar audzēkņu idejām. Piemēram, Vijas Celmiņas "Zīmulis", "Zvaigžņotā debess". Skolā izdrukājām krāsainas darbu reprodukcijas, ko pievienot vizuālajam projektam.

Izstādes "Melnā kaste" kuratorei Unai Šteinbergai patīk strādāt vienatnē, individuāli. Viņas ideja bija saliekama izstādes telpa, kurā varētu uzturēties viens cilvēks. Tā tiktu uzstādīta drūzmas vidū – lielveikalā, skolā, poliklīnikā, lai varētu atpūsties. Apskatot piedāvātos mākslinieka Rotko darbus, autorei bija skaidrs, ka telpai jābūt melnā krāsā, kur izgaismotas gleznas pamatkrāsās.

Skolēni turpināja pētīt pieejamos skolotāja ieteiktos mākslas resursus, kas saistīti ar sākotnējo ideju. Nākamais uzdevuma solis bija konkretizēt izstādes ideju, veidojot domu kartes, veidot darba grupas, ja iespējams apvienot idejas, sākt skicēt.

Pirmās skices un piezīmes tapa turpat pie anketu jautājumiem. Idejas konkretizēšana bieži ir laiktietilpīgākais un grūtākais darba posms.

Domu karte

Domu karte ir metode, kā attīstīt idejas, shematiski grupējot vārdus, jēdzienus un meklējot to savstarpējo saistību.

Noskaidrojām, kurš veidos individuālu darbu, kurš gribētu strādāt kopā ar citiem. Ja darbu bija plānots veidot kopā, atradām kopsaucējus – tēmu, kas interesē, saikni starp dažādām tēmām, sajūtām.

Ideja darbam "Sarkanā istaba" veidojās no tā, ka "nav ideju", tad trīs meitenes sākumā kā neiespējamāko objektu minēja govī. Šis tēls tika arī saglabāts, tikai nedaudz transformēts.

"Sarkanā istaba" – nav ideju – gribas gulēt uz dīvāna – Matiss "Sarkanā darbnīca" – sarkanais dīvāns – govīs – govīs tesmenis – piens – gaisma – mākslinieka piens – gleznas. Sarkana krāsa – aktivitāte, kustība – šķības gleznas. Mākslas skolas audzēkņi vienmēr pēcpusdienā grib ēst – sarkanā zupa izstādes atklāšanā.

Idejām pārtopot koncepcijā, autorēm radās šāds izstādes pamatojums: "Anrī Matisa glezna "Sarkanā darbnīca" ir ierosme mākslas izstādei. Matiss ir teicis, ka "krāsa un līnija ir divas stihijas, kuru rotaļā un līdzsvarā meklējams radīšanas noslēpums." Sarkanajā istabā rodas idejas. Šī ir mākslas telpa, kur atnākt, kad pietrūkst iedvesmas. Gleznas pie sienām var mainīt, tās ir šķības, lai varētu iekustināt domāšanu. Lampa ir kā govs tesmenis ar četrām spuldzītēm. Mākslinieka piens ir gaisma. Uz sarkanā dīvāna var apsēsties vai apgulties."

Projekta "Zvaigžņu ceļš" idejas grupējās šādi:
"Zvaigžņu ceļš" – zvaigžņotais lakats – zīmējumi mājās pie sienas – ceļojums uz Parīzi – Eifeļa tornis – Vija Celmiņa "Zvaigžņu lauks" – lampiņas – pērlītes – zvaigznāju modeļi.

No idejām līdz izstādes koncepcijai

Nākamais solis ir izstādes projekta vizuālo darbu plānošana (individuāli vai grupā): materiālu atlase kolāžai vai asamblāžai, darba veikšana, teksta daļa vizuālajam darbam, iekomponēšana.

Strādājot grupā, tās dalībnieki vienojās par veicamajiem darbiem.

Projekta "Sarkanā istaba" darbu sadalījums bija šāds – viena autore veidoja nelielu Matisa "Sarkanās darbnīcas" kopiju, otra – izstādes telpas asamblāžu. Trešajai nozīmīgs ieguldījums bija darba nobeiguma procesā.

Izstādes "Zīmulis" autore Sofija Anna Petruševska ievēroja mazus zīmūļu galiņus trauciņā kompozīcijas klasē. Tie kļuva par pamatu izstādes idejai un, apvienoti ar veca žurnāla "Māksla" vāciņa gabalu, – arī asamblāžai. Viņa uzrakstīja pasaku par nevajadzīgo zīmuli:

"Reiz dzīvoja nevienam nevajadzīgs, īss zīmulis. Viņš domāja, ka viņa dzīve ir galā, jo vairs neredzēja tai jēgu.

Bet tad kādu dienu viņu atrada mākslinieks un izdomāja zīmuli nemest ārā, jo tas ir palīdzējis uzzīmēt daudzus darbus, un aiznesa to mājās.

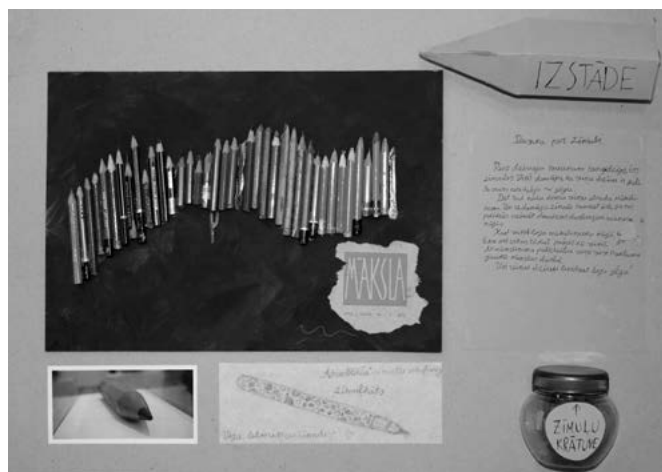
Kad viņš bija mākslinieka mājā, satika arī citus – tādus pašus kā viņš.

Ar mākslinieka palīdzību viņi visi nokļuva jaunā mākslas darbā.

Un viņu dzīvei beidzot bija jēga."

Kad darbs jau ir gandrīz gatavs, rodas idejas, kas lieliski to papildina. Rakstot apraksta melnrakstu, vienai no "Sarkanās istabas" autorēm radās doma par sarkanu zupu izstādes atklāšanā, jo, tāpat kā viņa tai brīdī, arī citi mākslas skolas audzēkņi pēcpusdienās parasti ir izsalkuši.

Savukārt izstādes "Zīmulis" kuratorei pēdējā brīža ideja bija zīmūlkātu gatavošana īsajiem zīmūļiem, lai ar tiem vēl varētu arī zīmēt. Viņa atrada vietu arī nelielai skicei vizuālajā darbā. Iedziļinoties kādā tēmā, to ilgstoši pētot, nereti atkal rodas jaunas idejas, kas ir saistītas ar pētāmo objektu.

Sofija Anna Petruševska. Planšete "Zīmulis."

Atziņas

Sākumā, kad sāka veidoties idejas, nezināju, kurp tās aizvedīs. Audzēkņi lielākoties nebija sajūsmā par piedāvāto uzdevumu. Projektu beidzot, gandrīz katrs autors bija pārliecināts, ka viņa piedāvātā izstādes ideja ir saistoša ne tikai viņam, bet arī ikvienam, kas varētu apmeklēt izstādi vai tikt iesaistīts tās veidošanā.

Arī man kā skolotājai, kas pildīju konsultanta, organizatora, materiālu piedāvātāja lomu, šie skolēnu projekti šķiet vērtīgi ne tikai viņiem pašiem. Daži no projektiem šķiet universāli savā vienkāršībā un pielietojuma daudzveidībā – tā vērti, lai tos īstenotu.